

Tar kâ Maji kâ

LUKU

dda makäturu tâ

Tar dō Makäturu tâ le

Nje-dda makäturu kâ kâra baa kâ daw bbarê nan Luku le njaa dda makäturuje joo, Tar kâ Maji kâ Luku dda makäturu tâ kâ Kulaje læ njê-kaw-kulaje. Makäturu tâ kâ to dōngorê le, Luku pa tar arə njê-mə-kunnje kâ gælde to Jiipije ang kâ aw paje ndən-tar gærəkə. Nəru gəl marə tarje kâ kətərə ta gərə kandê kâ gəl nēn-ji-bbeje læ Jiipije kâ njê-mə-kunnje le gərəje ang. Luku dda makäturu le bba karə dəwje kâ dō nangə tâ tōyn kâ toje to Jiipije ang, mə bbalje tâ tōyn asəje ta gərə to Jeju to **Nje-kajide**.

Luku le tōju nēn kâ uwa wure nya mə tar tâ læ Jeju kə tar kisi læ Jeju kâ isi nēn dō nangə tâ.

Lubba ula Jeju-Kristə karə aji dəwje tōyn kâ toje ngəsi mba tēê kə rōde tâ. Dəwje kâ njê-marədeje yabbəjede â Jeju ndikide nya: njê-nēn-ddaje kâ maji ang, dəwje kâ ngaji, njê-ndooje, njê-rə-toje, njê-mbaje.

Njê-mə-kunnje kâ Luku aw pa tar arəde le, a du ang, toje to njê-nēn-kingaje. Luku pa tarje læ Jeju kâ pa nya dō tar nēn-kinga tâ, nēn-kōju-marê, lo-kanyê tâ 12:16-21 ddəm lo-kanyê tâ 16 ddəm. Luku duju njê-njaje go Jeju tâ karə unnje nēn-kingaje ləde ddaje nēn kula mba Lubba kə kəsə dəwje.

Makäturu Tar kâ Maji kâ Luku dda le tunga dō nēnje tâ kâ njaje Jerujalēm (24), lo kâ nunn kute dəe tâ le (1 kə 2). Kəsu kəyn makäturu tâ le, Jeju tōju rəê kəm baa arə njê-njaje goe tâ ngaâ rōde nəəlde nya. Kunn-kutu kisi tâ kâ Jeju isi nēn kəm dəwje tâ njaa ndil kâ in rə Lubba tâ dduse, to Ndil-mə-nda (lo-kanyê 3 kə 4). Njê-njaje go Jeju tâ a kingaje Ndil le tō (24:49). Dā kasəje ta duju Lubba, ta kəsu gaji maji laa tokə læ Jeju le tō.

Gəju tar də makəturu tē le

1 Dəw kə bo Topil, marə nənje njaje horoje tē ngaā marə dəwje kə ooje nənje le kə kəmdə, kunn-kute tē njaa pajə arəjeje. Dede kə dooje nənje le kə kəmdə le n̄-təlje n̄-ddeeje to njē-pajə tar lə Lubba. Yeenn bba dəwje nya unnje kutu dda makəturu mba kəru nən gəl nənje kə ndayje horoje tē ləw. ³Muru gəl nənjeenn le təyn ndərəng ngirē tē kə majē ngaā əman njaa kara moo maji ta kuja nənjeenn le kə goe goe makəturu tē kari, əi dəw kə bo Topil, ⁴mba karə ə-gərə to nənje təyn kə n̄-təji to nənje kə təkəw.

Mbər kuju Jan-Batisti

⁵Bbal tē kə Erodə to təkə mbay nangə tē kə Jude, marə nje-polo Lubba ee tēənn. Ria nan Jakari, n̄-to marə njē-polo Lubba kə gəl Abiya tē. Denēn laa ria nan Elijabetə, n̄-to dəw kə gəl Arən tē. ⁶Dede joo kəm n̄-toje gatə gatə kəm Lubba tē ddəm n̄-njaje kə turu ndu lə Əbbə-dəwje ddəm tar to dode tē ang. ⁷A dujuje ngonng ang, mba Elijabetə aw katə ngaā dede joo kəm n̄-bbukaje nya.

⁸Kar tē kə Jakari aw dda kula nən gəl Lubba tē, mba to ndə kə kuwa-də-naan ləde ā a dda kula. ⁹Ddəw nən-dda tē lə njē-poloje Lubba, ələmtəen oso də Jakari tē ta karə andə kəy-polo Əbbə-dəwje tē, mba ro dukann. ¹⁰Dəwje kə banya arje ddaka aw dujuje Lubba, kar tē kə naw ro dukann le. ¹¹A marə anjə lə Əbbə-dəwje tee inga Jakari, nar mbər bann ro dukann tē le ər kəl. ¹²Jakari unn kəmē ooe a, ndile ɔru ngaā bbəəl uta dō. ¹³A anjə le pa arē nan: «Ə-bbəəl ang Jakari, mba Lubba oo ndu-nən ləi. Denēn ləi Elijabetə a kuju ngonng kə dingaw kari ngaā ā kunda ria nan Jan. ¹⁴A to nən kə a kari rə-nəəl ddəm dəwje nya a ddaje rə-nəəl ddəm mba ngonng kə dā kuje le. ¹⁵Mba nā ddee bo nən Əbbə-dəwje tē, koto kə to ben a kəru tē ang ddəm koto kə in a kəru tē ang ddəm n̄-nayn mə kəŋje tē njaa bbay a, Ndil-mə-nda a dduse. ¹⁶Nā dda bba karə ngann Ijarayelje nya təlje kə rə Əbbə-dəwje tē kə to Lubba ləde. ¹⁷Nā nja nən Lubba tē kə ndil lə Eli kə to nje-kila mbər tar lə Lubba ddəm kə singa lə Eli le ddəm, mba turu mə bəje kə rə ngannde tē ddəm nā dda bba karə njē-də-ngəngje təlje unnje ddəw kəm-karə lə dəwje kə gatə gatə ddəm nā gəl dəwje karə arje də gəlde tē mba ngəbbə Əbbə-dəwje.» ¹⁸Jakari pa arə anjə le nan: «Ddi ā a təjum to tar nəənn to tar kə təkəw wa? Mba m-to bbuka ngaā

bbaal denên ləm nday nya tɔ.» ¹⁹ Anjə le ilê tâ nan: «Əman m-to Gabriyel nje-kar nɔn Lubba tâ. Lubba ulam ta pa tar kari, ta ndaji tar kê maji kari. ²⁰ Oo, gɔsi a kutu ngaâ â kuman kê pa tar pin ndərəng ndɔ kê nênjeenn le a toje. Mba tarje kê m-pa mari kê karê asə a, a ddee to tar kê təkɔrɔ le, ə-ndiki tâ ang.» ²¹ Dəwje kê arje ddaka aw ngəbbəje Jakari le aw əjəje tar, mba goe əw nya mə kəy-polo Lubba tâ. ²² Ŋ-tee ddaka a, numan kê pa tar pin ngaâ dəwje le gərəje to noo marə nêñ tokə ninjeenn kəy-polo Lubba tâ le. Ŋ-dda jia narəde, gɔsê utu nyɔm.

²³ Ndɔ dda kula laa tunga a, ŋ-təl naw kəy laa. ²⁴ Goe tâ ngaji a, denên laa Elijabetə uwa səm. Niya rɔê asə nɛyn min, ŋ-pa nan: ²⁵ «Nêñ nəənn to nêñ kê Əbbəmje dda mbam kar tâ kê məê ndiki, ta kɔru nêñ rɔ-kul kəm'm tâ horo dəwje tâ.»

Mbər kuju Jeju

²⁶ Elijabetə uwa səm kê nɛyn misan a, Lubba təl ula anjə laa Gabriyel marə bbe tâ kê ria nan Najaretə nangə tâ kê Galile. ²⁷ Nulê rɔ ngonñ kê denên tâ kê gərə ngaw ang bbay kê to nje-mɔrɔ lə Jojepə, ngonñ kê gəl Dabbiti tâ. Ri ngonñ kê denên kê gərə ngaw ang bbay le nan Mari. ²⁸ Anjə le andə dɔê tâ ngaâ pa nan: «Lapiya! Əi kê Lubba dda səi mə-maji nya. Əbbə-dəwje ee səi.» ²⁹ Mə Mari unda dɔ binya ngaâ nəjə ŋ-pa nan: «Lapiya ddi â tokə be nəənn wa?» ³⁰ Anjə le pa arê nan: «Ə-bbəəl ang Mari, mba Lubba dda səi mə-maji. ³¹ Oo, â kuwa səm, â kuju ngonñ kê dɪngaw ngaâ â kunda ria nan Jeju. ³² Ngonñ le a ddee bo ngaâ dâ bbarê nan Ngonñ lə Nje-kisi ddutu dara tâ, Əbbə-dəwje Lubba a karê ngende-mbay lə kɛêje Dabbiti. ³³ Nâ kɔn dɔ njê kê gəl Jakobbo tâ ndɔ kə ndɔ. Kɔn-mbay laa a kɔsu kɔyn ndɔ kâra ang.» ³⁴ Mari pa arə anjə le nan: «Nêənn le a to tokə baənn wa? Mba m-gərə ngaw ang bbay.» ³⁵ Anjə le ilê tâ nan: «Ndil-mə-nda a ddee dɔi tâ ngaâ ndil singa-mɔngu lə Nje-kisi ddutu dara tâ a dəbbə dɔi tâ. Mba yeenn bba Ngonñ kê maji tɔyn kê â kuje le, dâ bbarê nan Ngonñ lə Lubba. ³⁶ Oo, nuju ləi Elijabetə kê bbuka nya njaa kara uwa səm arə ne kê daw bbarê nan kaw-katə le, nuwa səm kê nɛyn misan ngaa. ³⁷ Mba marə nêñ kâra kê nya Lubba goto.» ³⁸ Mari pa nan: «M-to bbərə lə Əbbə-dəwje. Maji karə nêñ tɔyn kê ə-pa arəm le ddee to nêñ kê təkɔrɔ mbam.» Anjə le inyê a ɔtu.

Mari aw oo Elijabetə

³⁹ Mə ndoje təənn, Mari in taar unn ddəw kə ngəru aw də ddingirije tə kə marə bbe tə kə Juda. ⁴⁰ Nandə kəy lə Jakari ngaā n̄-dda lapiya Elijabetə. ⁴¹ Elijabetə oo ndu Mari kə arē nēn lapiya le a, ngonnn kə mē tə in njururu. Ndil-mə-nda ddusu Elijabetə, ⁴² ngaā uru əkii nan: «Lubba bbar tar kə maji dōi tə uta dēnēnje təyn, n̄-bbar tar kə maji də ngonnn tə kə â kuje le tō! ⁴³ Əman nəənn m-to dəw ddi bba kən Əbbəmjeje ddee rəm tə wa? ⁴⁴ Mba oo, ndui kə arəm nēn lapiya le njaa moo a, ngonnn kə məm tə in njururu kə rə-nəəl. ⁴⁵ Maji ari, əi dēnēn kə unda məi to tar kə Əbbə-dəwje arə n̄-pa dari, a ddee to tar kə təkərə.»

Mari əsu pa wal nēn Lubba

⁴⁶ Mari pa nan:

«Məsə gəji Əbbə-dəwje ddəm

⁴⁷ m-dda rə-nəəl mba Lubba kə Nje-kajim ddəm

⁴⁸ mba nunn kəmē noo bbərə dēnēn laa kə to nēn ang.

Təkərə njaa, a kunn-kute bbokənən, gəl-dəwje təyn a
bbarəmje to dēnēn kə nje-rə-nəəl,

⁴⁹ mba Nje-singa-məngu dda nēnje kə bo nya mbam,
ria nan Nje-mə-nda.

⁵⁰ Maji laa to kə ndə kə ndə
mba dəwje təyn kə aw bbəəleje.

⁵¹ N̄-təju singa-məngu laa kə jia.

Dəwje kə kəjə koo-rə-bo to mēde tə n̄-sanrēde kâra kâra.

⁵² Nuwa təkə mbayje ngende-mbay tə ləde nundade nangə
ngaā nuwa ji njē kə mēde to mə ngonnn-kasə kə taar.

⁵³ Narə nēn-kinga njē kə bbo ddade

ngaā n̄-tubba njē-nēn-kingaje jide baa.

⁵⁴ Numan bbərəje laa kə to ngann Ijarayelje

mba nole mē də maji tə laa

⁵⁵ ddəw ndue tə kə nunn narə Abaraham,

kə ngann mē kə ndə kə ndə le.»

⁵⁶ Mari dda asə nəyn mota rə Elijabetə tə bba təl aw bbeə laa.

Tar kuju Jan-Batisti

⁵⁷ Kar kuju læ Elijabetə asə ngaâ nuju ngonnn kâ dingaw. ⁵⁸ Njê-ninn-kəy marêje kə njê-nujuje laa ooje tar maji kâ ngəng kâ Əbbə-dəwje dda saa le a,  -ddaje r -n  l saa t . ⁵⁹ Duju ngonnn le nga  nd  jijo  goe t  a, d wje ddeeje ta kuja ganja ngonnn- ngutay le nga   -ndikije ta kunda ri b  je Jakari d   t . ⁶⁰ A k  nje pa nan: «Baann ang, ria nan Jan.» ⁶¹ D wje le paje nan: «Mar  d w k ra k  ria tok  baann goto horo nujuje t  l i.» ⁶² Nga   -ddaje jide dar  b  je ta g r  se ri k  ba nn bba n  kunda d  ngonnn t  le wa? ⁶³ Jakari duju b k r  kuja mak turu nga  uja mak turu t  nan: «Ria nan Jan.» D  d wje ayn. ⁶⁴ Kar  t  nn njaa g s  uja, nd  n tutu.  -pa tar nga  nar  wooyo Lubba. ⁶⁵ D wje t yn k  ddaje bbe mb rde t  dd m d wje t yn k  isije d  ddingirije t  k  d  nang  t  k  Jude dd m bb  lje. Daw paje tar d  n  nje t  k  toje le. ⁶⁶ D wje t yn k  ooje tar le aw   je nga  paje nan Ngonnn n  nn a to d w ddi   n  nn wa? T k r  njaa ji Əbb -d wje to d   t .

Jakari  su pa wal Lubba

⁶⁷ Ndil-m -nda ddusu b  je Jakari nga   -ndaji tar l  Lubba tok  l  nje-kila mb r tar l  Lubba,  -pa nan:

⁶⁸ «  suj  gaji Əbb -d wje, Lubba l  Ijaray l,
mba  -ddee numan d wje laa dd m nuka d de dd m.

⁶⁹ Nga  nar je Nje-kaji-d wje
k  to nje-singa-m ngu, k  in g l bb r  t  laa Dabbiti,
⁷⁰ tok  nar  nj -kilaje mb r tar laa k  maji t yn paje
tar  l w baa le,

⁷¹ tar tee l je ji nj -baanje t  dd m

ji d wje t  t yn k  m de mb t je dd m

⁷² mba  -dda m -maji k  b jejedede dd m

nole m   d  d n n t  laa k  maji t yn k  n su k  b jejedede dd m

⁷³ dd w k ra baa k  yo k  nunda nar  b jeje Abaraham.

⁷⁴ Yeenn bba n ruje ji nj -baanje t 

nga  nar je dd w ta kar   -pole k  bb  l ang,

⁷⁵ nga  kar  n-ddee maji t yn dd m

n-to gat  gat  dd m k m  t , nd je t  l je t yn k  d  nang  t .

⁷⁶A əi, ngonnam le,
 dâ bbari nan nje-kila mbər tar lə Nje-kisi ddutu dara t̃.
 Mba â nja non Əbbə-dəwje t̃ ta dda ddəwje laa,
⁷⁷ta t̃ju dəwje laa tar kaji
 ddəw k̃ru tar majangje ləde d̃de t̃.
⁷⁸Ddəw maji t̃ lə Lubba ləje k̃ ndiki ñn je nya,
 ddəw maji t̃ənn le bba,
 bbo kar ubba mə dara t̃ a, aw uru d̃je t̃,
⁷⁹mba karə ñj̃ k̃ isije lo ndul t̃,
 k̃ ñj̃ k̃ isije k̃ ndil yo t̃, k̃əmdə uja ddəm,
 mba t̃juje ddəw k̃ ja kinga ñn mə-wul-l̃m ddəm t̃.»

Jan aw t̃k̃ə

⁸⁰Ngonn le aw t̃k̃ə ddəm k̃j̃ə laa aw sangə ddəm. Ñ-nayn mə k̃r t̃
 ndərəng nd̃ k̃ə naw t̃ju ñn r̃ə non ngann Ijarayelje t̃.

Tar kuju Jeju

2 Bbal̃ t̃ənn, t̃k̃ə mbay Ogustə unn ndu karə dəwje t̃yn undaje ride
 mak̃turu t̃ mba gərə ñn k̃r dəwje k̃ isije nangə t̃ lə R̃m̃enje.
²D̃ng̃r tura k̃r dəwje le to bbal̃ t̃ k̃ Kirinus to ngonn mbay d̃ nangə
 t̃ k̃ Siri. ³Ñn ñn kara a t̃l bbe kuje t̃ njaa, mba kunda ria mak̃turu
 t̃. ⁴Jojep̃ə kara in bbe t̃ k̃ ria nan Najaret̃, nangə t̃ k̃ Galile, aw bbe
 t̃ k̃ ria nan Beteleh̃m, nangə t̃ k̃ Jude. Beteleh̃m le to bbe lə Dabbiti.
 Naw nu mba g̃le in mə nuju t̃ lə Dabbiti. ⁵Naw mba karə dunda ria
 mak̃turu t̃, ne ddəm Mari ddəm k̃ to nje-m̃r̃ laa k̃ uwa s̃m.

⁶Kar t̃ k̃ ñ-naynje t̃ənn bbay a, kar kuju lə Mari as̃. ⁷Nuju
 ngonn-d̃r̃e to dingaw. Ñ-kiri ngonn le k̃ kubbu ngā̃ ñl̃ mə
 ñn-kusa-ñn t̃ lə d̃je, mba lo-to goto k̃y-to-mbaje t̃.

Anj̃ə pa tar kuju Jeju ar̃ ñj̃-ng̃əm ñn-kuulje

⁸Nangə t̃ k̃ Beteleh̃m, ñj̃-ng̃əm ñn-kuulje isije mũ, daw ng̃əmje
 ñn-kuulje ləde til t̃. ⁹Anj̃ə lə Əbbə-dəwje tee ingade ngā̃ ndoko
 lə Əbbə-dəwje uru d̃de t̃. Bb̃əl uta d̃de. ¹⁰Anj̃ə le pa ar̃de nan:

«Ə-bbəəlje ang, mba m-ddee ta ndaji tar kê maji kê a karə rə-nəəl dəwje təyn karəse. ¹¹ Bbokənən, duju Nje-kaji-dəwje darəse bbe tē lə Dabbiti, n̄-to Kristə, Əbbə-dəwje. ¹² Nēn kê â gəreje nēn â nəənn: Â kooje əngutay kê n̄-kire kə kubbu ngaâ dilê nēn-kusa-nēn tē lə nēn-kuulje.» ¹³ Kəm naan tē nəənn njaa anjəje kê toje to njê-ddəje kê darâ tokə banya teeje ingaje anjə le, dəsujə gajj Lubba, n̄-paje nan:

¹⁴ «Piti to lə Lubba darâ nu.

Ngaâ mə-wul-ləm to də nangə tē, horo dəwje tē kê n̄-ndikide!»

Njê-ngəm nēn-kuulje awje Betelehem

¹⁵ Kar tē kê anjəje le inyajede təlje kə darâ a, njê-ngəm nēn-kuulje le paje tar horode tē nan: «Arəje jawje ndərəng Betelehem, jaw jooje nēn kê tee bbe tē le, nēn kê Əbbə-dəwje təjuje le.» ¹⁶ Dətujə kə ngəru dawje ngaâ dingaje Mari de kə Jojepə kə əngutay le kê dilê nēn-kusa-nēn tē lə nēn-kuulje le. ¹⁷ Dooje a, dərujə gəl tar kê anjə pa arəde də ngon n̄ tē le. ¹⁸ Dəwje təyn kê ooje tar lə njê-ngəm nēn-kuulje kê paje le, dəde ayn. ¹⁹ Mari ngəm nēnjeenn təyn məê tē, naw nəjə tē t. ²⁰ Njê-ngəm nēn-kuulje le əsujə gajj Lubba, n̄-walêje n̄-təlje nēn kə muû, mba nēn təyn kê dooje kə mbide ddəm kə kəmde ddəm to tokə ye kê anjə pa arəde le.

Duja Jeju ganja

²¹ Ndə jijo goe tē a, dujê ganja ngaâ dunda ria nan Jeju, ri kê anjə təju Mari kete bba karə nuwa səm laa le.

Mari de kə Jojepə dawje kə Jeju kəy-polo Lubba tē

²² Ndə toko nēn-yərəw ləde go kuju tē kê Mari uju le asə, tokə Ndu lə Məyijə pa le ^a, dawje kə ngon n̄ le Jerujalem ta kunnê karə Əbbə-dəwje, ²³ ddəw kâra baa kə Ndu kê Əbbə-dəwje unn Makəturu tē nan: «Ngann-dərəje təyn kê dingaw, dâ kunn̄de karə Əbbə-dəwje.»^b ²⁴ Dawje ta karə əngəruje joo wase ngann dərje joo to nēn-polo Lubba tokə Ndu lə Əbbə-dəwje pa Makəturu tē le.

^a 2:22 Lebitikə 12:1-4,6 ^b 2:23 Əkəjodə 13:2,12,15

Simenyɔ de kə Anna dɔsuje gaji Lubba

²⁵ Marə dingaw kâra ria nan Simenyɔ, nisi bbe tɛ kə Jerujalem. Dingaw le to gatə gatə ddəm unn rɛ tɔyn arə Lubba ddəm Ndil-mə-nda to dɔɛ tɛ ddəm. Naw ngəbbə dɔw kə a ddee wul mə ngann Ijarayelje.

²⁶ Ndil-mə-nda pa arɛ kete nan: «Â koo Kristə kə Əbbə-dəwje a kulê bba â koy.» ²⁷ Ndil le unda mɛ arə ɛ-ddee kəy-polo Lubba tɛ ngaâ kar kə Jojepə

de kə Mari ɛ-ddeeje kə ngonnn kə to Jeju ta dda nɛn mbɛɛ tokə Ndu pa le a, ²⁸ Simenyɔ le tɛɛ uwɛ jia tɛ ngaâ ɔsu gaji Lubba pa nan:

²⁹ «Bbasinɛn, Əbbəmje, a kasə ta kinya bbərə ləi
karə aw kə mə-wul-ləm tokə ndui pa le.

³⁰ Mba kəm'm oo kaji ləi,

³¹ kə ə-gəl ləw baa mba dəwje tɔyn le mban,

³² to lo-karɛ kə a kɔru kəm dəwje kə dɔ nangə tɛ,

dəwje kə toje to Jiipije ang ddəm

to nɛn kə a kɔsu gaji ngann Ijarayelje ddəm.»

³³ Tar kə Simenyɔ pa dɔ ngonnn tɛ le dum dɔ bɔɛje kə kɔɛnje. ³⁴ Simenyɔ bbar tar kə maji dɔde tɛ ngaâ pa arə Mari kɔn Jejuje le nan: «Oo, ddəw tɛ lə ngonnn nɛnn, marə dəwje nya horo ngann Ijarayelje tɛ a kosoje ngaâ marɛje nya a kubbaje nangə kinje ddəm nâ to nɛn kə a ddee kə mayn naan tar ddəm ³⁵ bba karə nɛn kə dəwje aw əjəje mɔde tɛ, tee kə ddaka. A əi njaa kara wuri a ti tokə dɔw kə kiya riya dɔ bbəngərə.»

³⁶ Marə dɛnɛn kə to nje-kila mbər tar lə Lubba isi Jerujalem tɛnn tɔ, ria nan Anna. ɛ-to ngonnn lə Panuwɛl, dɔw kə gəl Ajɛr tɛ. Bbalɛ nday nya. ɛ-taa ngawɛje nisi saa bbal siri a, ngawɛje le oy. ³⁷ ɛ-tɔ wure nisi to dɛnɛn-ndubba ndərəng bbal kujɛ asə dɔjjoo gire sɔ. Ninya kəy-polo Lubba ndɔ kâra ang, naw dda kula lə Lubba til kə kar ddəw kɔku rɛ nɛn-kusa tɛ kə duju Lubba tɛ.

³⁸ Karɛ tɛnn njaa ne kara ɛ-tee ningade. Nɔsu gaji Lubba ngaâ ɛ-pa tar lə ngonnn le narə dəwje tɔyn kə aw ngəbbəje tee lə Jerujalem kɔ bbərə tɛ kə ddang.

³⁹ Jojepə de kə Mari ɛ-ddaje nɛn tɔyn kə Ndu lə Əbbə-dəwje pa le ngaâ ɛ-tɛlje lo-kiside tɛ Najarɛtə nangə tɛ kə Galile. ⁴⁰ Ngonnn le aw tɔkə ddəm aw ubba singa ddəm. Kəm-karɛ dduse ngaâ mə-maji lə Lubba to dɔɛ tɛ tɔ.

Bbal Jeju dɔku gire joo a, aw kəy-polo Lubba tɛ

⁴¹ Bbal kâra kâra tɔyn bɔ Jejuje kə kɔn Jejuje daw dawje kusu Pakə tɛ Jerujalem. ⁴² Bbal Jeju asə dɔku gire joo a, dawje saa kusu tɛ le, tokə Jiipije aw ddaje kə bbal tɔyn. ⁴³ Go kusu tɛ le, daw təlje kə bbeê a, ngonnn kə to Jeju le nayn Jerujalem. A kɔênje kə bɔêje gərəje ang. ⁴⁴ Dəjəje to nee horo njê-buwa-kaw-lo marədeje tɛ. N̂-njaje ndɔ kâra bba dunnje kutu sangê horo njê-nujuje tɛ ləde kə horo dəwje tɛ kə n̂-gərəjede. ⁴⁵ A dingaje ngonnn le ang ngaâ n̂-sangêje n̂-təlje n̂en kə Jerujalem. ⁴⁶ Dda ndɔ mota bba dingêje mə kəy-polo Lubba tɛ, nisi dannâ horo Njê-gərəje-Ndu tɛ, naw noo tar ləde ddəm naw dujude tar ddəm. ⁴⁷ N̂en-gərə laa kə tarje kə naw nilade tɛ dum dɔ dəwje tɔyn kə aw ooje tar laa le. ⁴⁸ Kɔênje de kə bɔêje dundaje kəmde dooeje a, darje baa nding. Kɔênje duje nan: «Ngonnəm, mba ddi njaa bba ə-dda kə je n̂en tokə be wa? Oo, əman ddəm bɔije ddəm jaw sangi kə kəjə-tar.» ⁴⁹ Nilade tɛ nan: «Aw ə-sangəmje mba ddi wa? Ə-gərəje to, to tar ləm ta dda kula lə Bɔmje ang wa?» ⁵⁰ A n̂-gərəje dɔde tar tɛ kə n̂-pa narəde le ang. ⁵¹ Goe tɛ a, n̂-tee naw kə de Najaretə. Noo tade. Kɔênje ngəm n̂enjeenn tɔyn mæê tɛ. ⁵² Kəm Jeju aw arɛ kə kete kete, naw tɔkə ngaâ n̂-ddee maji kəm Lubba tɛ ddəm kəm dəwje tɛ ddəm.

Jan-Batisi ila mbər tar lə Lubba

3 Bbal dɔku gire min laa kə tɔkə mbay Tiber aw ɔn bbe, Pɔnsə Pilatə to nje-kɔn dɔ nangə kə Jude ngaâ Erodə to ngonnn mbay nangə tɛ kə Galile, Pilipi ngokɔn Erodə le to ngonnn mbay nangə tɛ kə Iture kə nangə tɛ kə Trakoniɛ. Lijaniyas to ngonnn mbay kə Abilenn, ² Ann de kə Kayipi n̂-toje to tɔkə njê-poloje Lubba. Dɔ ndɔê tɛənn â, Lubba pa tar arə Jan ngonnn lə Jakari mə kər tɛ. ³ Yeenn bba Jan nja dɔ nangə tɛ kə Jurden tɛ, naw nila mbər narə dəwje karə ingaje batəm ta tɔju to n̂-turuje mæde bba karə tar majang ɔru dɔde tɛ. ⁴ N̂en le to ddəw kâra baa tokə makəturulu lə Ejayi kə to nje-kila mbər tar lə Lubba pa nan: «Marə dəw aw ila mbər mə kər tɛ nan:

Ə-ddaje ddəw lə Əbbə-dəwje,
arəje kila-ddəwje laa ndɔjuje.

⁵ Wəlje tɔyn a kutuje,

ddingirije kə dɔkubbaje kâra kâra tɔyn a ddoomje,

nên kê dduku a ndoju,

ngaâ goteje kê to ngann ddawje tâ a kutuje.

⁶ Baann bba dawje toyn a kooje kaji kê Lubba a ta kaji dawje.»

⁷ Jan pa arə dawje kê banya kê ddeeje karə n-ddade batem nan: «See əmbakaraje, nân â tɔjuse karə aynje sariya lə Lubba kê aw ddee wa?

⁸ Arəje kula-ddase tɔju to ə-turuje məse mban, əwje rɔse ta pa nan: «Abaraham to kasese!» M-pa marəse, Lubba asə ta turu ərje nəənn karə təlje to ngann ka Abaraham. ⁹ Tinan to ngɔsi ta tuka nêñ kakəje ngirê tâ mban, kakə kâra kâra toyn kê kandê kê maji goto tâ, dâ tuka kila purô.»

¹⁰ Dawje kê banya le dujeje nan: «Ddi bba to maji karə n-dda wa?»

¹¹ Nilade tâ nan: «Maji karə daw kê kubbu laa kê taar ee joo a, unn kâra arə daw kê kubbu due, daw kê nêñ-kusa laa to a, dda tokə baann tɔ.»

¹² Njê-taaje narə lambo kê ddeeje ta kinga batem tɔ dujeje nan: «Nje-nêñ-tɔju, ddi â to maji karə n-dda wa?» ¹³ Nilade tâ nan: «Ə-dujuje nêñ uta dɔ ye kê dunn ndu karə ə-dujuje le ang.»

¹⁴ Mbambaje kara dujeje nan: «A jeje, ddi bba to maji karə n-dda wa?» Nilade tâ nan: «Uwaje daw kə singa ə-taaje nêñ laa ang ddəm ulaje tar ta daw tâ baa ang ddəm. A maji karə narə-kunnse njaa undaje məse dɔɛ tâ.»

Jan pa tar lə marə daw kê aw ddee

¹⁵ Dawje le isije aw nginanje ddee lə Kristə, mba yeenn bba daw dəjəje tar mədə tâ nan Jan le njaa â to Kristə le wa? ¹⁶ Nilade tâ toyn nan: «Əman, m-ddase batem maann. A marə daw kê utam, kê mâ kasə tutu kula nêñ-gɔl laa ang aw ddee. Ne â nâ ddase batem Ndil-mə-nda kə batem puru.

¹⁷ Nuwa bagiri laa jia tâ. Nâ kuta lo kunda ko laa ngaâ nâ jin kandə-ko le kungu mə dam tâ laa, a nâ ro tisa kəm puru tâ kê a koy ndɔ kâra ang.»

¹⁸ Jan aw ila mbər Tar kê Maji arə dawje ngaâ aw arəde ndəjəje dang dang tokə baann.

Erodə Antipas uwa Jan-Batısi ilê kəy-kula tâ

¹⁹ Jan ndangə ngonnn mbay Erodə Antipas mba Erodıyadə kê to denêñ lə ngokɔên kê n-tɛɛ jia tâ ddəm mba kulaje kê maji ang toyn kê n-dda ddəm. ²⁰ A dɔɛ tâ bbay, nuwa Jan le nilê kəy-kula tâ.

Jan-Batysi dda Jeju batem

²¹ Kete bba karə duwa Jan le, Jan dda batem dəwje ngaâ n̄-dda Jeju batem tɔ. Kar kê Jeju aw duju Lubba a, dara təəyn, ²² ngaâ Ndil-mə-nda unn da-rɔ tokə lə dər ddisi dɔê t̄. Marə ndu in darâ nan: «Ə-to Ngonn ndiki ləm! Rəm nəələm nya mbai.»

Gəl-kuju Jeju

²³ Bbal Jeju asə n̄n kê bbal dɔmota a, unn kutu kula laa. Dəwje əjəje nan n̄-to ngonn lə Jojepə kê to ngonn lə Eli, ²⁴ Eli le to ngonn lə Matatə, Matatə le to ngonn lə Lebi, Lebi le to ngonn lə Məlki, Məlki le to ngonn lə Yanay, Yanay le to ngonn lə Jojepə, ²⁵ Jojepə le to ngonn lə Matatijas, Matatijas le to ngonn lə Aməs, Aməs le to ngonn lə Nahum, Nahum le to ngonn lə Esəli, Esəli le to ngonn lə Nagay, ²⁶ Nagay le to ngonn lə Maatə, Maatə le to ngonn lə Matatijas, Matatijas le to ngonn lə Semeyinn, Semeyinn le to ngonn lə Yosekə, Yosekə le to ngonn lə Yoda, ²⁷ Yoda le to ngonn lə Yohanan, Yohanan le to ngonn lə Reja, Reja le to ngonn lə Jorobabel, Jorobabel le to ngonn lə Selatiyel, Selatiyel le to ngonn lə Neri, ²⁸ Neri le to ngonn lə Məlki, Məlki le to ngonn lə Adi, Adi le to ngonn lə Kosam, Kosam le to ngonn lə Elemadam, Elemadam le to ngonn lə Ǝr, ²⁹ Ǝr le to ngonn lə Jeju, Jeju le to ngonn lə Eliyejər, Eliyejər le to ngonn lə Yorim, Yorim le to ngonn lə Matatə, Matatə le to ngonn lə Lebi, ³⁰ Lebi le to ngonn lə Simenyɔ, Simenyɔ le to ngonn lə Juda, Juda le to ngonn lə Jojepə, Jojepə le to ngonn lə Yonam, Yonam le to ngonn lə Eliyakim, ³¹ Eliyakim le to ngonn lə Meleya, Meleya le to ngonn lə Menan, Menan le to ngonn lə Matata, Matata le to ngonn lə Natan, Natan le to ngonn lə Dabbiti, ³² Dabbiti le to ngonn lə Jese, Jese le to ngonn lə Obədə, Obədə le to ngonn lə Bojə, Bojə le to ngonn lə Sala, Sala le to ngonn lə Nasɔn, ³³ Nasɔn le to ngonn lə Aminadabə, Aminadabə le to ngonn lə Adiminn, Adiminn le to ngonn lə Arini, Arini le to ngonn lə Eserɔn, Eserɔn le to ngonn lə Parəjə, Parəjə le to ngonn lə Juda, ³⁴ Juda le to ngonn lə Jakobbo, Jakobbo le to ngonn lə Ijakə, Ijakə le to ngonn lə Abaraham, Abaraham le to ngonn lə Tera, Tera le to ngonn lə Nawɔr, ³⁵ Nawɔr le to ngonn lə Serugu, Serugu le to ngonn lə Rehu, Rehu le to ngonn lə Pelegə, Pelegə le to ngonn lə Eber, Eber le to ngonn lə Sela, ³⁶ Sela le to ngonn lə Kenan,

Kenan le to ngonnn læ Arpakəsadə, Arpakəsadə le to ngonnn læ Səm, Səm le to ngonnn læ Nowe, Nowe le to ngonnn læ Leməkə, ³⁷ Leməkə le to ngonnn læ Matusalam, Matusalam le to ngonnn læ Enəkə, Enəkə le to ngonnn læ Yeredə, Yeredə le to ngonnn læ Malaleyel, Malaleyel le to ngonnn læ Kenan, ³⁸ Kenan le to ngonnn læ Enos, Enos le to ngonnn læ Setə, Setə le to ngonnn læ Adam, Adam le to ngonnn læ Lubba.

Əsu nan Jeju

4 Ndil-mə-nda ddusu Jeju ngaâ in maann tâ kê Jurden təl. Ndil le ərə aw saa mə kər tâ. ² Lo tēənn Əsu nəēn mba ndə dəsə. Mə ndəje tēənn təyn Jeju usa nēn ang ngaâ bbo ddeē. ³ Yeenn ngaâ Əsu pa arê nan: «Bbo ə-to Ngonnn læ Lubba a, ə-pa arə ər nəənn təl nēn-kusa.» ⁴ Jeju ilê tâ nan: «Makəturu læ Lubba pa nan: Dəw a nayn kəm baa ddəw nēn-kusa tâ kâra baa ang.»

⁵ Əsu aw saa də ddingiri tâ kê ndəw ngaâ njangə baa njaa təjê bbe-kənje təyn kê duninya tâ. ⁶ Əsu pa arê nan: «Mâ kari singa təyn kə piti kê bbe-kənje tâ nəənn, mba darəm nēnjeenn təyn, masə ta karə dəw tokə məm ndiki. ⁷ Bbo ɔsu nɔin nangə nən'm tâ a, nēnjeenn təyn a toje to læi.» ⁸ Jeju ilê tâ nan: «Makəturu læ Lubba pa nan: «Əbbə-dəwje kê to Lubba læi kâra baa â, â kɔsu nɔin nangə nən tâ ta pole.» »

⁹ Əsu aw saa Jerujaləm bbay aw undê taar də kəy-polo Lubba tâ læ Jiipije ngaâ pa arê nan: «Bbo ə-to Ngonnn læ Lubba a, aal də kəy tâ nəənn uru nangə, mba Makəturu læ Lubba pa nan: ¹⁰ «Lubba a kunn ndu karə anjəje laa mbai karə n-ngəmi. ¹¹ Dâ laije də jide karə unda gəli ər tâ ang.» » ¹² Jeju ilê tâ nan: «Makəturu læ Lubba pa nan: «Əbbə-dəwje kê to Lubba læi, â tɔsu tē ang.» » ¹³ Əsu nəēn kə gusu dang dang pin a, ɔtu inyê mba nginan marə ndə.

Jeju təl aw Galile

¹⁴ Jeju təl aw Galile kə singa-məngu læ Ndil ngaâ ria bbar də nangə tēənn təyn. ¹⁵ Naw təju nēn mə kəy mbən-naanje tâ ləde ngaâ dəwje təyn ɔsujə gajê.

Jeju ila mbær Tar kâ Maji Najaretâ

¹⁶ Jeju aw Najaretâ bbe tâ kâ ñ-ngâmê tâ. Naw kây mbôn-naan tâ læ Jiipije ndo-kuwa-rɔ tâ lade, tokæ naw dda kâ ndo tɔyn le. Nin taar ta tura Makäturu ¹⁷ ngaâ darê makäturu læ Ejayi kâ to nje-kila mbær tar læ Lubba. Ñ-tæyn makäturu le ngaâ ninga lo kâ ñ-dda tâ nan:

¹⁸ «Ndil læ Əbbə-dəwje to dɔm tâ,
mba nungu ubbu dɔm tâ karə mila mbær Tar kâ Maji
marə njê-ndooje.

Nulam karə m-pa marə bbərəje to dâ teeje kɔ bbərə tâ,
karə m-pa marə njê-kəm-təje to dâ təlje kooje lo,
nulam karə mɔru dəwje ndoo tâ kə ddang.

¹⁹ Ta kila mbær karə dəwje to bbal nəənn Əbbə-dəwje a
ta dda mə-maji kə de.»

²⁰ Goe tâ a, Jeju ndəəm Makäturu læ naan tâ ngaâ təl nēn arə nje-kula kâ kây mbôn-naan tâ le ngaâ isi nangə. Kəm dəwje tɔyn kâ isije mə kây mbôn-naan tâ le to kə dɔê tâ. ²¹ Ñ-pa narəde nan: «Bbokənen, tar kâ Makäturu tâ kâ ooje kə mbise nəənn, ddee to nēn kâ təkɔrɔ ngaa.»

²² Dəwje tɔyn pajə tar laa maji ngaâ tar mə-maji tɔyn kâ aw tee tɛê tâ le dum dɔde ngaâ ñ-pajə nan: «Ngonn nəənn to ngonn læ Jojepə ang wa?» ²³ Jeju pa arəde nan: «A du ang, â pajə kɔn-tar nəənn karəm: Nje-kaji njê-rɔ-toje, əi njaa aji rɔ-to læi. Nēnje tɔyn kâ ə-dda bbe tâ kâ Kapərnawum kâ joo tarê le, ə-dda bbeê læi nəənn tɔ.» ²⁴ Jeju təl pa arəde nan: «Təkɔrɔ, m-pa marəse: Nje-kila mbær tar læ Lubba, dəwje aw uwêje kə rɔde tâ kə majê bbe kujə tâ ang. ²⁵ M-pa tar kâ təkɔrɔ marəse: Bbal kâ Eli to nje-kila mbær tar læ Lubba, kəm dara utu arə ndi ərə ang bbal mota kə nəyn misan, təkə bbo oso dɔ nangə tâ le tɔyn. Bbalê tɛənn le denēn-ndubbaje banyaje nya nangə tâ kâ Ijarayel njaa. ²⁶ A Lubba ula Eli rɔ marə denēn-ndubba tâ kâra horode tâ Ijarayel ang, marə denēn-ndubba kâ Sarepta, nangə tâ kâ Sidon â Lubba ula Eli rɔê tâ. ²⁷ Dɔ bbal tâ læ Elije kâ to nje-kila mbær tar læ Lubba, njê-banjije banyaje nya nangə tâ kâ Ijarayel njaa. A Elije aji nje-banji kâra horode tâ ang, Naama kâ to marə dəw kâ Siri â najê banji tâ laa.» ²⁸ Dəwje tɔyn kâ isije kây mbôn-naan tâ læ Jiipije le ooje tar kâ Jeju pa le a, wungu ɔnde nya. ²⁹ Dinje, dutêje ñ-teeje saa mə bbe tâ kə ddang. Dəwje saa dɔ ddingiri tâ kâ ñ-dda bbe kâ Najaretâ dɔê tâ ta kutê kilê bær. ³⁰ A ne, ñ-tee horode tâ nɔtu.

Jeju tubba ndil kê maji ang rɔ marə dəw tɛ

³¹ Jeju aw bbe tɛ kê Kapernawum, nangə tɛ kê Galile aw tɔju nɛn dəwje ndɔ-kuwa-rɔ tɛ lə Jiipije ³² Dəwje kê ooje nɛn-tɔju laa le dɔde ayn, mba naw pa tar tokə lə mbay-bbe. ³³ Marə dingaw kê ndil kê maji ang isi mæ tɛ isi mæ kəy mbɔn-naan tɛ le tɔ. Nuru əkii kə singa nan: ³⁴ «Ya! Ddi â ə-ndiki rɔje tɛ wa? Jeju kê Najaretə! Ə-ddee ta tɔlje wa? M-gəri kə majê. Ə-to dəw kê Lubba undai dang ngaâ ulai.» ³⁵ Jeju ndangə ndil le pa nan: «Utu tai bbo ə-tee rɔ dingaw tɛ nəənn kə ddang.» Ndil kê maji ang le unn dingaw le ilê nangê kəm dəwje tɛ ngaâ tee kə ddang, a nɛn kê maji ang kêra njaa ndil le dda kə dingaw le ang. ³⁶ Dɔ dəwje tɔyn ayn ngaâ n-paje tar horo naan tɛ nan: «Tar ddi bba tokə be wa? Nunn ndu kə gɔsu kê mɔngu ddəm kə singa ddəm narə ndilje kê maji ang a, n-teeje kə ddang!» ³⁷ Ri Jeju aw bbar dɔ nangə tɛ kê Galile tɔyn.

Jeju aji njê-rɔ-toje dang dang

³⁸ Jeju in kəy mbɔn-naan tɛ lə Jiipije le aw kəy lə Simɔn. Rɔ mum Simɔnje kê denɛn toe, rɔê tunga nya ngaâ n-dujuje Jeju karə dda marə nɛn mbêê. ³⁹ N-bbunga kə dɔ denɛn tɛ le, nin kə rɔ-to le ngaâ rɔ-to le inya denɛn le. Kar tɛənn njaa, denɛn le in taar unn kutu karəde nɛn-kusa. ⁴⁰ Kar andə ngaâ dəwje tɔyn kê njê-rɔ-toje dang dang toje mæ kəy tɛ ləde awje kə de rɔ Jeju tɛ. Nungu jia joo kəm dɔde tɛ kêra kêra ngaâ dajije. ⁴¹ Ndilje kê maji ang teeje rɔ dəwje tɛ nya kə ddang. Ndilje le uruje əkii nan: «Ə-to Ngonn lə Lubba!» A nin kə de ngaâ nɔkude karə n-paje tar, mba ndilje le gərɔje to n-to Kristə le.

Jeju ila mbər Tar kê Maji kəy mbɔn-naanje tɛ

⁴² Lo arɛ a, Jeju tee aw lo tɛ kê iya rɔê. Dəwje kê banya unnje kutu sangêje. Dawje ndərəng dingêje ngaâ n-ndikije ta karə nɔtu ninyade ang. ⁴³ A n-pa narəde nan: «To tar ləm ta kila mbər Tar kê Maji kê dɔ Bbe-kɔn tɛ lə Lubba karə kəsə bbeje tɔ bba, mba yeenn njaa Lubba ulam mbêê.» ⁴⁴ Naw nila mbər Tar kê Maji le mæ kəy mbɔn-naanje tɛ lə Jiipije kê Jude tɔyn.

Njê-njaje go Jeju tâ kê dōngər

5 Marə ndo Jeju ar mbər dangə maann tâ kê Jenejaretə. Dəwje kê banya gukuje dōê ngaâ daw dubbaje naan mba koo tar læ Lubba kê naw pa. ²Nunn kəmê a, noo təkə toje joo mbər maann tâ le. Njê-ndōnje-maann injə mæ tâ ddisije uruje nangə mba toko ddəngəje ləde. ³Jeju aal marə to le kê to læ Simōn ngaâ n̄-duje narə n̄-ngəsə to læ əw ngaji be kə ta kongo. Nisi mə to tâ le naw taju n̄n dəwje kê banya le.

⁴N̄-tunga tar le a, n̄-pa narə Simōn nan: «Ə-ngəsə to le kə kete, lo tâ kê uru bbo ilaje ddəngəje ləse ə-ddaje n̄n ndōn.» ⁵Simōn ilê tâ nan: «Əbbə-dəwje, n-dda ndōn til tâ ndərəng lo arə, a jinga n̄n kâra ang. A bbo baann a, mâ kila ddəngəje le tokə tai pa.» ⁶Dilaje ddəngəje le ngaâ duwaje kanjije nya arə ddəngəje ləde aw ujaje. ⁷N̄-kəbbəje njê-ndōn marde kê aw umanjede ndōn-maann tâ kê isije mə to tâ kê kâra karə n̄-ddee dumanjede. N̄-ddeeje ngaâ dunguje kanjije le mə toje tâ kê joo le, nayn ngaji baa ta karə toje le diije. ⁸Simōn Piyer oo baann a, ɔsu məkəjə-golê n̄n gəl Jeju tâ pa nan: «Əbbəmje, maji karə aw ddəw əw səm mba m-to nje-n̄n-dda kê maji ang.» ⁹Bbəəl uta dōê, ne ddəm dəwje tōyn kê arje mbərê tâ ddəm mba ndōn kê n̄-ddaje le. ¹⁰Bbəəl uta do Jakə de kə Jan kê toje to ngann læ Jebede kê toje to njê-ndōn mar Simōn le tɔ. Jeju pa arə Simōn nan: «Ə-bbəəl ang. A kunn-kute bbokənən, ndōn læi a to ənga sangə dəwje ngaa.» ¹¹N̄-ddeeje kə toje le kar mbal tâ ngaâ dinyaje n̄nje tōyn, a dunnje go Jeju.

Jeju aji marə nje-banji

¹²Marə ndo Jeju ee mə marə bbe tâ ngaâ marə dingaw kê banji usê nya unda lo tee. Noo Jeju le a, n̄-tee noso n̄n golê tâ n̄-dəbbə kəmê nangə ngaâ n̄-n̄n kə rōê tâ nan: «Əbbəmje, bbo ə-ndiki a, arə r̄m ddee maji.» ¹³Jeju ula jia ɔrê n̄n ngaâ pa nan: «M-ndiki tâ, maji karə r̄i ddee maji.» Njangə baa njaa a, banji laa le goto. ¹⁴Goe tâ a, Jeju ndəje nan: «Ə-pa tarê arə dəw oo ang. A ta aw taju r̄i nje-polo Lubba, ta arə n̄n-polo mba karə tokoi arə ə-ddee maji tokə Ndu læ M̄əyijə pa le, mba k̄ru n̄n naji læi karəde.» ¹⁵Ri Jeju bbar kə kete kete ngaâ dəwje nya nya mbōnje naan mba koo tar laa ddəm karə naji njê-r̄-toje ddəm. ¹⁶A ne, n̄ru rōê naw mə k̄r tâ, naw duju Lubba.

Jeju aji marə dəw kê dəbbə rəê oy

¹⁷ Marə ndo Jeju aw tɔju nê. Parijinyeje kə njê-gərəje-Ndu isije nangê. Dinje ngann bbeje tê tɔyn kê Galile kə Jude kə Jerujalem. Singa-məngu lə Əbbə-dəwje aw dda kula lo têənn arə Jeju aji njê-rə-toje. ¹⁸ Marə dəwje unnje marə dəw kê dəbbə rəê oy kə tuwa ddeeje saa. Daw sangəje ddəw ta kandə saa kilê nɔn Jeju tê. ¹⁹ A dingaje ddəw ta kandə saa ang, mba dəwje banya nya. Dunnêje daalje nê dɔ kəy taar ngaâ dɔruje kəm lo dulêje nê kə tuwa laa baa dann dəwje tê kê mbɔnje naan nɔn Jeju tê le. ²⁰ Jeju oo mə-kunn ləde a, pa arə dəw le nan: «Tar majangje ləi ɔru dɔi tê ngaa.» ²¹ Njê-gərəje-Ndu kə Parijinyeje aw əjəje tar ngaâ pajə nan: «Dəw nəənn to dəw ddi bba aw tuju ri Lubba wa? Lubba kêra baa â asə ta kɔru tar majangje bbo marə dəw dang ang» ²² Jeju gərə kəjə ləde le ngaâ pa arəde nan: «Mba ddi bba aw əjəje tar tokə baann məse tê wa? ²³ Ta pa nan: «Tar majang ləi ɔru dɔi tê», wase ta pa nan: «In taar bbo ə-nja.» Ye kê dda ngəng ang ta pa wa? ²⁴ Maji karə ə-gərəje to Ngonn lə dəw ee kə singa ta kɔru tar majang dɔ nangə tê.» Yeenn ngaâ Jeju pa arə dəw kê dəbbə rəê oy le nan: «M-pa mari, in taar, unn tuwa ləi bbo aw kəy ləi.» ²⁵ Kar têənn njaa nin taar kəmde tê, nunn tuwa laa ngaâ nɔsu gajə Lubba naw nê kə kəy laa. ²⁶ Dəwje tɔyn ooje a, dɔde ayn ngaâ ɔsuje gajə Lubba. Bbəl uta dɔde ngaâ n-pajə nan: «Joo nê-kəbbu bbokənən.»

Jeju bbar Lebi

²⁷ Goe tê a, Jeju tee ddaka ngaâ oo marə nje-taa narə lambo kê ria nan Lebi kê isi lo taa narə lambo tê. N-pa narê nan: «Unn gom.» ²⁸ Lebi le tusu nênje tɔyn inya ngaâ unn goe. ²⁹ Lebi dda nê-kusa tokə bo arə Jeju mə kəy tê laa ngaâ njê-taaje narə lambo tokə banya kə marə dəwje nya isije kə de ta nê-kusa tê le. ³⁰ Parijinyeje kə njê-gərəje-Ndu aw nyuruje ngaâ pajə arə njê-njaje goe tê nan: «Mba ddi bba aw usaje nê ddəm aw ayje nê ddəm kə njê-taaje narə lambo kə njê-nê-ddaje kê maji ang wa?» ³¹ Jeju ilade tê nan: «Dəwje kê rɔde to kə majê aw ndikije ta koo nje-karə-kuman ang, dəwje kê rɔde tode bba. ³² Dəwje kê gatə gatə â m-ddee ta bbarde ang. Njê-nê-ddaje kê maji ang â m-ddee ta bbarde karə n-turuje mɔde.»

Jeju pa tar dɔ kɔku rɔ nɛn-kusa tɛ

³³ Parijinyeje paje arɛ Jeju nan: «Njɛ-njaje go Jan tɛ ddɔw kɛra baa kɛ njɛ-njaje goje tɛ aw ɔkuje rɔde nɛn-kusa marɛ ndɔje tɛ ngaa aw dujuje Lubba, a njɛ-njaje goi tɛ aw usaje nɛn ddɔm aw ayje nɛn ddɔm.» ³⁴ Jeju ilade tɛ nan: «Əjaje to dɔwje kɛ n̄-bbarde kusu taa-naan tɛ a kɔkuje rɔde nɛn-kusa kar tɛ kɛ nje-dɛnɛn le isi kɛ de bbay wa? ³⁵ Marɛ ndɔ aw ddee kɛ dɛ kunn nje-dɛnɛn kɛ siki le horode tɛ kɛ ddang. A mɛ ndɔje tɛnn ngaa ɛ dɛ kɔkuje rɔde nɛn-kusa.»

³⁶ Jeju pa gusu-tar arɛde bbay nan: «Ndɔ kɛra dɔw a tiir ta-kubbu kɛ siki kila nɛn kɛm bar kubbu ang. A bbo n̄-dda tokɛ baann a, nɛ tiir kubbu kɛ siki le ngaa ta-kubbu kɛ siki le a kaw naan tɛ kɛ barɛ le ang tɔ. ³⁷ Ddɔm, ndɔ kɛra dɔw a kungu bɛn kɛ n̄-dda siki bbay mɛ ku-ɛndaarje tɛ kɛ to konn nɛn ang. Baann ang a, bɛn kɛ siki le a dda karɛ kuje le ujaje. Bɛn le a kula kɔrɔ ngaa kuje le a tujuje nyɔm. ³⁸ To maji ta kungu bɛn kɛ n̄-dda siki bbay mɛ ku-ɛndaar tɛ kɛ siki tɔ. ³⁹ Ddɔm, bbo dɔw ay bɛn kɛ n̄-dda kure ɔw a, nɛ ndiki ta kay ye kɛ n̄-dda bbasinen bbay ang. Mba nɛ pa nan: Ye kɛ kure ɔw ɛ maji.»

Jeju to nje-ndɔ-kuwa-rɔ

6 Marɛ ndɔ, Jeju aw nday mɛ ndɔ bleje tɛ ndɔ-kuwa-rɔ tɛ lɛ Jiipije a, njɛ-njaje goe tɛ tɛtɛje marɛ jinga bleje le ngaa ubbaje aw usaje. ² Marɛ Parijinyeje paje arɛde nan: «Mba ddi bba aw ddaje nɛn kɛ Ndu mbɛtɛ karɛ dɔw dda ndɔ-kuwa-rɔ tɛ wa?» ³ Jeju ilade tɛ nan: «Nɛn kɛ Dabbiti dda lɔw le, ɔ-turaje tarɛ Makɛturu tɛ ang bbay wa? Marɛ ndɔ bbo ddɛɛ, ne kɛ dɔwje laa a, ⁴ nandɛ mɛ kɛy tɛ lɛ Lubba, n̄-ndiki tɛ ta taa mapaje kɛ darɛ Lubba nusa ngaa narɛ dɔwje laa usaje tɔ. Ta koo a, mapajeenn le njɛ-poloje Lubba kɛ karɛde baa ɛ darɛde ddɔw karɛ usaje.» ⁵ Jeju pa arɛde bbay nan: «Ngonn lɛ dɔw njaa to nje-ndɔ-kuwa-rɔ.»

Jeju aji marɛ dɔw kɛ jia oy

⁶ Marɛ ndɔ-kuwa-rɔ tɛ le bbay, Jeju andɛ kɛy mbɔn-naan tɛ lɛ Jiipije aw tɔju nɛn. Marɛ dɔw kɛ jia kɛ kɔl oy, isi mɛ kɛy tɛnn le tɔ. ⁷ Kɛm njɛ-gɔrɛje-Ndu kɛ Parijinyeje to kɛ dɔ Jeju tɛ ta koo se nɛ kaji dɔw

ndo-kuwa-rɔ tɛ wa? Yeenn bba ta kinga nɛn ddɔw mba kunda nɛn tar dɔɛ tɛ. ⁸ A Jeju le gɛrɛ kɛjɛ lɛde ngaa pa arɛ dɔw kɛ jia oy le nan: «In ar dannɛ nɛnn!» Dɔw le in ar taar. ⁹ Jeju pa arɛde nan: «Mɛ dujuse tar. Ddi ɛ Ndu lɛje arɛje ddɔw ta dda ndo-kuwa-rɔ tɛ wa? Ndu arɛ ddɔw ta dda maji wase ta dda majang wa? Ta kaji dɔw wase ta dda karɛ dɔw oy wa?» ¹⁰ Naade mbetete tɔyn ngaa ɛ-pa narɛ dɔw le nan: «Ə-ndɔju jii!» Dɔw le ndɔju jia le ngaa jia le tɛl ddee maji. ¹¹ Wungu ɔn Njɛ-gɛrɛje-Ndu kɛ Parijinyɛje le nya ngaa daw dujuje naan se ddi ɛ dɛ kasɛje ta dda kɛ Jeju le wa?

Jeju mbɛrɛ njɛ-kaw-kulaje laa dɔku gire joo

¹² Mɛ ndɔje tɛɛnn njaa Jeju aal marɛ ddingiri ngaa duju Lubba. ɛ-duju Lubba tile tɛɛnn le nyɔm. ¹³ Lo arɛ a, ɛ-bbar njɛ-njaje goe tɛ ngaa ɛ-mbɛrɛ marɛje dɔku gire joo horode tɛ, nunda ride nan: Njɛ-kaw-kulaje. ¹⁴ Ride tokɛ be: Simɔn kɛ nunda ria nan Piyɛr kɛ ngokɔɛn Andere, Jakɛ, Jan, Pilipi, Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Toma, Jakɛ ngonnn lɛ Alpe, Simɔn kɛ daw bbarɛ nan dɔw kɛ tar bbe laa ɔɛn nya, ¹⁶ Judɛ kɛ to ngonnn lɛ Jakɛ kɛ Judas Iskariyotɛ kɛ a tɛl to nje-kunn dɔ Jeju.

Dɔwje ddeeje ooje tar lɛ Jeju ngaa arɛ najide rɔ-to tɛ lɛde

¹⁷ Jeju in dɔ ddingiri tɛ, ne kɛ njɛ-kaw-kulaje, ɛ-ddee nar ndakɛ lo tɛ. Njɛ-njaje goe tɛ tokɛ banya kɛ dɔwje kɛ banya nya eeje lo tɛɛnn le. Dinje nangɛ tɛ kɛ Jude tɔyn kɛ Jerujalem tɛ, bbeje tɛ kɛ toje kar ba-katɛ tɛ ɛr kɛ Tir kɛ Sidɔn. ¹⁸ ɛ-ddeeje mba koo tar lɛ Jeju ddɛm mba karɛ najide rɔ-toje tɛ lɛde ddɛm. Njɛ kɛ ndilje kɛ maji ang aw ulaje kɛmde ndoo tɛ kara ajije. ¹⁹ Dɔwje le tɔyn njaa aw sangɛje ddɔw ta kɛrɛje kɛ jide, mba marɛ singa-mɔngu kɛ in rɔɛ tɛ aw tee aw ajide tɔyn.

Tar dɔ kisi maji tɛ kɛ kisi maji ang tɛ

²⁰ Jeju unn kɛmɛ aa nɛn njɛ-njaje goe tɛ ngaa pa nan:

«Maji arɛse, see dangɛtɛje,
mba Bbe-kɔn lɛ Lubba to lɛse!

²¹ Maji arɛse, see njɛ kɛ bbo aw ddase, mba mɛse a ndann!

Maji aräse, see njê kê aw nönje bbasinen, mba â kokoje!

²² Bbo dæwje

mbætäse, dæwje tubbase,

dæwje tajise

ngaâ pajë tar læse maji ang mba Ngonn læ dæw a,

Maji aräse!

²³ Aräje röse nælse ngaâ ä-talje ä-turuje kæ rō-nǣl karê tǣnn le,

mba kuka læse a bo nya mæ dara tǣ,

mba baann njaa tō â kadede ddaje kæ njê-kilaje mbær tar læ Lubba.

²⁴ A kæm-to-ndoo to læse, see njê-nên-kingaje, mba bbokænēn
wurse oso nangê mban!

²⁵ To ndoo nya aräse, see dæwje kê mæse ndann bbokænēn,
mba bbo a ddase!

To ndoo nya aräse, sese kê aw kokoje bbokænēn,

mba nēn-mæ-kōn a ddase ngaâ maann-nōn a ndǣyse!

²⁶ To ndoo nya aräse, sese kê dæwje tōyn aw pitijese,
mba kadede ddaje tokæ baann kæ njê-kilaje mbær tar
kê tōkōrō ang tō!»

Tar ndiki njê-baanje

²⁷ «A m-pa maräse sese kê aw ooje tar læm: Ä-ndikije njê-baanje læse, ä-ddaje maji kæ njê kê mbætäse. ²⁸ Ä-bbarje tar kê maji dō dæwje tǣ kê aw bbarje tar kê maji ang dōse tǣ, ä-dujuje Lubba mba njê kê aw pajë tar læse maji ang. ²⁹ Bbo dæw unda ka-mbōri a, ä-turu dæbbe kê kâra aræ nunda tō. Bbo dæw taa kubbu læi a, inya aræ n-taa kubbu-kul læi tō. ³⁰ Aræ nēn dæw kê aw duji nēn, bbo dæw taa nēn læi a, ä-bbangê nēn læi le ang. ³¹ Nēn kê ä-ndikije karæ dæwje ddaje kæ se a, maji karæ ä-ddaje kæ de tō. ³² Bbo njê kê ndikise dōrō â ä-ndikijede tō a, dæwje a gæräje maji læse tokæ baänn wa? Njê-nēn-ddaje kê maji ang kara aw ndikije njê kê ndikijede tō. ³³ Bbo njê kê ddaje kæ se maji dōrō bba ä-ddaje kæ de maji a, dæwje a gæräje maji læse tokæ baänn wa? Njê-nēn-ddaje kê maji ang kara ddaje tokæ baann tō. ³⁴ Bbo dæwje kê undaje mæse to dâ kuka bbangæ læse bba aräjede nēn tunanje a, dæwje a gæräje maji læse tokæ baänn wa? Njê-nēn-ddaje kê maji ang kara aw ddaje tokæ baann tō, karæ n-tæl nēn daræde. ³⁵ A maji karæ ä-ndikije njê-baanje læse, ä-ddaje maji, bbo aräje nēn dæw tunan a, undaje

mæse dɔ marə nɛn tɛ goe tɛ ang. Baann bba kuka læse a bo nya ngaâ â toje to ngann læ Nje-kisi dɔutu dara tɛ. Mba Ne kɛ dɔutu dara tɛ n̄-dda maji kə dəwje kɛ arəje wooyo ndɔ kâra ang ddəm njê-mə-majangje ddəm. ³⁶ Maji karə ooje kəm-to-ndoo læ naan tokə Bɔsese oo kəm-to-ndoo læse.»

Tar gangə sariya

³⁷ «Maji karə ə-gangəje sariya dɔ dəw tɛ ang, a Lubba a gangə sariya dɔse tɛ ang tɔ. Undaje tar dɔ dəw tɛ ang, a Lubba a kunda tar dɔse tɛ ang tɔ. Ɔruje tar dɔ dəwje tɛ, a Lubba a kɔru tar dɔse tɛ tɔ. ³⁸ Arəje nɛn, a dâ karəse nɛn: Ka kɛ maji â dâ kɔju nɛn nɛn karə ddusu julum, dâ mbusu, dâ yəkə karə gayn nangə bba dâ mbəl mə bbəl-kubbu tɛ læse. Mba nɛn kɛ unnje ɔjuje nɛn nɛn â dâ kunn kɔju nɛn nɛn karəse tɔ.» ³⁹ Jeju pa gusu-tar arəde tɔ nan: «Nje-kəm-tɔ asə kila kakə ji nje-kəm-tɔ marê tɛ wa? Dâ kosoje joo kəm mə buwa tɛ ang wa? ⁴⁰ Nje-nja go dəw tɛ uta dəw kɛ naw nja goe tɛ le ang. A nje-nja go dəw tɛ kɛ ndo nɛn kə majê a to tokə dəw kɛ naw nja goe tɛ le tɔ. ⁴¹ Mba ddi bba mu kɛ to kəm ngokɔin tɛ â oo, a oo tokə kakə kɛ to kəmi tɛ ang wa? ⁴² Wase, əi kɛ oo tokə kakə kɛ to kəmi tɛ ang, â kasə pa karə ngokɔin nan «Arə mɔru mu kɛ kəmi tɛ» tokə baann wa? Nje-ngəm, ɔru tokə kakə kɛ to kəmi tɛ dɔngɔr bba â koo lo kə majê ta kɔru nɛn mu kɛ to kəm ngokɔin tɛ.»

Tar kakə kə kandê

⁴³ «Kakə kɛ maji kɛ aw andə kandê kɛ ndum goto ddəm kakə kɛ maji ang kɛ aw andə kandê kɛ maji goto tɔ. ⁴⁴ Mba daw gərə kakə kâra kâra kə kandê. Dâ kuja kandə nduu kakə konn tɛ ang, dâ tuja nduu gərgəndə tɛ ang. ⁴⁵ Nɛnje kɛ maji injə mə dəw tɛ kɛ maji. A nɛnje kɛ maji ang injə mə dəw tɛ kɛ maji ang. Mba nɛn kɛ ddusu mə dəw â aw tee ddəw tar tɛ kɛ tɛ tɛ tɛ.»

Gusu-tar dɔ kəyje tɛ joo

⁴⁶ «Mba ddi bba aw bbərəmje: Əbbə-dəwje, Əbbə-dəwje! A ə-ddaje nɛn kɛ maw pa marəse ang wa? ⁴⁷ Dəw kɛ ddee rəm tɛ, oo tar ləm ngaâ dda nɛn kula le unn da-rɔ nân wa? ⁴⁸ N̄-to kâra baa kə dəw kɛ a ta kɔsu kəy

a, uru buwa arə uru bba ungu gəl kəy le dō ər t̄. Bbo maann taa lo ngaâ unda kar kəy le a, kəy le oso ang, mba n̄su kəy le kə majê. ⁴⁹ A d̄əw k̄ə oo tar ləm, a dda n̄n kula ang to k̄ara baa kə d̄əw k̄ə ɔsu kəy laa dō nangə t̄ baa bbo ungu gəlê dō ər t̄ ang. Maann ula unda kar kəy le a, kəm naan t̄ n̄ənn njaa kəy le oso ngaâ guru njuku njuku.»

Jeju aji nje-kula lə marə baw-ddo lə Rōmenje

7 Jeju pa tarjeenn t̄əyn arə d̄əwje a, naw t̄kə bbe t̄ Kapernawum. ² Marə baw-ddo lə Rōmenje ee kə nje-kula laa k̄ə n̄-ndike nya. Rō nje-kula laa le toe ngaâ nayn nḡosi ta koy. ³ Baw-ddo le oo tam Jeju a, ula marə t̄kəje lə Jiipije arê karə n̄-ddee naji nje-kula laa le. ⁴ Dawje rō Jeju t̄ ngaâ n̄-ddaje r̄de to ndoo r̄ê t̄ nan: «Dingaw n̄ənn asə karə ə-dda n̄n k̄ə n̄-duji le arê, ⁵ mba n̄-ndikije jee Jiipije nya. Ne â n̄-dda kəy mb̄n-naan l̄je.» ⁶ Jeju aw kə de ngaâ nayn nḡosi baa kə kəy lə baw-ddo le a, baw-ddo le ula njê-buwa-kuraje laa arə Jeju le nan: «Əbbəmje, maji karə ə-tuju singai baann ang, mba masə karə andə k̄əy ləm ang. ⁷ Mba yeenn le t̄ â moo a, masə ta kaw r̄i t̄ kə da-r̄m ang. A maji karə ə-pa tar k̄ara njaa a, nje-kula ləm a kaji. ⁸ Mba əman, marə d̄əw aw ɔn d̄m ngaâ m̄n dō marə mbambaje t̄. Bbo munn ndu marə marê m-pa nan: «Aw!» A naw. Munn ndu marə marê, m-pa nan: «Ə-ddee!» A n̄-ddee. Munn ndu marə nje-kula ləm, m-pa nan: «Ə-dda n̄n k̄ə be!» A n̄-dda.» ⁹ Jeju oo tar le a, tar laa le dum d̄ê dd̄əm n̄əle dd̄əm. N̄-turu r̄ê kə rō d̄əwje t̄ k̄ə banya k̄ə aw unnje goe le ngaâ n̄-pa nan: «M-pa marəse, nangə t̄ k̄ə l̄jarayel njaa kara minga m̄-kunn k̄ə be ang.» ¹⁰ Njê k̄ə baw-ddo ulade le t̄l̄je awje kəy a, daw dingaje nje-kula lə baw-ddo le kə rō k̄ə maji.

Jeju ndol ngonnn basan k̄ə oy

¹¹ Goe t̄ a, Jeju aw marə bbe t̄ k̄ə ria nan Nayn. Njê-njaje go Jeju t̄ k̄ə marə d̄əwje tokə banya awje saa. ¹² Kar t̄ k̄ə n̄-tee nḡosi kə bbe le a, noo d̄əwje k̄ə awje kə niinn ta dubbu. D̄əw k̄ə oy le to ngonnn lə marə den̄n-ndubba k̄ə to ngonnn-k̄ara laa k̄ə dingaw. D̄əwje k̄ə m̄ bbe t̄ le tokə banya aw dannje den̄n le t̄. ¹³ Əbbə-d̄əwje le oo den̄n le a, dd̄ê ndoo ngaâ pa arê nan: «Ə-n̄n ang!» ¹⁴ N̄-nḡəsə kə kete n̄ru tuwa k̄ə dila niinn le t̄. D̄əwje k̄ə otoje niinn le arje lo k̄ara ngaâ Jeju pa nan: «Basan,

m-pa mari, ə-ndol!» ¹⁵ Dəw kê oy le in isi taar ngaâ aw pa tar. Jeju ulê ji kəênje tâ. ¹⁶ Bbəəl uta dɔ dəwje le tɔyn. Dɔsuje gajɪ Lubba, ɲ-paje nan: «Marə təkə nje-kila mbər tar lə Lubba tee horoje tâ, Lubba ddee ta dda maji kə dəwje laa.» ¹⁷ Tar nêɲ kê Jeju dda le nja dɔ nangə tâ kê Jude tɔyn kə mə bbeje tâ tɔyn kê guku dɔ Jude.

Jan-Batɪsɪ ula rɔ Jeju tâ

¹⁸ Njê-njaje go Jan tâ aw paje go nêɲjeenn tɔyn arêje. Jan le bbar marə njê-njaje goe tâ joo ¹⁹ ngaâ ulade rɔ Əbbə-dəwje tâ arə ɲ-dujeje nan: «Əi â ə-to dəw kê a ta ddee le wase ta n-nginan marə dəw kê dang wa?» ²⁰ Dəwje le teeje rɔ Jeju tâ ngaâ paje arêje nan: «Jan-Batɪsɪ ulaje karə n-duji se əi â ə-to dəw kê jaw nginêɲ le wase ta n-nginan marə dəw dang wa?» ²¹ Kar têənn njaa Jeju aji njê-rɔ-toje kə njê-mətəje ngaâ tubba ndilje kê maji ang rɔ dəwje tâ nya nya, narə dəwje kê kəmde tɔ nya nya ooje lo. ²² Goe tâ a, ɲ-pa narə njê-njaje go Jan tâ le nan: «Aw paje nêɲ kê ooje kə kəmse ddəm kə mbise ddəm le arəje Jan. Ə-paje nan: «Njê-kəm-təje ooje lo, njê-gol-gotoje njaje, banji lə dəwje goto rɔde tâ kə ddang, njê-mbi-kutuje ooje tar, dəwje kê oyje ndolje ngaâ njê-ndooje ooje Tar kê Maji.» ²³ Maji arə dəw kê əman â, mâ to nje-dda karə mə-kunn laa oso ang.»

Jeju pa tar dɔ Jan-Batɪsɪ tâ

²⁴ Njê-njaje go Jan tâ le təlje a, Jeju unn kutu pa tar dɔ Jan tâ arə dəwje kê banya le nan: «Ddi â awje aw ooje mə kər tâ le wa? Waa lə habbə kê ləl aw yəkə wa? ²⁵ A ddi njaa â awje aw ooje wa? Aw ooje dəw kê ula kubbu kê kura wa? Njê kê ulaje kubbu kê kura ngaâ toje to njê-nêɲ-kingaje isije kəy mbayje tâ. ²⁶ A ddi njaa â aw ooje le wa? Marə nje-kila mbər tar lə Lubba wa? Təkərɔ m-pa marəse, nuta nje-kila mbər tar lə Lubba bbay. ²⁷ Mba Jan-Batɪsɪ â Makəturu lə Lubba pa tar dɔê tâ nan:

Mula nje-kaw-kula ləm nɔɲn tâ kete

karə ila ddəw arə ə-nja tâ^a.

²⁸ M-pa marəse: Horo dəwje tâ tɔyn kê denêɲje ujujede, dəw kê uta Jan goto. A dəw kê to tɛn uta kəseje mə Bbe-kɔn tâ lə Lubba utê. ²⁹ Dəwje tɔyn kê ooje tar lə Jan le kə njê-taaje narə lambo kara gərəje to Lubba

^a 7:27 Malasi 3:1

ndiki ta kajide ngaâ dawje darə Jan ddade batəm. ³⁰ A Parijinyeje kə Njê-gərəje-Ndu mbətəje nêñ kə maji kə Lubba ndiki ta dda mbade le ngaâ ñ-mbətəje karə Jan ddade batəm.» ³¹ Jeju təl pa arəde nan: «Njê kə dda bba mâ kunnde kəju nêñ dəwje kə bbokənən wa? Dunnje da-rə njê kə dda wa? ³² Ñ-toje kâra baa kə ngannje kə isije natâ kə bbarje naan ngaâ paje arəje naan nan:

N-kəl mbula jarəse, a ə-laje nêñ ang ddəm

jəsu pa nən-rə, a ə-nənje nêñ rəse ang ddəm.

³³ Mba Jan-Batisee ddee le, ɔn muru ang ddəm ay bən ang ddəm a ə-paje nan: «Ndil kə maji ang to mæ tē.» ³⁴ Ngonn lə dəw ddee ngaâ ɔn muru ddəm ay nêñ ddəm, a ə-paje nan: «Dəw nəənn to nje-nên-kusa, nje-nên-kay, nje-buwa-kura lə njê-taaje narə lambo ddəm njê-nên-ddaje kə maji ang ddəm.» ³⁵ A ngann lə Lubba tɔyn gərəje to kəm-karə laa to gatə gatə.»

Jeju aw kəy lə Simɔn kə to Parijinye

³⁶ Marə Parijinye bbar Jeju ta karə usa nêñ saa. Jeju andə kəy lə Parijinye le ngaâ aw isi ta nêñ-kusa tē. ³⁷ A marə dənên kə to nje-nên-dda kə maji ang kə isi mə bbe tēənn, oo nan Jeju ee mə kəy tē lə Parijinye le. Ñ-ddee kə ku albatərə^a kə yambo ddusu. ³⁸ Ñ-ddee nar go Jeju tē, mbər gəlê tē naw nən narə maann-kəmê nyəm gəl Jeju ngaâ ñ-bəru gəlê le kə biin-dəê. Nunda tēê gəl Jeju tē le ngaâ nungu yambo le gəlêje tē le. ³⁹ Parijinye le oo baann a, pa mæ tē nan: «Bbo dingaw nəənn to nje-kila mbər tar lə Lubba təkərə a, nā gərə to dənên kə aw ɔrê nəənn to nje-nên-dda kə maji ang.» ⁴⁰ Jeju pa arə Parijinye le nan: «Simɔn, tar to ta karə m-pa mari.» Simɔn le ilê tē nan: «Nje-nên-təju, ə-pa tar le.» ⁴¹ Jeju pa nan: «Marə dəw, bbangə laa to də dəwje tē joo. Marê kâra tunan kandə narə kər min, a marê kâra tunan kandə narə dəmin. ⁴² Dingaje ddəw ta kuka bbangə le ang ngaâ nje-narə le inya narə laa le arəde. Horo dəwje tē kə joo le, ne kə dda bba nā ndiki dəw kə dda maji kə de le nya wa?» ⁴³ Simɔn le ila Jeju tē nan: «Məjə a, to ne kə bbangə laa bo nya.» Jeju pa arê nan: «Tar ləi le to kə dəgəlê.» ⁴⁴ Ñ-turu rəê kə rə dənên tē le ngaâ ñ-pa narə Simɔn nan: «Oo dənên nəənn, m-ddee kəy ləi, a arəm maann toko gələm ang, a ne â ñ-toko gələm kə maann-kəmê ngaâ ñ-bəru gələm kə

^a 7:37 Albatərə to marə ər kə kura nya bbeê lə Jiipije kə ñ-dda nēñ ku.

biin-dôê. ⁴⁵ Æi, æ-to mbim ang, a ne, kandə kə mandə kəy be njaa, nunda tēê gələm tē, a nəw rōê ang. ⁴⁶ Æi, ungu ubbu dōm tē ang, a ne, nungu yambo gələm tē. ⁴⁷ Mba yeenn bba m-pa mari: Tar majang laa kə banya ɔru dōê tē ngaa, mba ndiki laa bo nya. A dəw kə dɔru tar dōê tē tən baa, ndiki laa to tən baa tɔ.» ⁴⁸ Goe tē a, n̄-pa narə den̄n le nan: «Tar majang ləi ɔru dōi tē ngaa.» ⁴⁹ Dəwje kə isije ta n̄n-kusa tē kə Jeju le paje mæde tē nan: «Dəw nənn to n̄n bba majang lə dəwje kara naw nɔru tarê dode tē wa?» ⁵⁰ A Jeju pa arə den̄n le nan: «Mə-kunn ləi ajii. Aw kə mə-wul-ləm.»

Den̄nje kə aw dannje Jeju

8 Goe tē a, Jeju nja təkə bbeje tē kə ngann bbeje tē, aw pa tar lə Lubba ngaā aw ila mbər Tar kə Maji dɔ kɔn-mbay tē lə Lubba. Njê-kaw-kulaje laa kə dɔku gire joo awje saa ddəm ²marə den̄nje kə n̄-tubba ndilje kə maji ang bba najide rɔ-to tē ləde awje saa ddəm: Mari kə daw bbarê nan Magədala kə Jeju tubba ndilje kə maji ang siri rōê tē, ³kə Jani den̄n lə nje-ngəm n̄n-kingaje le təkə mbay Erodə kə ria nan Kuja, Sujann kə marə den̄nje nya kə aw unnje n̄nje ləde aw umanje n̄n Jeju kə njê-njaje goe tē.

Gusu-tar dɔ nje-kila kandə-ko tē

⁴Dəwje tokə banya mbɔnje naan rōê tē ngaā marə dəwje injə bbeje tē dang dang aw ddeje rɔ Jeju tē. N̄-pa gusu-tar nənn nan: ⁵«Nje-n̄n-dubbu tee ta tila kandə-ko laa. Naw tila kandə-ko le a, marə kandə-ko le gayn dɔ ddəw tē, dəwje mbɔnje kandə-ko le ngaā əlje kə darā ɔnje. ⁶Marə dəbbə kandə-ko le gayn dɔ ər tē. Kar kə kandə-ko le tee a, tutu njan, mba ninga lo kə nyɔm ang. ⁷Marə dəbbə kandə-ko le bbay gayn horo konnje tē. Konnje le teeje kə de kâra baa, a konnje le orede kə nangê. ⁸A marêje gaynje dɔ nangê tē kə maji. N̄-teeje ngaā kakê kâra a, andə dɔdɔku dɔdɔku.» Jeju pa tar nənn ila nangê a, pa kə taar nan: «Dəw kə mbia to a, maji karə oo tar nənn!»

Jeju unn gusu-tar bba aw pa nêñ tar mba ddi wa?

⁹Njê-njaje goe tâ dujeje nan: «Gəl gusu-tar nəəññ nan ddi wa?» ¹⁰Nila tâ nan: «Sese, darə ə-gərəje tar kən-mbay lə Lubba kê to tar kê iya rɔê. A kəseje, n̄-pa tarê darəde ddəw gusu-tar tâ bba karə daaje lo a, dooje nêñ ang ddəm dooje tar a, n̄-ngərəje kandê ang ddəm.»

Jeju ɔru gəl gusu-tar kê dɔ nje-kila kandə-ko tâ le

¹¹Gusu-tar nəəññ le, gəle tokə be: «Kandə-ko le to tar lə Lubba. ¹²Kandə-ko kê gayn mbɔr ddəw tâ le tɔju dəwje kê ooje tar lə Lubba le ngaâ Əsu ddee ɔru tar le mæde tâ kə ddang, mba karə dooje mæde tâ ta dingaje kaji ang. ¹³Kandə-ko kê gayn dɔ ər tâ le tɔju njê kê ooje tar lə Lubba le a, taaje kə rɔ-nəəl. A tar kê dooje le ungu ngirê mæde tâ ang, dooje mæde tâ mba gɔju kar baa, a ndɔ kê nêñ nan mə tee a, n̄-tusuje dinyaje. ¹⁴Kandə-ko kê gayn horo kakə konnje tâ tɔju dəwje kê ooje tar lə Lubba le ngaâ ɔtuje a, kəjə-tar kə nêñ-kingaje kə rɔ-nəəlje kê dɔ nangə tâ ɔrede kə nangə karə dandə kandə kə majê ang. ¹⁵Kandə-ko kê gayn dɔ nangə tâ kê maji le tɔju njê kê ooje tar lə Lubba kə mə kê maji kə mə kê gatə gatə, a n̄-ngəmje tar le, duwaje darə ngəng ngaâ n̄-naynje daw dandəje kandə.»

Gusu-tar dɔ lambe tâ

¹⁶«Ndɔ kâra dəw ila puru lambe tâ a, unn marə bay-sambe dəbbə nêñ ang. Wase dəw le unn lambe le unda kɔ tira tâ ang. Nunda lambe le dɔ marə nêñ tâ taar mba karə dəwje kê aw andəje kəy le ooje nêñ lo. ¹⁷Mba nêñ tɔyn kê to lo-kiyê tâ kê a tee kə ddaka ang goto, nêñ tɔyn kê n̄-kusu dɔê kê a tee kəm dəwje tâ kə ddaka ang goto. ¹⁸Aaje rɔse gusu tâ kê aw ooje nêñ tar, mba dəw kê nêñ laa to a, dâ karê marê dɔe tâ. A dəw kê nêñ laa goto, nêñ kê nəjə to nêñ laa njaa kara dâ taa jia tâ kə ddang.»

Kɔñ Jejuje kə ngakɔênje kê təkɔrɔ

¹⁹Kɔñ Jejuje kə ngakɔênje n̄-ddeeje kə rɔê tâ, a dingaje ddəw ta kaw ngɔsi saa ang, mba dəwje banyaje nya. ²⁰Dəwje pajə arə Jeju nan: «Kɔinje

kə ngakɔɪnje arje ddaka. Ñ-ndikije ta kooi.» ²¹ A nilade t̃a nan: «Kɔn'mje kə ngakɔn'mje â toje to nje k̃a ooje tar lə Lubba, a ddaje ñen kula.»

Jeju pa tar arə bamburanbo əw rɔɛ

²² Marə ndɔ, Jeju aal tɔkə to kə nj̃e-njaje goe t̃a. Ñ-pa narəde nan: «Jawje tura maann t̃a.» Ngaa dawje. ²³ Daw ləlje tɔkə to le a, Jeju aw tibbi. Bamburanbo ddee ula dɔ maann t̃a le ngaâ maann aw mə to t̃a le nayn ngɔsi ta ddusu arə deeje ta yo t̃a. ²⁴ Nj̃e-njaje goe t̃a le ddeeje ngɔsi saa ngaâ ñ-ndoleje ñ-paje nan: «Əbbə-dəwje, Əbbə-dəwje, ja nayn bbo!» Ñ-ndol ngaâ ñ-ndangə bamburanbo le ddəm maann k̃a aw ləngə le ddəm narə əwje rɔde ngaâ lo to nyenɛnɛ. ²⁵ Jeju pa arə nj̃e-njaje goe t̃a le nan: «Mə-kunn ləse to dda wa?» Bbəəl uta dɔde ddəm dɔde ayn ddəm ngaâ ñ-paje darə naan nan: «Dəw nənn to dəw ddi wa? Mba ñ-ndangə ñen a, ləl kə maann kara ooje t̃ɛɛ.»

Jeju tubba ndilje k̃a maji ang rɔ marə dingaw t̃a

²⁶ Jeju kə nj̃e-njaje goe t̃a ñ-teeje nangə t̃a k̃a Gadara k̃a aa naan kə Galile. ²⁷ Jeju uru nangə a, marə dingaw k̃a ndilje k̃a maji ang tokə banya isiye mə̃ t̃a tila kəm̃ɛ. Ləw baa njaa dingaw le ula kubbu ang ddəm to k̃ay ang ddəm a horo dɔbarəje â naw to t̃a. ²⁸ Dingaw le oo Jeju a, uru əkii, tee oso nɔn gɔl̃ɛ t̃a ngaâ pa kə taar nan: «Ddi â osoi t̃a wa? Jeju, Ngonn lə Lubba k̃a isi ddutu dara t̃a! Kɔkɔrɔ kari njaa ula kəm'm ndoo t̃a ang.» ²⁹ Ñ-pa baann, mba Jeju pa tar kə ndu k̃a m̃angu arə ndil k̃a maji ang le karə ñ-teeje mə dingaw t̃a le kə ddang. Kete le, nya njaa ndil le aw uwa dingaw le arə daw tɔ gɔl̃ɛ kə kula njamji ngaâ dil̃ɛ kakə bba daw ngəm̃ɛ ñen. Naw ti kulaje k̃a ñ-t̃ɛ ñen ngaâ ndilje le aw ɔr̃ɛje awje saa mə kɔr t̃a. ³⁰ Jeju duju dingaw le nan: «Rii nan ñan wa?» Nila Jeju t̃a nan: «Rije nan banya banya.» Mba ndilje k̃a maji ang tokə banya andəje dingaw le. ³¹ Ndilje k̃a maji ang le ddaje rɔde to ndoo rɔ Jeju t̃a ta karə narə dawje mə tɔkə buwa t̃a k̃a sunr̃ɛ goto le ang. ³² Kar t̃ənn, kusu bərəje k̃a banya aw usaje ñen ta kongo t̃a lo t̃ənn le. Ndilje k̃a maji ang le ddaje rɔde to ndoo rɔ Jeju t̃a karə narəde ddəw narə dandəje mə bərəje t̃a le ngaâ narəde ddəw. ³³ Ndilje k̃a maji ang le teeje rɔ dingaw t̃a le aw andəje mə

bərəje t̄ le ngā kusu bərəje le inje ta kongo t̄ kə ngoru gaynje māann oyje.

³⁴ Nj̄ê k̄ aw ngəmje bərəje le ooje n̄n k̄ to le a, aynje ngā aw paje tar̄ê t̄kə bbe t̄ kə ngann bbeje t̄. ³⁵ Dəwje awje ta koo n̄n k̄ to le. N̄-ddeeje r̄ Jeju t̄ ngā dingaje dingaw k̄ ndilje teeje m̄ê t̄ kə ddang le, nisi nanḡê k̄ ḡl Jeju t̄. Kubbu to r̄ dingaw t̄ le dd̄m k̄jə laa t̄l to k̄ maj̄ê dd̄m ngā bb̄əl uta d̄de. ³⁶ Dede k̄ dooje gusu k̄ Jeju tubba n̄n ndilje k̄ maji ang r̄ dingaw t̄ le, d̄ruje ḡle dar̄ nj̄ê k̄ awje le ooje. ³⁷ Dəwje t̄yn k̄ nanḡê t̄ k̄ Gadara dujuje Jeju ta kar̄ ɔtu k̄ ddang, mba bb̄əl uta d̄de. Jeju aal to ngā t̄l guku. ³⁸ Dingaw k̄ ndilje teeje r̄ê t̄ k̄ ddang le duju Jeju ta nayn saa. A Jeju mb̄ət̄ nan: ³⁹ «Ə-t̄l aw k̄y l̄i ta ə-pa tar n̄n k̄ Lubba d̄da s̄i le!» Naw ngā nila mb̄ər n̄n k̄ Jeju d̄da mba tar laa m̄ bbe t̄ le t̄yn.

Jeju aji mar̄ den̄n ngā ndol ngon̄n l̄ Jayirus k̄ oy

⁴⁰ Kar k̄ Jeju t̄l tura maann t̄ guku a, dəwje tok̄ banya t̄êje k̄ r̄de t̄, mba dede t̄yn daw nḡbbeje. ⁴¹ Mar̄ dingaw k̄ ria nan Jayirus k̄ to nje-k̄n d̄ k̄y mb̄n-naan l̄ Jiipije ddee, n̄-tee noso nanḡê n̄n ḡl Jeju t̄, n̄-dda r̄ê to ndoo kar̄ naw m̄ k̄y t̄ laa, ⁴² mba ngon̄n̄ê k̄ den̄n k̄ to ngon̄n-k̄ara k̄ bb̄al̄̄ as̄ d̄ku gire joo a ta koy.

Jeju aw aw k̄ k̄y le a, dəwje k̄ banya ubb̄êje njang. ⁴³ Mar̄ den̄n k̄ m̄s̄ə aw ddee r̄ê t̄ l̄w baa as̄ bb̄al d̄ku gire joo ee t̄ənn. Den̄n le tuju n̄nje laa t̄yn ji nj̄ê-kar̄-kumanje t̄, a dəw k̄ara as̄ ta kaj̄ê r̄-to t̄ laa le ang. ⁴⁴ N̄-ddee giri Jeju t̄ nḡs̄i, n̄ru kubbu laa k̄ jia, a kar t̄ənn njaa m̄s̄ə le ganḡ. ⁴⁵ Jeju pa nan: «N̄n bba ɔrum wa?» Dəwje t̄yn aw ɔruje naji l̄de a, Piyer pa nan: «Əbb̄əmje, dəwje k̄ banya k̄ gukuje d̄i le â aw ubbaije!» ⁴⁶ A Jeju ila t̄ nan: «Mar̄ dəw ɔrum, mba m-ḡr̄ə to mar̄ singa in r̄m t̄ tee.»

⁴⁷ Den̄n le oo be a, ḡr̄ə to Jeju ḡr̄ə ngā nisa, n̄-ddee noso n̄n ḡl̄ê t̄. N̄-pa ḡl n̄n k̄ n̄ru n̄n Jeju k̄ gusu k̄ r̄-to laa goto n̄n kar t̄ənn le k̄m dəwje t̄ t̄yn. ⁴⁸ Jeju pa ar̄ê nan: «Ngon̄n̄m k̄ den̄n, m̄-kunn l̄i ajii. Aw k̄ m̄-wul-l̄m.» ⁴⁹ Kar t̄ k̄ Jeju aw pa tar bbay a, mar̄ dəw in bbē l̄ Jayirus le ddee pa ar̄ Jayirus nan: «Ngon̄ni le oy mban. Ə-j̄ku nje-n̄n-t̄ju ang ngā.» ⁵⁰ A Jeju oo tar le ngā pa ar̄ Jayirus le nan: «Ə-bb̄əl ang, m̄i njaa unn ar̄m a, n̄ kaj̄i.»

⁵¹ Jeju ddee tee kây le a, mbətə ta karə dəwje andəje saa kây. Piyer kə Jan kə Jakə kə bə ngonnje le kə kən ngonnje le â ninya ddəw narə dandəje saa kây. ⁵² Dəwje təyn aw nənje, aw ndingaje rəde mba ngon kə denên le. Jeju pa nan: «Ə-nənje ang. Noy ang, bbi â naw tibbi.»

⁵³ Dəwje le aw kokoje Jeju, mba n-gərəje to ngon le oy mban. ⁵⁴ A Jeju uwa ji ngon le ngaâ pa kə gəsu kə mangu nan: «Ngonn, in taar!» ⁵⁵ Ndil ngon kə denên le təl rəê tê, a kar tənnon njaa nin taar ngaâ Jeju pa arəde karə darê nən nusa. ⁵⁶ Də nje-kujuje ngon kə denên le ayn. A Jeju ndoru mbide karə n-paje tar nən kə to le darə dəw kâra oo ang.

Jeju ula nje-kaw-kulaje laa kə daku gire joo

9 Jeju mbən nje-kaw-kulaje laa kə daku gire joo ngaâ arəde singa ddəm singa kən-mbay ddəm karə n-tubbaje nən ndilje kə maji ang ddəm narəde singa kaji nje-rə-toje ddəm. ² Nulade karə dila mbər tar kən-mbay lə Lubba darə dəwje ddəm karə daji nje-rə-toje ddəm. ³ N-pa narəde nan: «Unnje nən kâra bba awje nən ang. Unnje kakə wase bbəl wase mapa wase narə ang. Awje kə kubbu-kul joo ang. ⁴ Kəy njaa kə andəje tê a, ə-naynje tê nyəm ta tujje nən. ⁵ Bbe kə ə-teeje tê, â bbo dəwje taase kə kây ang ngaâ â ta kətuje kə kete a, ə-tundaje bum nangə kə gəlse tê ruje nən naji ləse ta taju to n-ddaje majang^a.» ⁶ Nje-kaw-kulaje lə Jeju le awje ngaâ n-njaje kə bbe bbe, n-paje Tar kə Maji darəje dəwje ngaâ dajije nje-rə-toje tə.

Erodə əjə tar də Jeju tē

⁷ Erodə kə to nje-kən-bbe oo tar nənje təyn kə aw nja le a, əjə tar, mba marə dəwje paje nan: «Jan kə oy le â ndol.» ⁸ Marêje paje nan: «Eli â unda lo tee.» A marêje paje bbay nan: «Marə nje-kila mbər tar lə Lubba kâra horo marêje tê kə oyje ləw le â ndol.» ⁹ A Erodə pa nan: «Jan le, əman njaa munn ndu marə n-gangə dəê mban. A dəw nənn to nân bba maw moo tarje dang dang dəê tē nənn wa?» Yeenn bba n-sangə ddəw ta koo Jeju le.

^a 9:5 Tunda bum kə gəl tē to nən-dda kə taju to nje-njaje go Jeju tē le, marə nən kə osode tē bbe tənnon le goto ngaa. N-ndikije karə marə nən kə bbe tənnon ngaji njaa nayn rəde tē ang. Bum kə bbe tənnon njaa kara n-ndikije karə uwa gəlde ang.

Jeju arə nêñ-kusa dəwje doro min

¹⁰ Njê-kaw-kulaje lə Jeju le təlje ngaâ ñ-paje tar nêñje tɔyn kâ ñ-ddaje darê. Jeju ɔrude kə karəde baa aw kə de ddəw əw, ər kə təkə bbe t̃ kâ ria nan Betesayida. ¹¹ A dəwje kâ banya le gərəje tarê ngaâ ɔruje goe. Jeju taade kə r̃ê t̃ ngaâ pa tar kɔn-mbay lə Lubba arəde ddəm aji njê-r̃-toje kâ ndikije karə najide ddəm.

¹² Lo aw ndul ngaâ njê-kaw-kulaje lə Jeju ngəsəje kə r̃ê t̃ paje arêje nan: «Ə-tubba dəwje kâ banya nəənn arə daw toje dɔ-ndɔ̃ kə ngann bbeje t̃ kâ ngɔsi nəənn ta dinga nêñ-kusa, mba lo kâ jar t̃ nəənn to mə kər baa.» ¹³ A Jeju pa arəde nan: «Sese njaa arəjede nêñ dusaje.» Dilaje t̃ nan: «Mapa min kə kanjije joo baa â to. Ə-ndiki ta karə jeje njaa jaw ndoko nêñ-kusa jarə dəwje kâ banya nəənn wa?» ¹⁴ Dingawje eeje lo t̃əənn ngɔsi kə doro min. Jeju pa arə njê-njaje goe t̃ nan: «Arəje disije dɔ naan t̃ dɔmin dɔmin.»

¹⁵ Njê-njaje goe t̃ le arəje dəwje le isije nangê tokə ndue pa le. ¹⁶ Jeju jin mapa kâ min kə kanji kâ joo le, naa lo kə darā ngaâ narə wooyo Lubba. Ñ-tətə dannā ngaâ ñ-kayn njê-njaje goe t̃ karə kayn dəwje kâ banya le. ¹⁷ Dəwje le tɔyn usaje arə mæde ndann, a kəsə nêñ-kusa nayn baa, ddusu karə dɔku gire joo.

Piyer pa nan Jeju to Kristə le

¹⁸ Marə ndɔ, Jeju ɔru r̃ê aw duju Lubba ngaâ njê-njaje goe t̃ mbɔnje naan r̃ê t̃ a, ñ-dujude nan: «Dəwje aw paje nan m-to ñan wa?» ¹⁹ Dilêje t̃ nan: «Nan ə-to Jan-Batise, marêje paje nan ə-to Eli, marêje bbay paje nan ə-to marə nje-kila mbər tar lə Lubba kâ ləw horo marêje t̃ kâ oyje â ə-ndol.» ²⁰ Jeju dujude nan: «A sese ə-paje nan m-to ñan wa?» Piyer ilê t̃ nan: «Ə-to Kristə lə Lubba le.» ²¹ Jeju ndɔru mbide nya karə ñ-pa tar nəənn le darə dəw oo ang.

Jeju pa tar nêñ kəm-to-ndoo kâ a ddê

²² Jeju pa bbay nan: «Maji karə Ngonn lə dəw oo ndoo nya, maji karə təkəje lə Jiipije kə mbayje lə njê-poloje Lubba kə njê-gərəje-Ndu mbəteje, maji karə ñ-təlêje ngaâ ndɔ mota goe t̃ a, ñ-ndol.» ²³ Ñ-pa narəde tɔyn

nan: «Bbo dāw ndiki ta kuwa gom a, maji karə nəjə rɔê ang. Maji karə noto kakə-dəsə laa kə ndɔ ndɔ bba ta nuwa gom. ²⁴ Dəw kə ndiki ta ngəm təbbə laa a, təbbə laa le a goto. A dəw kə a koy mba tar ləm, dəw le a kajj təbbə laa. ²⁵ Bbo dāw inga nən kə duninya nəənn tɔyn, â bbo təbbə laa nayn kə kɔrɔ wase ne njaa n̄-tuju rɔê a, ddi bba n̄a kinga goe t̄a wa? ²⁶ Tɔkɔrɔ, dəw kə dda rɔ-kul ləm kə rɔ-kul tar ləm a, Ngonn lə dəw a dda rɔ-kul laa ndɔ t̄a kə n̄a ddee kə piti laa kə piti lə bɔêje kə lə anjaje kə maji tɔyn. ²⁷ M-pa marəse, kə tɔkɔrɔ, marə dəwje horo dəwje t̄a kə arje nəənn a koyje ang ndərəng dā kooje kɔn-mbay lə Lubba.»

Piyer kə Jan kə Jakə dooje Jeju piti t̄a laa

²⁸ Ndɔ jijoo go tarje t̄aənn le a, Jeju aw kə Piyer kə Jan kə Jakə dɔ ər t̄a mba duju Lubba. ²⁹ Kar t̄a kə naw duju Lubba a, kəmê turu to dang ngaâ kubbuje laa kara turu nda kayn kayn. ³⁰ Dəwje joo eeje t̄aənn kə aw paje saa tar: To Mɔyijə de kə Eli. ³¹ Piti lə Lubba to dɔde t̄a ngaâ daw paje tar koy lə Jeju Jerujalem kə a ddee to nən kə tɔkɔrɔ. ³² Bbi tɔl Piyer kə njê-marêje le. A n̄-ndolje a, dooje piti lə Jeju ngaâ dooje dingawje joo kə arje mbɔrê t̄a le. ³³ Kar t̄a kə dəwje kə joo le aw inyaje Jeju ta kɔtu a, Piyer pa arə Jeju nan: «Nje-nên-tɔju, maji laa boy â jee nəənn. Ja dda ngann kəy-kamje mota: kâra to ləi, kâra to lə Mɔyijə, a kâra to lə Eli.» Piyer gərə nən kə aw pa le ang.

³⁴ Naw pa tar baann le a, mum ddee kiride ngaâ bbəəl dda njê-njaje go Jeju t̄a kar t̄a kə mum le aw dibbi dɔde. ³⁵ Marə ndu bbar mə mum t̄a le pa nan: «Dəw nəənn to Ngonnəm kə m-mbərə, ooje t̄êê.» ³⁶ Kar t̄a kə ndu le bbar a, Jeju ar kə karê baa ngaa. Njê-njaje goe t̄a le paje tar ang. Mə ndoje t̄aənn, dɔruje gəl nənje kə dooje le kâra darə dəw ang.

Jeju tubba ndil kə maji ang rɔ dəw t̄a

³⁷ Lo-karê a, Jeju kə njê-njaje goe t̄a dinje dɔ ər t̄a le n̄-ddisije. Dəwje tokə banya tilaje kəmê. ³⁸ Horo dəwje t̄aənn le marə dəw uru əkii nan: «Nje-nên-tɔju, m-wali nya, oo ngonnəm nəənn, n̄-to ngonnəm kə kâra baa. ³⁹ Ndɔ tɔyn njaa bbo ndil uwa ngonn le a, njangə baa njaa nunda əkii. Ndil le yəke kə singa ngaâ njum-t̄ê tee. Ndil le ula kəmê ndoo t̄a ndərəng bba inyê. ⁴⁰ M-duju njê-njaje goi t̄a karə n̄-tubbaje ndil le a, dumanje nən pin.»

⁴¹ Jeju ilê tâ nan: «See dâwje kê mæ-kunn læse goto ddæm njê-nên-ddaje kê maji ang ddæm. Mâ nayn kê se be mba kumanse ndærang ndo tâ kê dda wa? Æ-ddee kê ngonni le nænn.»

⁴² Ngonn le aw ddee ngosi kê Jeju a, ndil kê maji ang le unnê ilê nangê ngaâ aw yake kê singa. A Jeju ndangê ndil kê maji ang le. Naji ngonn le ngaâ n-tæl saa narê bôêje. ⁴³ Do dâwje tœyn ayn mba tøkê-mbangê læ Lubba kê dooje le.

Jeju tæl pa tar koy laa

Nênje kê Jeju aw dda le dum do dâwje, a n-pa narê njê-njaje goe tâ nan: ⁴⁴ «Maji karê æ-tukaje mbise kê majê ooje nê n tar nænn. Dâ kuwa Ngonn læ dâw kulê ji dâwje tâ.» ⁴⁵ A njê-njaje go Jeju tâ le gærêje dode tar tâ kê naw pa narêde le ang. Tar le iya rœ kê de bba karê n-gærêje ang. A n-bbœlje ta tæl duje.

Dâw kê bo uta marêje tœyn

⁴⁶ Kar tâenn, njê-njaje go Jeju tâ aw maynje naan tar ta gærê dâw kê uta marêje horode tâ. ⁴⁷ A Jeju gærê kâjê lode ngaâ nunn marê ngonni kê ngaji be nundê mbœrê tâ ⁴⁸ ngaâ n-pa narêde nan: «Dâw kê taa ngonni nænn kê rœ tâ kê rim a, æman njaa n-taam kê rœ tâenn. A bbo dâw kê taam kê rœ tâ a, taa dâw kê ulam kê rœ tâ t. Mba dâw kê to ngaji baa horose tâ tœyn, ne â n-to dâw kê bo.»

Dâw kê mbætæse ang to dâw læse

⁴⁹ A Jan pa nan: «Nje-nên-tœju, joo marê dâw kê unn rii aw tubba nê ndilje kê maji ang. N-sangê ddâw ta kœkê ddæwe, mba n-nja kê je goi tâ ang.» ⁵⁰ A Jeju ilê tâ nan: «œkêje ddâw ang, mba dâw kê mbætæse ang, to dâw læse.»

Dâwje kê marê bbe tâ kê Samari mbætæje Jeju

⁵¹ Ndo kê Lubba a ta kunn Jeju ta tæl saa darâ ddee ngosi. Yeenn bba Jeju le ndiki ta kaw to kaw njaa Jerujalem. ⁵² Nula dâwje nœn tâ

kete. Dawje ngaâ dandaje marə ngonnn bbe t̃ê lə d̃awje k̃ê Samari ta gəl ñên ngəbbe ñên. ⁵³ A nj̃ê-bbeje le t̃êj̃e k̃ê r̃ode t̃ê ang, mba naw naw k̃ê Jerujalem. ⁵⁴ Jakə k̃ê Jan k̃ê toje to nj̃ê-njaje goe t̃ê ooje baann a, paje nan: «Əbbə-d̃awje, ə-ndiki karə n-duju jarə puru in darā ddee ɔn d̃awje ñənnn wa?»

⁵⁵ Jeju turu r̃ə̃ t̃ê k̃ê r̃ode t̃ê ngaâ nin k̃ê de nya. ⁵⁶ Dunnje dd̃aw d̃awje marə bbe t̃ê k̃ê kete.

D̃aw k̃ê ndiki ta kunn go Jeju

⁵⁷ Kar t̃ê k̃ê daw njaje dd̃aw-boô a, marə d̃aw pa arə Jeju nan: «Lo t̃əyn k̃ê â kaw t̃ê, mâ kunn goi.» ⁵⁸ Jeju il̃ê t̃ê nan: «Mulaje, buwa tode to ngaâ əəlje k̃ê darā k̃əy tode to, a Ngonn lə d̃aw, k̃əy d̃ə̃ goto.» ⁵⁹ Jeju pa arə marə d̃aw nan: «Unn gom.» A d̃aw le il̃ê t̃ê nan: «Əbbə-d̃awje arə maw dubbu b̃əmje bba.» ⁶⁰ A Jeju il̃ê t̃ê nan: «Inya yoje arə dubbuje yoje l̃əde. A əi, aw pa tar k̃ən-mbay lə Lubba arə d̃awje.» ⁶¹ Marə d̃aw pa arə Jeju bbay nan: «M̃a ta nja goi t̃ê Əbbə-d̃awje, a inya arə maw muwa ji nj̃ê k̃ê l̃əm bba.» ⁶² A Jeju il̃ê t̃ê nan: «D̃aw k̃ê uwa k̃əsu-mangə bba k̃əl goe, asə Bbe-k̃ən lə Lubba ang.»

Jeju ula nj̃ê-njaje goe t̃ê d̃əsiri gire joo

10 Goe t̃ê a, Əbbə-d̃awje t̃əl t̃əru nj̃ê-njaje goe t̃ê d̃əsiri gire joo horo mar̃je t̃ê. Nulade joo joo ñə̃n t̃ê kete karə d̃awje m̃ə bbeje t̃ê k̃ara k̃ara k̃ə loje t̃ê t̃əyn k̃ê ne njaa ñ-ndiki ta kaw t̃ê. ² Ñ-pa nar̃de nan: «Kula kuja ko-nd̃ə bo nya, a nj̃ê-kul̃je banya ang. Yeenn a, maji karə ə-dujuje nje-nd̃ə le ar̃je nula nj̃ê-kulaje karə dujaje ko-nd̃ə laa le. ³ Awje! Mulase tokə lə ngann bat̃aje horo ənjakəmñjarje t̃ê. ⁴ Awje k̃ə nar̃ ang dd̃əm bb̃əl ang dd̃əm ñên-g̃əl ang dd̃əm. Ə-ddaje d̃aw lapiya k̃ə dd̃aw ang dd̃əm.

⁵ «K̃əy k̃ê and̃aje t̃ê a, ə-paje nan: «Maji karə m̃ə-wul-l̃əm ddee m̃ə k̃əy t̃ê ñənnn!» ⁶ Bbo d̃aw k̃ê ndiki m̃ə-wul-l̃əm to m̃ə k̃əy t̃ə̃nn le a, m̃ə-wul-l̃əm l̃əse a nayn saa. A bbo, d̃aw k̃ê ndiki m̃ə-wul-l̃əm goto a, m̃ə-wul-l̃əm l̃əse a t̃əl r̃əse t̃ê. ⁷ Ə-naynje m̃ə k̃əy t̃ə̃nn le, usaje ñên, ayje ñên k̃ê dar̃əse, mba to tar lə d̃aw k̃ê dda kula ta kinga kuka laa. And̃aje m̃ə k̃əy t̃ê a, inj̃e marə k̃əy t̃ê awje mar̃ê t̃ê mar̃ê t̃ê ang. ⁸ Marə bbe k̃ê ə-teeje t̃ê, a bbo ñ-taase k̃ə r̃ə-ñəl a, usaje ñên k̃ê dar̃əse. ⁹ Ajije nj̃ê-r̃ə-toje k̃ê toje m̃ə bbe

têann ta ə-paje arəje dəwje le tɔyn nan: «kɔn-mbay lə Lubba ddee ngɔsi kə se ngaa.» ¹⁰A bbo, ə-teeje marə bbe tē ngaā dəwje taase tē kə rɔde tē ang a, aw arje natā ta ə-paje arəjede nan: ¹¹«Bum nangə kē mə bbe tē ləse kē uwa gəlje le njaa kara n-tunda jarə təl kə dɔse tē ta kɔru nēn naji ləse, a maji karə ə-gərəje to kɔn-mbay lə Lubba ddee ngɔsi kə se^a.» ¹²M-pa marəse, dɔtu ndɔ a, sariya kē dɔ bbe tēann a ngəng kuta sariya kē dɔ Sɔdɔm tē ləw.»

Bbeje kē mbətəje ta kunn mæde karə Jeju

¹³«To ndoo nya arəse, see dəwje kē Korajen! To ndoo nya arəse, see dəwje kē Betesayida! Nēn-mərije kē m-dda horose tē nəənn, bbo m-dda mə bbeje tē kē Tir kə Sidɔn ā be a, ləw baa njaa dəwje kē mə bbeje tēann a kula kubbu-ndoo ddəm dā kisije dɔ bu-puru tē ddəm ngaā dā turu mæde. ¹⁴Mba yeenn le bba, ndɔ gangə sariya a, sariya kē dɔse tē a ngəng kuta sariya kē dɔ Tir kə Sidɔn tē.

¹⁵«A əi, Kapernawum, əjə to ā kaw kə taar ndərəng kɔru dara wa? Ā ddisi ndərəng lo tē lə dəwje kē oyje.» ¹⁶Jeju pa bbay nan: «Dəw kē oo tar ləse a, to əman ā noo tar ləm. Dəw kē mbətəse a, to əman ā n-mbətəm. Dəw kē mbətəm a, ne kē nulam ā n-mbətə.»

Təl lə njê-njaje go Jeju tē kē dəsiri gire joo

¹⁷Njê-njaje go Jeju tē kē dəsiri gire joo le təlje kə rɔ-nəəl ngaā paje nan: «Əbbə-dəwje, ndilje kē maji ang njaa kara bbo junn ndu jarəde kə rii a, dulaje dɔde nangə darəje.» ¹⁸Jeju ilade tē nan: «Moo Satan kē in darā oso tokə lə ndi kē aw təl. ¹⁹Ooje: Marəse singa karə ə-njaje dɔ lije tē ddəm dɔ nyije tē ddəm dɔ singa-məngu tē lə nje-baan tɔyn ddəm ngaā marə nēn kâra kē a kasə ta ddase maji ang goto. ²⁰Yeenn a, maji karə ndilje kē maji ang kē ulaje dɔde nangə arəse le ā ə-ddaje rɔ-nəəle ang. A ə-ddaje rɔ-nəəl mba rise kē Lubba dda mə Makəturu tē darā.»

^a 10:11 Luku 9:5 pa tar dɔe tē.

Rɔ-nəəl lə Jeju

²¹ Mə kar tēənn njaa, Ndil-mə-nda arə rɔ-nəəl uta dɔ Jeju ngaā pa nan: «Mɔsu gajii Bɔy, Əbbə-dəwje, əi kə ɔn dɔ dara ddəm nangə ddəm mba iya nēnje nəənn le njê-kəm-karəje ddəm njê-nēn-gərəje ddəm. A ə-tɔju nēnjeenn le dəwje kə toje to dəwje kə ngaji baa. Təkɔɔ, Bɔy, mba əi njaa ə-ndiki karə to tokə baann. ²² Bɔy inya nēnje tɔyn mə jim tē. Dəw kâra gərə Ngonn le ang. Bɔ kâra baa â gərə. Dəw gərə Bɔ le ang. Ngonn le kâra baa â gərə, a dəw kə Ngonn le ndiki ta tɔjê Bɔ le bba a gərə Bɔ le tɔ.» ²³ Ŋ-turu rɔê kə rɔ njê-njaje goe tē ngaā ŋ-pa narəde kə karəde baa nan: «Maji arəse, sese kə aw ooje nēn kə aw ooje nəənn! ²⁴ Mba m-pa marəse, njê-kilaje mbər tar lə Lubba kə təkə mbayje nya ndikije ta koo nēn kə aw ooje kə kəmse nəənn, a dooje ang. Ŋ-ndikije ta koo nēn kə aw ooje kə mbise nəənn, a dooje ang.»

Tar ndiki Lubba kə tar ndiki dəwje

²⁵ Marə nje-gərə-Ndu in ar taar ngaā duju tar Jeju mba nēn nēn. Ŋ-pa nan: «Nje-nēn-tɔju, ddi â mâ dda bba mâ kinga nēn təbbə kə to kə ndɔ kə ndɔ wa?» ²⁶ Jeju ilê tē nan: «Tar ddi â ŋ-dda Makəturu-Ndu tē wa? Tar kə ə-tura le pa nan ddi wa?» ²⁷ Nila Jeju tē nan: «Maji karə ə-ndiki Əbbə-dəwje kə to Lubba ləi kə mēi tɔyn kə kəwn ləi tɔyn kə singai tɔyn kə kəjə ləi tɔyn ngaā maji karə ə-ndiki nje-mari tokə da-rɔi njaa.» ²⁸ Jeju pa arê nan: «Ila tē kə dɔgɔlê njaa. Ə-dda tokə baann a, â nayn kəm baa.»

Tar lə dəw kə maji kə Samari

²⁹ A nje-gərə-Ndu le aw sangə ddəw ta kɔru naji laa ngaā duju tar Jeju nan: «Nje-marəm â to nān wa?»

³⁰ Jeju ilê tē bbay nan: «Marə ndɔ, marə dingaw in Jerujaləm aw kə Jeriko a, oso ji njê-bbokoje tē. Ŋ-bbokoje nēnje laa tɔyn ngaā ŋ-tundêje darə ŋ-nayn ngɔsi ta koy bba ŋ-tuseje dinyêje ngaā dɔtuje. ³¹ Marə nje-polo Lubba unn ddəw le ngaā tuka gɔlê dɔ dəw tē le a, uja oso kete. ³² Marə dəw kə gəl Lebi tē tee lo tēənn le tɔ. Noo dəw le a, nuja noso kete. ³³ A marə dəw kə Samari kə aw aw kə mba tē ddee ngɔsi kə dəw le ooe a, ddê ndoo. ³⁴ Ŋ-təl ŋ-ddee ngɔsi saa bbay, nungu ubbu kə bən

kəm doje tâ laa ngaâ n̄-tɔ. Nunnê nundê dɔ kororo tâ laa njaa. Naw saa kəy-to-mbaje tâ ngaâ n̄-dda n̄nje dang dang mba karə naji. ³⁵Ndɔ kâra goe tâ a, n̄-tɔru kandə narɛ joo nungu ji nje-kəy tâ le ngaâ n̄-pa narê nan: «Ə-ngəmê kə majê. A bbo ə-tuju narɛ uta ye kə mari nəənn a, tələm a, əman njaa mâ kuka.» ³⁶Jeju təl duju nje-gərə-Ndu le nan: «Horo dəwje tâ kə mota nəənn, nâ bba to nje-mar dəw kə oso ji n̄jê-bbokoje tâ le wa?» ³⁷Nje-gərə-Ndu le ilê tâ nan: «To dəw kə dda saa maji le.» Jeju pa nan: «Yeenn a, əi kara, aw ta ə-dda tokə baann tɔ.»

Jeju aw rɔ Martə de kə Mari tâ

³⁸Jeju kə n̄jê-njaje goe tâ daw njaje ddəw-boô ngaâ n̄-gangə mə marə bbe tâ, a marə denên ria nan Martə gangê. ³⁹Ngokɔn Martə le kə denên to, ria nan Mari. Ngokɔên le ddee isi nɔn gɔl Əbbə-dəwje tâ aw oo tar laa. ⁴⁰A kəjə ngann kulaje dang dang â uta dɔ Martə le. N̄-ddee rɔ Jeju tâ n̄-pa narê nan: «Əbbə-dəwje, ngokɔn'm kə denên kə inyam ta kula tâ kə karəm baa nəənn, osoi tâ ang wa? Ə-pa arə n̄-ddee numan'm!» ⁴¹Əbbə-dəwje ilê tâ nan: «Martə, Martə, aw jɔku rɔi ngaâ aw isa mba n̄nje nya. ⁴²A n̄n kə uta n̄nje tɔyn kâra baa. Mari â mbərə n̄n kə maji nya le. Dəw a kɔru n̄enn le jia tâ ang.»

Jeju tɔju gusu duju Lubba n̄jê-njaje goe tâ

11 Marə ndɔ Jeju aw duju Lubba marə lo tâ. N̄-duju Lubba tɔyn n̄-tunga a, marə nje-nja goe tâ pa arê nan: «Əbbə-dəwje, ə-tɔjuje gusu duju Lubba tokə Jan tɔju n̄jê-njaje goe tâ.» ²N̄-pa narəde nan: «Bbo aw dujuje Lubba a, ə-paje nan:

«Bɔy! Maji karə dəwje bbəəlje rii.

Arə kɔn-mbay ləi ddee!

³Arəje n̄n-kusa taje kə ndɔ kâra kâra tɔyn!

⁴Oru tar majang ləje dɔje tâ,

mba jeje kara jaw jɔru tar dɔ dəwje tâ kə ddaje majang kə je tɔ.

Inya arə marə n̄n nanje ang.» »

Dəw kê duju nêñ a, inga

⁵Jeju pa arəde bbay nan: «Bbo marə dəw horose tē nəəññ, marə nje-buwa-kura laa to ngaâ aw bbeê laa til tē kê lo mǝngu aw pa arê nan: «Nje-buwa-kura ləm, arəm mapa mota m-tunain, ⁶mba marə nje-buwa-kura ləm in mba tē tee dǝm tē, a moo nêñ kâra ta karê ang.» ⁷A bbo dəw kê kâra le nayn kə mə kəy tē nu njaa ila tē nan: «Ə-jǝkum ang, ta-kəy utu mban, əman kə ngannəm n-to nangê mban bbo ddəw kê mâ kin taar kari nêñ mapa goto», ⁸a m-pa marəse, le nin taar mba karê mapa le mba buwa-kura kê duwaje le ang njaa kara, nâ kin ta karê nêñ tǝyn mba nêñ-jǝku laa kê naw jǝku le.

⁹«A əman, m-pa marəse: Ə-dujuje nêñ a, dâ karəse. Ə-sangəje nêñ a, â kingaje. Undaje ta-kəy a, dâ kǝru karəse. ¹⁰Mba dəw kê duju nêñ a, inga. Dəw kê sangə nêñ a, inga ngaâ dəw kê unda ta-kəy a, dǝru darê. ¹¹Bǝ ngonñje kê dda horose tē nəəññ, bbo ngonñê duje kanji a, li â nâ karê wa? ¹²Wase bbo ñ-duje kabbə kunja a, nâ karê nyi wa? ¹³Bbo sese kê mǝse maji ang ddəm nəəññ, ə-gərəje ta karə nêñ kê maji ngannse a, Bǝy kê darâ a karə Ndil-mə-nda njê kê dujeje ang wa?»

Jeju tubba ndil kê maji ang

¹⁴Jeju tubba ndil kê maji ang kê dda arə marə dingaw pa tar ang. Ndil kê maji ang le tee mə dingaw tē le kə ddang ngaâ dingaw le pa tar. Dəwje kê banya ooje a, dum dǝde. ¹⁵A marə dəwje kâra kâra pajə nan: «Beljebul kê to mbay le ndilje kê maji ang â arê singa tubba nêñ ndilje kê maji ang!» ¹⁶Marêje dujeje karə ñ-dda marə nêñ-mǝri kê in darâ. Ñ-dujeje nêññ le ta nêñ nêñ.

¹⁷Jeju gərə kəjə ləde ngaâ pa arəde nan: «Bbe-kǝn tǝyn njaa kê njê-bbeje le tinje naan ngaâ ddəje naan a tuju ngaâ kəyje kê mə bbe tē le a guruje dǝ naan tē. ¹⁸Ə-pajə nan: «Beljebul â arəm singa arə maw tubba nêñ ndilje kê maji ang» wa? Bbo Satan tin kə da-rê njaa a, bbe-kǝn laa a nayn baa tokə baâññ wa? ¹⁹Â bbo Beljebul â arəm singa maw tubba nêñ ndilje kê maji ang a, nân â arə singa njê kê lǝse arə aw tubbaje nêñ ndilje kê maji ang le wa? Yeenn bba dede njaa dâ toje to njê-kujaje kəm tar nəəññ karəse. ²⁰A bbo Lubba â arəm singa maw tubba nêñ ndilje kê maji ang a, yeenn tǝju to kǝn-mbay lə Lubba ddee ndərəng tee rǝse tē ngaa.

²¹ «Bbo dāw kê to nje-singa ungu nēn-ddaje rōê tâ aw ngām nēn ta-kāy laa a, nēn-kingaje laa a to mākōkō. ²² A bbo marə nje-singa kê utê ddee tee ngāā uwê akê, taa nēn-ddaje laa kê naw nunda mēê dōê tâ le a, nā kasə ta kayn dāwje nēn-kingaje laa kê n̄-taa le.

²³ «Dāw kê to lām ang, to nje-baan lām, dāw kê mbōn sām nēn ang to nje-sanre nēn.»

Təl lə ndil kê maji ang ture tâ guku

²⁴ «Bbo ndil kê maji ang tee mə dāw tâ kə ddang a, naw nasə lo kê maann goto tâ mba sangə lo kuwa rōê tâ, a ninga lo le ang le arə n̄-pa nan: «Mā təl kây lām kê minya le.» ²⁵ N̄-təl kây le ngāā noo a, to baa, duta darə arə ngāā n̄-dda darə kura. ²⁶ Yeenn ngāā naw noto marə ndilje kê maji ang nya utê siri n̄-ddee kə de ngāā dandaje mə kāy tâ le disije tâ. Goe tâ a, kisi lə dāw le təl maji ang nya uta ye kê kete.»

Kisi maji kê təkərə

²⁷ Jeju aw pa tar baann a, marə denēn kê ar horo dāwje tâ kê banya le pa arê kə taar nan: «Maji arə denēn kê uji ngāā ari mba il.» ²⁸ A Jeju ilê tâ nan: «Uta tōyn, maji arə dede kê dooje tar lə Lubba a, ngāmje.»

Jeju mbətə ta dda nēn-məri

²⁹ Dāwje aw mbōnje naan tokə banya a, Jeju pa arəde nan: «Dāwje kê bbasinen nēnn majije ang, daw dujuje nēn-məri. A bbay nēn-məri kê dā kooje â to nēn kê inga Jonas. ³⁰ Ddāw kâra baa kə Jonas kê to marə nēn-məri mba dāwje kê Ninibə le, Ngonn lə dāw a to marə nēn-məri mba dāwje kê bbasinen nēnn tō. ³¹ Ndō gangə sariya a, mbay-denēn kê bəər kê oy a ndol kə dāwje kê bbasinen nēnn ta nā kunda tar dōde tâ, mba nin kōyn nangə tâ n̄-ddee mba koo tar kām-karə lə Salomōn. A dāw kê uta Salomōn ee nēnn. ³² Ndō gangə sariya a, dāwje kê Ninibə a kinje ta kunda tar dō dāwje tâ kê bbasinen nēnn. Mba dāwje kê Ninibə le, Jonas ila mbər arəde a, n̄-turuje mēde nyōm. A dāw kê uta Jonas ee nēnn.

Gusu-tar dɔ lambe tɛ

³³ «Ndɔ kâra dɛw a kila puru lambe tɛ ta kunda lo-kiyê tɛ ang ddɛm ta dɛbbɛ kɛ jo ang ddɛm. Nâ kunda lambe le dɔ marɛ nɛn tɛ taar, mba karɛ dɛwje kɛ aw andɛje kây ooje nɛn lo. ³⁴ Kɛmi to tokɛ lambe kɛ da-rɔi tɛ. Kar kɛ kɛmi to kɛ majê a, da-rɔi tɔyn to dann lo-karɛ tɛ. A bbo kɛmi to kɛ majê ang a, da-rɔi to lo ndul tɛ. ³⁵ Yeenn a, aa kɛ majê arɛ lo-karɛ kɛ to rɔi tɛ to lo ndul ang. ³⁶ Bbo da-rɔi tɔyn njaa to dann lo-karɛ tɛ ngaâ marɛ dɛbbe ngaji to lo ndul tɛ ang a, da-rɔi tɔyn a to dann lo-karɛ tɛ tokɛ lɛ lambe kɛ uru ndoko laa dɔi tɛ.»

Jeju ndoru mbi Parijinyɛje kɛ Njê-gɛrɛje-Ndu

³⁷ Jeju aw pa tar a, marɛ Parijinyɛ bbarê ta karɛ naw nusa nɛn kɛy laa. Naw ngaâ nisi ta nɛn-kusa tɛ le. ³⁸ Parijinyɛ le oo a, Jeju toko jia kete bba usa nɛn nɛn ang. Nêenn le dum dɛ. ³⁹ A ɛbbɛ-dɛwje pa arê nan: «See Parijinyɛje, aw tokoje giri ɛngo kɛ giri ka, a kɛm-nda kɛ mɛ-majang ddusu mɛse. ⁴⁰ Njê-dɔ-gotoje! Dɛw kɛ nje-dda giri nɛn le dda mɛê tɔ ang wa? ⁴¹ Arɛje nɛnje kɛ mɛ ɛngo tɛ kɛ ka tɛ le njê-ndooje, yeenn bba nɛn a ddee to nɛn-yɛrɛw ang mbase.

⁴² «To ndoo nya arɛse, see Parijinyɛje, mba aw dinje dɔ marɛ kam nɛn-ndirije kɛ kam-naynje dang dang tɔyn aw arɛje to dim njaa, a nɛn-dda kɛ gatɛ gatɛ kɛ ndiki lɛ Lubba ooje to nɛn ang. Nêenn â to tar lɛse ta dda, a ta kinya kɛseje kɛ kɔrɔ ang.

⁴³ «To ndoo nya arɛse, see Parijinyɛje, mba nɛn-kisi kɛ kete â aw ndikije mɛ kɛy mbɔn-naanje tɛ ngaâ ɛ-ndikije karɛ dɛwje ddase lapiya natâ.

⁴⁴ «To ndoo nya arɛse, mba ɛ-toje tokɛ lɛ dɔbarɛje kɛ sula, kɛ dɛw aw nja dɛ tɛ, a gɛrɛ ang.» ⁴⁵ Marɛ nje-gɛrɛ-Ndu pa arɛ Jeju nan: «Nje-nɛn-tɔju, tar kɛ aw pa nɛnn, jeje â aw tajije tɔ.» ⁴⁶ Jeju ilê tɛ nan: «To ndoo nya arɛse, see Njê-gɛrɛje-Ndu, mba aw undaje nɛn-koto kɛ ɔɔy dɔ dɛwje tɛ, a sese ndɔn-jise kara ɔruje nɛn nɛn-koto le ang.»

⁴⁷ «To ndoo nya arɛse, mba aw ddaje dɔbarɛ njê-kilaje mbɛr tar lɛ Lubba, dede kɛ kasese njaa â tɔljede le. ⁴⁸ Yeenn pa nan aw tɔjuje kɛ ddaka to kulaje kɛ n-ddaje le ɛ-ndikije tɛ, mba dede n-tɔlje njê-kilaje mbɛr tar lɛ Lubba, a sese aw ddaje dɔbarɛde. ⁴⁹ Mba yeenn bba Lubba pa tar ddɛw kɛm-karɛ tɛ laa nan: «Mâ kula njê-kilaje mbɛr tar kɛ njê-kaw-kulaje

karæde. Dâ tøl marêje ngaâ dâ kula kəm marêje ndoo tâ.» ⁵⁰ Mba yeenn bba, Lubba a duju dæwje kê bbasinen nœnn mæsə njê-kilaje mbər tar tœyn kê n̄-tölde, unn kute ndo tâ kê Lubba dda n̄n duninya ndərəng bbokənen. ⁵¹ A kunn-kute do mæsə Abəl tâ ndərəng mæsə Jakari tâ kê n̄-tölê horo bann tâ kə kəy-polo Lubba le. Təkərɔ m-pa marəse, Lubba a duju mæsəde ji dæwje tâ kê bbasinen nœnn.

⁵² «To ndoo nya arəse, see Njê-gərəje-Ndu, mba uwaje kele ta-ddəw n̄n-gərə ə-taaje. Sese njaa kara andəje n̄n-gərə tâ le ang ngaâ ɔkuje ddəw dæwje kê ndikije ta kandə tâ.»

⁵³ Jeju in mə kəy tâ le tee a, njê-gərəje-Ndu kə Parijinyeje unnje kutu kubbêje kə singa singa ngaâ dujeje tar dang dang. ⁵⁴ N̄-ddeeje mba sangə ddəw kunda tar dœt tâ ddəw tar tâ kê tœt tâ.

Maji ta pa tar lo-kiyê tâ ang

12 Kar tœnn njaa, dæwje mbənje naan tokə banya ngaâ daw dubbaje gəl naan. Jeju pa arə njê-njaje goe tâ dəngɔr nan: «Aaje rəse wum tâ lə Parijinyeje kê to ngəm. ² N̄n tœyn kê to lo-kiyê tâ a tee kə ddaka. N̄n tœyn kê n̄-kusu dœt a tee kə ddaka kəm dæwje tâ. ³ Mba yeenn bba, tarje tœyn kê ə-paje til t̄, dæwje a kooje dann karā. N̄n kə ə-paje mbi dæw tâ lo-to tâ kəy, dâ kila n̄n mbər lum do kəy tâ.»

Maji ta Lubba â bbəle

⁴ «M-pa marəse, see ngakɔn'mje kê m-ndikise nya, dæwje kê da-rɔ dæw â a kasəje ta tøl bbo kəwn lə dæw ang, ə-bbəəljede ang. ⁵ Mā tɔjuse dæw kê maji karə ə-bbəəleje. Lubba kê bbo tøl dæw a, ee kə singa ta kilê kəm puru tâ, təkərɔ m-pa marəse, ne â maji karə ə-bbəəleje. ⁶ Daw labbə ngann əəlje min bba kandə narə joo ang wa? A mə Lubba oy do marê kâra ang. ⁷ Biin dœse njaa kara Lubba tura kərê. Ə-bbəəlje ang, mba gatəse uta gatə ngann əəlje kê banya.»

Ndil-mə-nda njaa a kuman njê-njaje go Jeju tâ nœn dæwje tâ

⁸ «M-pa marəse, dæwje kê paje kəm dæwje tâ nan n̄-toje to dæwje ləm a, Ngonn lə dæw a pa kəm anjəje tâ lə Lubba nan n̄-toje to lə ne t̄. ⁹ A

dəw kê mayn tar ləm kəm dəwje tē nan: «M-gərə Jeju ang, əman kara mā mayn tar laa kəm anjəje tē lə Lubba pa nan: «Dəw nəənn to dəw ləm ang» tɔ. ¹⁰ Dəw kê pa tar lə Ngonn lə dəw maji ang, Lubba a kəru tar dɔê tē. A dəw kê taji Ndil-mə-nda, Lubba a kəru tar dɔê tē ang. ¹¹ Bbo dəw kə se kəy mbɔn-naan tē lə Jiipije wase nɔn gəl nje-gangəje sariya tē wase nɔn gəl nje-kɔn-bbeje tē a, əjəje tar mba gusu kê â kəruje nēn naji ləse ang. ¹² Mba mə kar tēənn njaa, Ndil-mə-nda a tɔjuse tar kê â pajə.»

Gusu-tar dɔ nje-nēn-kinga tē kê əjə tar ang

¹³ Marə dəw horo dəwje tē kê banya pa arə Jeju nan: «Nje-nēn-tɔju, ə-pa arə ngokɔn'm arə n-kayn naan nēn-ndubba ləje.» ¹⁴ Jeju ilē tē nan: «Dingaw, nān bba undam to nje-gangə sariya horose tē wase to nje-kaynse nēn wa?» ¹⁵ Goe tē a, Jeju pa arəde tɔyn nan: «Ə-ngəmje rɔse arə bbo nēn-kingaje ddase nya nya ang. Mba le dəw to tɔkə nje-nēn-kinga kara, nēn-kingaje laa le â nā kisi nēn kə təbbə ang!»

¹⁶ Jeju pa marə gusu-tar arəde nan: «Marə nje-nēn-kinga to, ndɔɔ laa andə nēn-kusa nya. ¹⁷ Nəjə mē tē nan: Ddi â mā dda wa? Lo kê bo asə ta kuja ko-ndɔɔje ləm kungu tē goto. ¹⁸ Goe tē a, n-pa nan: «Nēn kê mā dda â nəənn: Mā tin damje ləm, mā kuru damje kê bo ta mā mbɔn ko-ndɔɔje ləm kə kəsə nēn-kingaje ləm tɔyn kungu mæ tē. ¹⁹ Yeenn ngaâ mā pa karə kəwn ləm mā pa nan: Kəwn ləm, nēn-kingaje ləi to mba bbal nya. Uwa rɔi, usa, ay, arə rɔi nəəli.» ²⁰ A Lubba pa arē nan: Mbə! Til tē nəənn njaa mā kəru kəwn ləi, a nēnje kê ə-gəl le a to lə nān ngaa wa? ²¹ Dəw kê mbɔn nēn-kingaje mba tar dɔê njaa bbo mba Lubba ang, dəw le to tɔkə lə mbə le tɔ.»

Tar kunda-mə kə dɔ Lubba tē

²² Goe tē a, Jeju pa arə nje-njaje goe tē nan: «Mba yeenn bba, m-pa marəse: Əjəje tar təbbə ləse mba nēn-kusa tase ang ddəm mba kubbu kê ta kula rɔse tē ang ddəm. ²³ Mba təbbə to nēn kê uta nēn-kusa ngaâ da-rɔ dəw uta kubbu. ²⁴ Ooje əgaanje: N̂-dubbuje nēn ang ddəm dujaje ko-ndɔɔ ang ddəm lo ngəm nēn-kusaje ləde goto ddəm dam ləde goto ddəm. A Lubba aw ngəmde kə nēn-kusa. Ta koo a, gatəse uta gatə əəlje nya bbay!

²⁵ Nân bba horose tâ, a kasə kila ndo ngaji njaa be do ndo tâ laa kê duninya tâ, ddəw kajə-tar tâ wa?

²⁶ «Bbo nêñ kê ngaji baa kara asəje ta dda ang a, mba ddi bba kajə-tar aw uta dse mba kasə nêñje wa? ²⁷ Ooje gusu kê kakəje kê muû aw nduje nêñ: N-ddaje kula ang ddəm dujuje nêñ ang ddəm. A m-pa marəse, Salomən njaa kara, ndo piti tâ laa tɔyn ula kubbu kê kura tokə marê kêra horode ang. ²⁸ Bbo Lubba ula kubbu kê kura kakəje kê mə mu tâ kê toje bbokənən ngaâ bara a, dâ kungude purô a, Lubba a dda kə se karə uta yeenn ang wa, see njê kê mə-kunn ləse ngaji baa! ²⁹ Sese, maji karə ə-sangəje nêñ kê ta kusa ang ddəm, nêñ kê ta kay ang ddəm ta ə-jəkuje rəse ang. ³⁰ Mba nêñjeenn tɔyn, dəwje kê duninya tâ nəənn kê gərəje Lubba ang â aw sangəje kə kar tɔyn. Bəsese gərə to ə-ndikije ta kinga nêñjeenn le. ³¹ Maji karə ə-sangəje Bbe-kən laa dɔngɔr, a nâ karəse nêñjeenn tɔyn dɔê tâ. ³² Sese kê ə-toje tokə lə nêñ-kuulje kê banya ang le ə-bbəəlje ang, mba Bəsese oo maji ta karəse Bbe-kən le.»

Maji ta ngəm nêñ-kingaje rɔ Lubba tâ

³³ «Ə-labbəje nêñ-kingaje ləse ta ə-kaynje narê dangətəje. Uruje bbəl narə kê a ngisi ang ta unguje nêñ-kingaje ləse darâ, lo tâ kê nêñje le a tuju tâ ndo kêra ang. Lo kê gəl njê-bbokoje a kɔru ang ddəm sɔlɔlɔ a kən nêñ tâ ang ddəm. ³⁴ Mba lo kê nêñ-kinga ləse to tâ a, məse a to tâ tɔ.»

Tar gəl rɔ nginan nêñ Ngonn lə dəw

³⁵ «Maji karə kubbu dda kula ləse nayn rəse tâ. Arəje puru lambe ləse oy ang. ³⁶ Sese, maji karə ə-toje tokə dəwje kê aw ngəbbəje karə əbbədede in lo kusu taa-naan tâ ddee ngaâ unda ta-kəy a, ɔruje kə ngɔru arêje. ³⁷ Maji arəde, dede kê njê-kulaje kê əbbədede a tee kingade do bbi tâ ang. Təkɔrɔ m-pa marəse, əbbədede le a kula kubbu kula laa, nâ karə disije ta tabələ tâ ngaâ nâ ddee karəde nêñ-kusa. ³⁸ Le n̄-təl kar tâ kê lo mɔngu wase ta lo-karə tâ njaa bba ningade baann kara maji arəde.

³⁹ «Ə-gərəje kə majê, bbo nje-kəy gərə kar kê nje-bboko a ddee nêñ a, nâ kinya karə nandə kəy laa ang. ⁴⁰ Sese kara arje do gəlse tâ, mba Ngonn lə dəw a ddee kə kar kê aw əjəje to nâ ddee nêñ le ang.»

Nje-kula kê to gatə gatə ngaâ to nje-kəm-karə

⁴¹ Piyer ilê tâ nan: «Əbbə-dəwje, jeje â ə-pa gusu-tar nəənn mbaje wase dəwje təyn wa?» ⁴² Əbbə-dəwje le ilê tâ nan: «Nân to nje-ngəm nêñ kê to gatə gatə ddəm to nje-kəm-karə ddəm wa? To ne kê əbbeeje a kinya njê-kulaje laa jia tâ karə n̄-kaynde nêñ-kusa kə karê karê. ⁴³ Maji arê, ne kê əbbeeje le təl ddee ingê ta kula tâ le. ⁴⁴ Təkərə, m-pa marəse, əbbeeje le a kinya nêñ-kingaje laa təyn mə jia tâ karə n̄-ngəm. ⁴⁵ A bbo nje-kula le pa mǣ tâ nan: «Əbbəmje a ddee njangə ang bbay!» Ngaâ nuru dɔ njê-kulaje kê dingaw kə njê kê denên tâ le naw tundade, nusa nêñ ngaâ nay nêñ narə ddē a, ⁴⁶ əbbeeje le a ddee kə ndɔ kê nəjə ang ddəm kə kar kê nâ gərə ang ddəm. Nâ tubbê ngaâ nâ dda saa nêñ ddəw kâra baa tokə daw dda kə bbərəje kê kula-ddade to kə dɔgɔlê ang le.

⁴⁷ «Nje-kula kê gərə nêñ kê mə əbbeeje ndiki, a gɔl nêñ ang ddəm dda nêñ kê əbbeeje ndiki le ang ddəm a kinga kunda nya. ⁴⁸ A nje-kula kê nêñ kə mə əbbeeje ndiki gərə ang le, bbo n̄-dda nêñ kê asə kunda a, dâ kundê ngaji baa. Dəw kê darê nêñ bo nya, dâ duju nêñ bo nya jia tâ. Dəw kê dinya nêñ jia tâ nya, dâ duje nêñ nya tɔ.»

Dəwje a tinje naan mba Jeju

⁴⁹ «M-ddee ta kila puru dɔ nangə tâ. A m-ndiki ta karə puru le ɔn njaa ngaa. ⁵⁰ Marə batəm kê dâ ddam to. Məm a kar taar ndərəng ndɔ kê dâ ddam nêñ batəm le a kasə. ⁵¹ Əjəje to m-ddee ta karə mə-wul-ləm to dɔ nangə tâ wa? Baann ang. M-pa marəse, tin-naan â m-ddee nêñ. ⁵² Mba unn kute bbokənən, bbo dəwje min isije mə kəy tâ a, dâ tinje naan. Njê kê mota a mbətəje njê kê joo ngaâ njê kê joo a mbətəje nje kê mota. ⁵³ Bɔ a mbətə ngonñê kê dingaw ngaâ ngonñ kê dingaw a mbətə bə̄je. Kɔn a mbətə ngonñê kê denên ngaâ ngonñ kê denên a mbətə kə̄nje. Kɔn dingawje a mbətə ngonñ mumê kê denên ngaâ denên a mbətə mumêje kê denên.»

Maji ta gərə nêñje kê aw toje mə ndəje tâ nəənn

⁵⁴ Jeju təl pa arə dəwje kê banya nan: «Bbo ndɔ kê ooje ndi il lo kê kar aw andə tâ a, ə-paje nan: «Ndi aw ddee, a ndi le ddee.» ⁵⁵ Ngaâ ndɔ

kê ooje ləl kê dagoo aw ula a, ə-paje nan: «Lo a tunga, a təkərɔ lo tunga.»
⁵⁶ Njê-ngəmje! Bbo aaje dɔ nangə wase mə dara a, ə-gərəje nêñ kê a to. A
 ə-gərəje nêñje kê aw toje mə ndɔje tê nəənn ang tokə baənn wa?

⁵⁷ «Mba ddi bba sese kə da-rɔse njaa ə-gərəje nêñ kê to gatə gatə ang
 wa? ⁵⁸ Bbo nje-baan ləi aw aw səi kə nɔn gɔl nje-gangə sariya tê ngaâ
 ə-naynje ddəw-boô bbay a, maji karə ə-gɔl saa tar, mba n̄-tee səi nɔn gɔl
 nje-gangə sariya tê a, nje-gangə sariya a kilai ji mbamba tê ngaâ mbamba
 le a kilai kəy-kula tê. ⁵⁹ M-pa mari, â kuka narə kê dâ kɔju dɔi tê ndərəng
 tunga bba dâ kɔri kəy-kula tê le.»

Jeju bbar dəwje karə n̄-turuje mæde

13 Kar tēənn, marə dəwje ddee paje arə Jeju nan: «Pilətə arə n̄-tɔl
 dəwje kê Galile, kar tê kê daw darəje dajə Lubba to nêñ-polo.»
² Nilade tē nan: «Əjəje to dəwje kê Galile kê Pilətə tɔlde baənn le toje to
 njê-nêñ-ddajə kê maji ang uta kəsə dəwje kê Galile tɔyn wa? ³ Baənn ang,
 m-pa marəse: Bbo ə-turuje mæse ang a, a koyje tɔyn tokə baənn tɔ. ⁴ Tɔ
 bbay, dəwje daku gire jijoo kê kəy kê ndəw kê Silowe oso dɔde tē tɔlde le,
 dede â n̄-ddajə maji ang dutajə kəsə dəwje kê Jerujalem tɔyn wa? ⁵ Baənn
 ang, m-pa marəse: Bbo ə-turuje mæse ang a, â koyje tɔyn tokə baənn tɔ.»

Gusu-tar dɔ kakə pigə tē kê andə ang

⁶ Jeju pa gusu-tar nəənn arəde tɔ nan: «Marə dingaw ula kakə pigə
 mə ndɔɔ binyə tē laa^a. Naw ta kuja kandə pigə le a, ninga ang. ⁷ N̄-pa
 narə nje-kula laa nan: «Dda bbal mota ngaa kê m-ddee ta kuja kandə pigə
 nəənn a, minga ang. Ə-tukê kə ddang nan naw taa lo baa.» ⁸ Nje-kula le ilê
 tē nan: «Dəw kê təkə, inyê bbal tē nəənn bbay. Mâ kuru buwa guku nêñ
 gɔlê ngaâ mâ kungu sin dajə kɔyê tē. ⁹ A du ang, kaal a, nâ kandə. A bbo
 nandə ang bba ta arə m-tukê.» »

Jeju aji marə denên kê nje-rɔ-to

¹⁰ Marə ndɔ-kuwa-rɔ tē lə Jiipije, Jeju aw tɔju nêñ mə marə kəy
 mbɔn-naan tē ləde. ¹¹ Marə denên kê ndil kê maji ang tuju dəbbə rɔê dda

^a 13:6 Pigə to kakə kê unn da-rɔ tungu.

bbaal daku gire jijoo ee mə kəy tēnn. Ndil le uwê dduke arə ninga ddəw ngaji ta ndaju rōē ang. ¹² Jeju ooe ngaâ bbarê pa arê nan: «Denên rōi ddee maji ngaa.» ¹³ Nila jia dōē tē, a kar tēnn njaa, denên le ndaju rōē kə majê ngaâ ɔsu gaji Lubba. ¹⁴ A nje-kən dō kəy mbən-naan le rōē nēle ang, mba Jeju aji dəw ndo-kuwa-rō tē. N̄-pa narə dəwje kē banya le nan: «Ndō misan to mba dda nēn kula. Maji karə ə-ddeeje arə dajise mə ndoje tēnn bbo ə-ddeeje ndo-kuwa-rō tē ang.» ¹⁵ A Əbbə-dəwje ilê tē nan: «Njê-ngəmje! Sese kâra kâra tōyn, ndo-kuwa-rō tē, aw tutuje mangəje wase kororoje ləse lo tē kē daw dusaje nēn tē, awje kə de arəje dayje maann ang wa? ¹⁶ A denên nēnn kē to ngonnn lə Abaraham kē Satan tōē bbaal daku gire jijoo bbokənən nēnn, to maji ta tute ndo-kuwa-rō tē ang wa?» ¹⁷ Jeju aw pa tar le baann a, rō njê-baanje laa tōyn wul. A dəwje kē banya le rōde nēalde mba nēn-pitije kē Jeju aw dda le.

Ddi â ta kunn kaju nēn Bbe-kən lə Lubba wa?

¹⁸ Jeju pa nan: «Bbe-kən lə Lubba unn da-rō ddi wa? Ddi â mâ kunn kaju nēn wa? ¹⁹ To kâra baa kə kandə mutardə kē ten baa kē dəw dubbu mə ndo tē laa. Kandə-ko le tee ngaâ ddee to kakə arə əəlje kē darā ddaje kəy ləde barkəmêje tē.» ²⁰ N̄-pa bbay nan: «Ddi â mâ kunn kaju nēn Bbe-kən lə Lubba wa? ²¹ To kâra baa kə wum kē denên bōkōlō nēn nduju kē mə ka tē mota arə ndərəng a, bər nduju le tōyn ti.»

Ta-kəy kē ten

²² Jeju nday mə təkə bbeje tē kə mə ngann bbeje tē aw taju nēn aw nēn ər kə Jerujalem. ²³ Marə dəw duje nan: «Əbbə-dəwje, dəwje kâra kâra baa â, a kingaje kaji wa?» Jeju ila dəwje tē tōyn nan: ²⁴ «Maji karə ə-ddaje singa andəje kə ta-ddəw kē ngaji. Mba, m-pa marəse: Dəwje nya a sangəje ddəw ta kandə. A dā kasəje ang.

²⁵ «Bbo nje-kəy in utu ta-kəy a, â naynje ddaka. Ngaâ bbo unnje kutu kunda ta-kəy ta pa nan: «Əbbə-dəwje, ɔru ta-kəy arəje!» A nâ kilase tē nan: «M-gərə lo kē injə tē ang.» ²⁶ Â kunnje kutu pa nan: «Jusa nēn ddəm jay nēn ddəm kəmi tē, ə-taju nēn dəwje dō ddəwje tē ləje.» ²⁷ A nâ kilase tar tē nan: «M-gərə lo kē injə tē ang. Ɔtuje mbərəm tē kə ddang, sese tōyn kē ə-toje to njê-nēn-ddaje kē gatə gatə ang.» ²⁸ Lo tēnn, â nōnje ngaâ â ngəərje

ngangase kar tê kê â kooje Abaraham kê Ijakê kê Jakobbo kê njê-kilaje mbər tar tɔyn mə Bbe-kɔn tê lə Lubba. A dā kilase ddaka. ²⁹ Dəwje a kinje kəm kar tê kê lo kê kar aw andə tê. Dā kinje bəər ddəm dagoo ddəm ngaâ dā kisi ta nēn-kusa tê mə Bbe-kɔn tê lə Lubba. ³⁰ Marə dəwje kê dɔ guku, a ddeeje to dəwje kê dɔngɔr. A dəwje kê dɔngɔr, a ddeeje to dəwje kê dɔ guku.»

Mə-kɔn dda Jeju mba Jerujalem

³¹ Kar tēənn, marə Parijinyeje awje ngɔsi kê Jeju paje arêje nan: «Ɖtu lo tē nəənn kê ddang mba Erodə ndiki ta tɔli.» ³² Nilade tē nan: «Aw paje arêje mula le ə-paje nan: «Maw tubba ndilje kê maji ang, maw maji njê-rɔ-toje bbokənən kê bara. Ndɔ mota laa a, kula ləm a tunga. ³³ A maji karə m-nja nja ləm bbokənən, bara kê nunan. Mba ddəw kê ta karə nje-kila mbər tar lə Lubba oy nēn marə lo tē dang kê Jerujalem goto.»

³⁴ «See dəwje kê Jerujalem! See dəwje kê Jerujalem! Sese kê aw tɔlje njê-kilaje mbər tar lə Lubba ngaâ aw tilaje dəwje kê Lubba ulade arəse kê ər aw tɔljede. M-ndiki nya ta mbɔnse tokə kɔn-kunja aw mbɔn ngannê kɔ bakê tē, a ə-ndikije ang. ³⁵ Ooje: Mā tusu kəy ləse kinya. Tɔkɔrɔ, m-pa marəse: Unn kute bbokonən, â koomje ang ndərəng ndɔ tē kê â paje nan: Maji karə Lubba bbar tar kê maji dɔ dəw tē kê ddee kê ri Əbbə-dəwje!»

Jeju aji marə dəw ndɔ-kuwa-rɔ tē

14 Marə ndɔ-kuwa-rɔ tē, Jeju andə mə kəy tē lə marə tɔkə mbay lə Parijinyeje ta kusa nēn. ² Kəm dəwje tɔyn to kê dɔê tē. Marə dingaw kê mē ti ar nɔēn tē. ³ Jeju pa arə Njê-gərəje-Ndu kê Parijinyeje le nan: «Ndu arə ddəw ta kaji dəw ndɔ-kuwa-rɔ tē wase ndu arə ddəw ang wa?» ⁴ A dilêje tē ang ngaâ nuwa nje-rɔ-to le najê narə nɔtu. ⁵ Goe tē a, n-pa narəde nan: «Nān horose tē nəənn bbo ngonnnê wase mangə laa oso mə buwa-maann tē ndɔ-kuwa-rɔ tē a, nā kɔrê kê ddaka kê tɔkê ndɔê tēənn njaa ang wa?» ⁶ A dingaje tar kâra ta kila tē ang.

Tar dɔ lo-kisi tɛ kɛ kete

⁷Goe tɛ a, Jeju pa gusu-tar arɛ dɛwje kɛ tɔkɛ mbay lɛ Parijinyeje bbarde kɛ nɛn-kusa, mba noode daw duwaje lo-kisi kɛ kete ngaɛ n̄-pa narɛde nan: ⁸«Bbo marɛ dɛw bbari kusu taa-naan tɛ a, aw uwa lo-kisi kɛ kete ang, mba bbo n̄-bbar marɛ dɛw kɛ utai tɔ ⁹ngaɛ dɛw kɛ bbarse le ddee nan: Inya lo-kisi arɛ a, rɔ-kul a ddai ta kaw kisi lo tɛ kɛ guku. ¹⁰A bbo n̄-bbari a, aw uwa lo-kisi kɛ guku ta bbo nje-bbari le ddee a, n̄a pa nan: Nam'm, aw isi kete. A yeenn a to nɛn wali kɛm dɛwje tɛ tɔyn kɛ a kisije ta nɛn-kusa tɛ sɛi. ¹¹Tɔkɔrɔ, dɛw kɛ dda rɛɛ bo a, dɛ dda karɛ n̄-ddee ngaji baa. A dɛw kɛ dda rɛɛ ngaji, dɛ dda karɛ n̄-ddee bo.»

Tar bbar njɛ-ndooje kɛ nɛn-kusa

¹²Jeju pa arɛ dɛw kɛ bbarɛ le tɔ nan: «Bbo a ta bbar dɛwje kɛ nɛn-kusa kɛ karɛ wase kɛ lo-kul tɛ a, ɛ-bbar njɛ-buwa-kuraje lɛi ang ddɛm ngakɔinje ang ddɛm njɛ kɛ lɛi ang ddɛm njɛ-ninn-kɛy marije kɛ toje to njɛ-nɛn-kingaje ang ddɛm mba dɛ ddaje nɛn-kusa bbarije nɛn tɔ. Yeenn le a tɔju to inga kuka lɛi mban. ¹³A bbo ɛ-dda nɛn-kusa tokɛ bo a, ɛ-bbar njɛ-ndooje, njɛ kɛ jide wase gɔlde goto, njɛ-mɛtɛje kɛ njɛ-kɛm-tɛje. ¹⁴Yeenn bba a kisi kɛ rɔ-nɛɔl, mba dingaje nɛn ta kari ture tɛ ang. A Lubba a tɛl nɛn kari ndɔ tɛ kɛ dɛwje kɛ gatɛ gatɛ kɛ oyje a ndolje.»

Gusu-tar dɔ dɛwje tɛ kɛ n̄-bbarde tɔkɛ kusu tɛ

¹⁵Marɛ dɛw horo njɛ kɛ isije ta nɛn-kusa tɛ le oo tarjeenn le a, pa arɛ Jeju nan: «Maji arɛ dɛw kɛ a kusa nɛn Bbe-kɔn tɛ lɛ Lubba!»

¹⁶A Jeju ilɛ tɛ nan: «Marɛ ndɔ, marɛ dingaw dda tɔkɛ kusu ngaɛ n̄-bbar dɛwje nya nya. ¹⁷Kar nɛn-kusa asɛ a, nula nje-kula laa narɛ dɛwje kɛ n̄-bbarde le nan: ɛ-ddeeje ngaa, nɛn tɔyn to ngɔsi mban. ¹⁸A dɛwje le tɔyn unnje kutu pa nɛnje kɛ ɔkude ddɛw karɛ n̄-ddeeje arɛje go naan tɛ. Dɛw kɛ dɔngɔr pa nan: «M-ndoko ndɔ arɛ m̄a kaw koo bba. M-wali nya, ɔru tar dɔm tɛ.» ¹⁹Marɛ pa nan: «M-ndoko mangɛje dɔku arɛ m-ndiki ta nande koo. M-wali nya, ɔru tar dɔm tɛ.» ²⁰Marɛ pa bbay nan: «M-taa denɛn bbasinɛn bbay arɛ minga ddɛw ta ddee ang.» ²¹Nje-kula le tɛl ngaɛ ndaji tarjeenn le arɛ ɛbbɛje le. A wungu ɔn nje-kɛy le ngaɛ pa arɛ nje-kula laa

le nan: «Aw njangê lo tâ kê dâwje banya tâ kê dâ ddâwje tâ kê tåkê bbe tâ nâenn, a-ddee kê nje-ndooje kê nje kê jide wase golde goto, nje-kâm-tje kê nje-mâtaje lo tâ nâenn.» ²² Nje-kula le pa nan: «Dâw kê tåkê, m-dda nênn kê ndui pa le mban, a kâsê lo nayn baa bbay.» ²³ Æbbâ-nje-kulaje le pa arê nan: «Aw ngann ddâwje tâ kê kar ndokoje tâ, uwa dâwje kê singa arê dandaje kây ta nje-ddusu mâ kây lêm tâyn.» ²⁴ M-pa mari, dâwje kê m-bbarde dângôr le, nênn-kusa lêm a kôrû ta dâw kêra horode tâ ang.»

Dâw kê ta kunn nênn go Jeju

²⁵ Dâwje kê banya aw njaje kê Jeju ddâw-boô. N-kâl goe ngâa n-pa narêde nan: ²⁶ «Bbo dâw ddee rôm tâ ngâa ndikim uta bâje kê kâenje kê denên laa kê ngannê kê ngakâenje kê ngakânnannêje kê da-rê njaa ang a, nân to nje-nja gom tâ ang. ²⁷ Dâw kê oto kakê-dâsê laa ang ddâm uwa gom ang ddâm a kasê ta to nje-nja gom tâ ang.

²⁸ «Mba horose tâ nâenn, bbo marê dâw ndiki ta dda tåkê kây kê ndâw a, nisi nangê dângôr n-tura kôr narê kê nâ tuju noo, bbo n-gârê to narê le asê ta tunga nênn kây le bba nâ kunn-kutu dda kây le. ²⁹ Mba bbo nungu gâl kây le nangê ngâa nasê ta dda tunga ang a, dâwje tâyn kê a kooje kây le a kokeje ngâa a paje nan: ³⁰ «Dâw nâenn unn kutu dda kây a, asê ta dda tunga ang!» ³¹ Tâ bbay, bbo tåkê mbay aw ta dda kê marê tåkê mbay marê a, nisi nangê dângôr nuwa dâe noo, bbo n-gârê to nasê ta kaw kê dâwje doro dâku dâ nênn kê mbay kê dâwje laa ee doro dâjoo mba tâtê nênn dâ le bba nâ kaw. ³² Bbo noo to singê asê ang ngâa nje-marê le nayn ddâw âw bbay a, nâ kula dâw karê mba duje nênn kê dâ kasêje ta dda bba karê mâ-wul-lâm tâl horode tâ.» ³³ Yeenn le bba Jeju ila tâ nan bbo marê dâw horose tâ mbâtê nênn-kingaje laa tâyn ang a, nâ to nje-nja gom tâ ang.

³⁴ «Katê to nênn kê maji. A bbo dânn lâ katê goto kê ddang a, ddi bba dâw a dda kê katê le bba a tâl dânn bbay wa? ³⁵ Nênn kê maji kê katê le a dda karê nangê wase ndâw goto. Dâ kungu katê le kôrê. Dâw kê mbia to a, maji karê oo tar nâenn!»

Gusu-tar dâ batê tâ kê nayn kôrê

15 Nje-taaje narê lambo tâyn kê nje-nênn-ddaje kê maji ang ddeje ngôsî kê Jeju ta koo tar laa. ² Parijinyeje kê nje-gârêje-Ndu aw

nyuruje nan: «Dəw nəənn aw uwa njê-nên-ddaje kê maji ang kə rɔê tâ ngaâ usa nêñ kə de.» ³A Jeju pa gusu-tar nəənn arəde nan: ⁴«Dəw kê dda horose tâ nəənn, bbo batəje laa ee dɔdɔku ngaâ marê kâra nayn kɔrɔ a, a kinya kəseje kê dɔjikara gire jikara mə mu tâ ta kaw ndole gɔl ye kê n̄-nayn le ndərəng kingê bba ang wa? ⁵Bbo ningê a, nilê dɔ bakê tâ kə rɔ-nəəl bba ⁶n̄-təl kây. N̄-bbar njê-buwa-kuraje laa kə njê-niinn-kây marêje n̄-pa narəde nan: «Arəje rɔse nəəlse səm, mba minga batə ləm kê nayn le mban.» ⁷M-pa marəse, to ddəw kâra baa: rɔ-nəəl kê a to darâ mba nje-nên-dda kê maji ang kâra kê turu mæê. Rɔ-nəəl le a kuta rɔ-nəəl kê to mba dəwje kê dɔjikara gire jikara kê toje gatə gatə mban arə to tar ləde ta turu mæde ang ngaa le.»

Gusu-tar dɔ narə tâ kê nayn kɔrɔ

⁸«Tɔ bbay, denên kê dda njaa bba kandə narə laa ee dɔku ngaâ marê kâra nayn kɔrɔ a, a kila puru lambe tâ ang ddəm a kuta mə kây laa ang ddəm a sangə lo kə majê ndərəng ta kinga kandə narə le bba ang wa? ⁹Bbo ninga kandə narə le mban a, n̄-bbar njê-buwa-mandəje laa kə njê-ninn-kây marêje ngaâ n̄-pa nan: Arəje rɔse nəəlse səm mba minga kandə narə ləm kê nayn le mban. ¹⁰M-pa marəse, to ddəw kâra baa, rɔ-nəəl to nya horo anjəje tâ lə Lubba mba nje-nên-dda kê maji ang kâra kê turu mæê.»

Gusu-tar dɔ ngonñ tâ kê nayn kə kɔrɔ

¹¹Jeju pa bbay nan: «Marə dingaw uju ngannje kê dingaw joo. ¹²Ne kê mbatə n̄-pa narə bɔêje nan: «Bɔy, arəm nêñ-ndubba kê to mbam.» Bɔdede le kaynde nêñ-kinga laa. ¹³Ndɔ ngaji goe tâ a, ngonñ kê mbatə le oto nêñ-kingaje laa tɔyn taa nêñ narə ngaâ aw dɔ bbe tâ ddəw əw. Lo tâ kê nunn, n̄-tuju nêñje laa ddəw kula-ddaje tâ kê maji ang. ¹⁴N̄-tuju nêñje laa le tɔyn a, tɔkə bbo oso bbe t̄ənn le ngaâ nêñ tɔyn njaa unn kutu due. ¹⁵Naw nayn kə marə ngonñ nje-bbe le ngaâ ulê ndɔɔ laa karə n̄-ngəm bərəje. ¹⁶Mæê ndiki ta kusa nêñ-kusaje lə bərəje le karə mæê ndann, a dəw kê nje-karê goto. ¹⁷Nəjə tar mæê tâ ngaâ n̄-pa nan: «Njê-kulaje tɔkə banya aw usaje nêñ kə majê kây lə bəmje, a əman, maw moy yo bbo lo tâ kê nəənn wa? ¹⁸Mâ kin kaw rɔ bɔy tâ ta mâ pa karê nan: Bɔy, m-dda nêñ kê mə Lubba kê darâ mbətə ddəm nêñ kê mæi mbətə ddəm. ¹⁹Masə karə

ə-bbarəm ngonni ang ngaa. Maji karə ə-ddam tokə lə marə nje-kula ləi.»

²⁰ Nin taar ngaâ naw kə rə bəêje tē.

«Ŋ-nayn ddəw əw bbay a, bəêje le ooe ngaâ ŋ-to ndoo laa. Bəêje le aayn ngəru aw ilê uwê kə karê tē ngaâ to mbia. ²¹ Ngonn le pa arê nan: «Bəy, m-dda nēn kə mə Lubba kə darâ mbətə ddəm məi mbətə ddəm masə karə ə-bbarəm ngonni ang ngaa.» ²² A bəêje le pa arə njê-kulaje laa nan: «Ə-ddeeje kə kubbu kə kura uta marêje njangə ulêje, ulaje əninga ngonnn-jia tē ta ulêje nēn-gəl. ²³ Ə-ddeeje kə ngonnn mangə kə əmə ə-təlêje arəje jusaje n-ddaje nēn kusu, ²⁴ mba ngonnnəm kə ooeje nəənn oy bba ndol. Ŋ-nayn kərō bba mingê.» Dunnje kutu dda kusu le.

²⁵ «Kar tēənn, ngonnn kə to dərə nayn ndōō. Naw təl kə bbeê ngaâ ŋ-nayn ngəsi kə kəy a, noo kəru nēn-kəm kə dəwje kə aw laje. ²⁶ Ŋ-bbar marə nje-kula ŋ-duje tar dō nēnje tē kə aw toje le. ²⁷ Nje-kula le pa arê nan: «Ngokoin â təl ddee ngaâ bəije təl ngonnn mangə kə əmə, mba ŋ-təl kə rəê kə maji.» ²⁸ A wungu ɔn ngonnn kə to dərə le ngaâ mbətə ta kandə kəy. Bəêje tee aw dda rəê to ndoo arê karə naw kəy. ²⁹ A nila bəêje tē nan: «Oo, m-dda kula mari bbal banya nya ngaâ maal tai ndō kâra ang. Ngonnn binya be njaa kara arəm m-dda nēn nēn-kusa m-bbar nēn njê-buwa-kuraje ləm ndō kâra ang. ³⁰ A ngonnni nəənn kə tuju nēn-kinga ləi tɔyn dō denēn kayaje tē le â ddee a, ə-təl ngonnn mangə kə əmə arê wa?» ³¹ Bəêje pa arê nan: «Ngonnnəm, əi, ee rəm tē nəənn kə ndō tɔyn, nēnje ləm tɔyn to nēnje ləi. ³² To maji ta dda kusu ta dda rə-nəəl, mba ngokoin nəənn oy bba ndol. Ŋ-nayn kərō bba jingê.» »

Gusu-tar dō nje-nēn-ngəm tē kə dda nēn kə gusu

16 Jeju pa arə njê-njaje goe tē bbay nan: «Marə dəw kə inga nēn nya, marə nje-ngəm nēnje laa to. Dəwje paje arə dəw kə nje-nēn-kinga le nan nje-ngəm nēnje le aw tuju nēnje laa. ² Ŋ-bbar nje-ngəm nēnje le ngaâ ŋ-pa narê nan: «Tar ddi â maw moo dōi tē nəənn wa? Ə-tura kər nēnje kə aw ngəm le arə moo, mba â kasə ngəm nēn ləm ang ngaa.» ³ Nje-ngəm nēnje le pa mēê tē nan: «Əbbəmje a ta kərum ta nēnje tē laa nəənn, ddi â mâ dda wa? Minga singa ta ndō ang ngaâ nēn-kəy to rə-kul ləm nya tō. ⁴ M-gərə nēn kə mâ dda karə bbo ŋ-tubbam ta nēnje tē laa a, marə dəwje taamje kə kəy ləde.» ⁵ Narə ŋ-bbar dəwje kâra kâra tɔyn kə bbangə lə əbbeje to dōde tē ngaâ ŋ-duju dəw kə dōngər nan: «Bbangə lə əbbəmje

to doi tâ baänn wa?» ⁶ Dəw le ilê tâ nan: «Ubbu gongo tâ kê bo kər kâra.» Nje-ngəm nênje le pa arê nan: «Ə-taa makəturu bbangə le bbo ta isi nangê kə təkê ə-dda kərê to dəmin.» ⁷ Ŋ-pa narə marê bbay nan: «A əi, bbangə lai baänn wa?» Dəw le ilê tâ nan: «Waa bbəl kər kâra.» Ŋ-pa narê nan: «Ə-taa makəturu bbangə lai bbo ta ə-dda to kərê dajijoo.» ⁸ Nje-ngəm nênje kê to gatə gatə ang le əbbeje le pite, mba nje-ngəm nênje le dda nêñ kə gusu. Dəwje kê nangê nəənn ddaje nêñ kə gusu nya horode tâ uta dəwje kê aw njaje dann lo-karə tâ.»

Dəw a kasə dda kula mba Lubba ddəm narə ddəm ang

⁹ Jeju pa bbay nan: «A əman, m-pa marəse: Maji karə narê kê aw ddaje nêñ nêñ kê gatə gatə ang nangê nəənn, uwaje nêñ buwa-kura kə dəwje. Baann bba karə ndə kê narə le goto jise tâ a, ŋ-taase kə kəy tâ kê a to kə ndə kə ndə. ¹⁰ Dəw kê dda nêñ kê ten kə dəgələ, a dda nêñ kê bo kə dəgələ to. Dəw kê to gatə gatə ang mə nêñ tâ kê ten, to gatə gatə ang mə nêñ tâ kê bo to. ¹¹ Bbo nêñ-kingaje kê nangê nəənn le ə-ddaje nêñ nêñ kə dəgələ ang a, nân a kinya yeje kê təkərj jise tâ wa? ¹² Bbo nêñ-kinga kê to lə dəw, ə-ddaje nêñ nêñ kə dəgələ ang a, nân a karəse nêñ kê to ləse wa?

¹³ «Nje-kula kâra asə dda bbərə lə əbbejedede joo ang, mba nâ mbətə marê kâra, a nâ ndiki marê kâra wase nâ kunn rəê karə marê kâra, a nâ dabbə marê kâra. Asəje ta dda bbərə lə Lubba ddəm narê ddəm ang.»

Jeju pa marə tarje dang dang

¹⁴ Parijinyeje kê ndikije narə nya ooje tarjeenn le təyn a, aw kokoje Jeju. ¹⁵ Jeju pa arəde nan: «Sese aw ddaje rəse to dəwje kê gatə gatə kəm dəwje tâ. A Lubba gərə məse, mba nêñ kê dəwje ooje to nêñ kê ngəng kəmde tâ, to nêñ kê maji ang nya kəm Lubba tâ.

¹⁶ «Ndu lə Məyijə kə tar lə nje-kilaje mbər tar lə Lubba taju ddəw dəwje ndərəng ndə tâ lə Jan-Batisi. Unn kute ndəê tēənn kê daw dila mbər Tar kê Maji də Bbe-kən tâ lə Lubba darə dəwje, nân nân kara aw dda singa mba kandə tâ. ¹⁷ To ngəng ang karə dara kə nangə ndayje. A to ngəng nya karə mbita gəl Makəturu-Ndu kâra oso nangê.

¹⁸ «Dəw kê tubba denên laa ngaā taa marê dda lo-to-majang ddəm dəw kê taa denên kê ngawêje tubbê dda lo-to-majang ddəm.»

Gusu-tar dɔ nje-nên-kinga kə Lajar tɛ

¹⁹ Jeju pa bbay nan: «Ləw, marə dəw kə to nje-nên-kinga kə aw ula kubbu ləen to. Ndɔ kâra kâra tɔyn naw dda kusu mə kəy tɛ laa. ²⁰ Marə nje-ndoo kə ria nan Lajar kə rɔê tɔyn njaa to do to nangê ta-kəy tɛ lə nje-nên-kinga le. ²¹ N̄-ndiki ta kusa buru nê-n-kusaje kə aw gaynje kɔ tabələ tɛ lə nje-nên-kinga le. A dɛ tɛənn, bisije â ddeeje aw tɔənnje kəm doje laa. ²² Marə ndɔ nje-ndoo le oy ngaâ anjəje unnêje awje saa mbər Abaraham tɛ. Nje-nên-kinga le oy tɔ ngaâ n̄-dubbe. ²³ Kəm-to-ndoo aw ddeê lo tɛ lə dəwje kə oyje ngaâ nunn kəmê a, noo Abaraham kə Lajar mbər Abaraham tɛ le ddəw əw. ²⁴ Nuru əkii n̄-pa nan: «Bɔy Abaraham, oo kəm-to-ndoo ləm! Ula Lajar arə ula ndɔn-jia maann tɛ ila ndɔn'm tɛ arə wul, mba kəm-to-ndoo aw ddam kəm puru tɛ nəənn.» ²⁵ Abaraham ilê tɛ nan: «Ngonnəm, ole m̄ai, ndɔ kə isi kəm baa bbay le ubba maji, a Lajar tuju â ubba. Bbasinen Lubba bɔru maann-nɔn kəmê tɛ lo tɛ nəənn, a əi, aw oo ndoo. ²⁶ Dɛ tɛənn bbay, marə təkə buwa to horoje tɛ kə sese, mba karə dəwje kə ndikije ta kin nəənn kaw kə rɔse tɛ, asəje ta kaw ang ddəm mba karə dəw asə ta kin rɔse tɛ nu ddee kə rɔje tɛ ang ddəm.» ²⁷ Nje-nên-kinga le pa nan: «Yeenn a, bɔy, m-duji karə ula Lajar kəy lə bəmje, ²⁸ mba ngakɔn'mje kə dingaw min eeje nunn. Maji karə naw ndəjəde narə n̄-ddeeje lo kəm-to-ndoo tɛ nəənn tɔ ang.» ²⁹ Abaraham ila tɛ nan: «Ndu lə Mɔyijə kə tar lə njê-kilaje mbər tar lə Lubba naynje horode tɛ bbay. Maji karə dooje tar ləde!» ³⁰ Nje-nên-kinga le pa nan: «Baann ang, bɔy Abaraham, bbo dəw ndol horo dəwje tɛ kə oyje aw rɔde tɛ a, dâ turuje m̄ade.» ³¹ Abaraham le pa arê nan: «Bbo dooje ndu lə Mɔyijə kə tarje lə njê-kilaje mbər tar lə Lubba ang a, le marə dəw kə oy ndol aw pa tar arəde njaa kara dâ kooje tar laa ang tɔ.» »

Tar kɔru tar dɔ dəw tɛ

17 Jeju pa arə njê-njaje goe tɛ nan: «Nên kə a dda karə dəw oso mə majang tɛ a to kə ndɔ tɔyn. A to ndoo nya karə dəw kə a kərə njê-marêje karə dosoje mə majang tɛ. ² Karə n̄-tɔ ər kə ɔy ɔsê tɛ dilê mə ba-katə tɛ maji arê uta karə n̄-dda narə ngonk-kâra horo ngann marêje tɛ nəənn oso mə majang tɛ. ³ Aaje rɔse! Bbo ngokɔin dda majang a, ə-pa kəmê tɛ, â bbo n̄-turu m̄ê a, ɔru tar dɛ tɛ. ⁴ A bbo ndɔ tɛ kə kâra baa

njaa n̄-dda səi majang gəl siri ngaâ n̄-təl r̄oi t̄ê gəl siri t̄o, n̄-pa nari nan: «M-ndiki ta kinya ddəw majang k̄ê m-dda» le a, ɔru tar d̄oê t̄ê.»

Tar mə-kunn

⁵Njê-kaw-kulaje paje arə Əbbə-dəwje nan: «Ə-dda mə-kunn ləje arə bo.» ⁶A Əbbə-dəwje ilade t̄ê nan: «Bbo mə-kunn ləse to ngaji tokə lə kandə mutardə kə tən baa le a, â kasəje ta pa karə kakə sikəmər nəənn nan: «Oru r̄oi kə ngirai t̄əyn aw maan r̄oi baâ a, nâ koo tase.»

Njê-njaje go Jeju t̄ê toje to njê-kulaje baa

⁷«Nân horose t̄ê nəənn, bbo nje-kula laa aw nd̄o wase aw ngəm n̄n-kulje ngaâ bbo nje-kula laa le in muû təl a, a pa karê nan: «Ə-ddee njangə isi ta n̄n-kusa t̄ê usa» wa? ⁸Nâ pa baann ang. Nâ pa nan: «Ə-dda n̄n-kusa k̄ê lo-kul t̄ê arəm, ula kubbu k̄ê maji bbo ə-ddee kə n̄n-kusa le arəm musa, ta arəm n̄n may. Goe t̄ê bba ta əi kara usa n̄n ta ay n̄n.» ⁹Nâ karə wooyo nje-kula le mba kula k̄ê n̄-dda kə turu ndue le wa? Nâ dda baann ang.

¹⁰«Ddəw k̄ara baa, sese kara, bbo ə-ddaje n̄n t̄əyn kə turu ndu k̄ê dunn darəse a, aw paje nan: N-to njê-kulaje baa. N-dda n̄n k̄ê to tar ləje ta dda.»

Jeju aji njê-banjije d̄oku

¹¹Kaw lə Jeju kə Jerujalēm a, n̄-nday horo nangə t̄ê k̄ê Samari kə Galile. ¹²Kar t̄ê k̄ê naw nandə mə marə bbe t̄ê a, njê-banjije d̄oku ddeeje kə r̄oê t̄ê. ¹³Darje ddəw əw bba n̄-paje kə taar nan: «Jeju, Nje-n̄n-t̄əju, oo kəm-to-ndoo ləje bbo!»

¹⁴Jeju oode a, pa arəde nan: «Aw t̄əjuje r̄ose njê-poloje Lubba.» Kar t̄ê k̄ê daw dawje a, r̄ode təl ddee maji. ¹⁵Marê k̄ara horode t̄ê oo r̄oê k̄ê ddee maji le a, uru təl ngaâ ɔsu gaji Lubba uru n̄n əkii. ¹⁶Noso nangə, n̄-dəbbə kəmê kə nangə n̄n gəl Jeju t̄ê ngaâ narê wooyo. N̄-to dəw k̄ê Samari. ¹⁷Jeju duju tar nan: «Njê-banjije le d̄oku t̄əyn njaa r̄ode ddee maji ang wa? A dede k̄ê jikara deeje dda wa? ¹⁸Bbayê njaa to nje-mba

nænn â təl ddee mba kəsu gaji Lubba wa?»¹⁹ Goe tē a, n̄-pa narē nan: «In taar aw lo ləi, mē-kunn ləi aji mban!»

Kən-mbay lə Lubba

²⁰ Parijinyeje dujuje Jeju ta gərə kar kē kən-mbay lə Lubba le a ddee n̄n, a nilade tē nan: «Kən-mbay lə Lubba aw ddee tokə n̄n kē dāw aw oo kə kəmē ang. ²¹ «Ooje, ye â nænn» wase «ye â yoonn» Dəwje a pajə baann ang. Mba kən-mbay lə Lubba le ee horose tē mban.»

Ndō kē Ngonn lə dāw a təl n̄n

²² Goe tē a, Jeju pa arə n̄jē-njaje goe tē nan: «Marə ndōje kē aw ddeeje, maal koo marə ndō k̄ara horo ndōje tē lə Ngonn lə dāw a ddase, a â kooje ndō le ang. ²³ Dā pa karəse nan: «Nee yoonn!» wase «Nee nænn!» Awje loe tē ang ddəm aynje ngwru kə loe tē ang ddəm. ²⁴ To ddāw k̄ara baa tokə ndi kē təl a, ndoko k̄ayn dara tē k̄ara uru ye tē kē k̄ara. Ndō təl lə Ngonn lə dāw a to tokə baann tō. ²⁵ A maji karə noo ndoo nya d̄ngw̄r ngaā dəwje kē bbasin̄n nænn mbəteje bba. ²⁶ Ndō kē Ngonn lə dāw a təl ddee n̄n le, n̄nje a toje tokə dō ndō tē lə Nowe. ²⁷ Dō ndōē t̄ənn le dəwje aw usaje, aw ayje, daw taaje naan, daw darəje ngaw wase d̄n̄n̄n ngannde ndərəng ndō tē kē Nowe andə n̄n mē təkə to tē. Maann ndi taa lo arə dəwje le oyje t̄yn. ²⁸ Ndō təl lə Ngonn lə dāw a to tokə dō ndō lə Lotə. Dəwje aw usaje, aw ayje, aw ndokoje n̄n, aw labbəje n̄n, aw dubbuje n̄n, aw ddaje k̄əje. ²⁹ A ndō kē Lotə unda n̄n lo tee kə ddang mē bbe tē kē S̄d̄m le, puru kə sup̄rə^a in darā gayn tokə lə ndi ngaā təl dəwje t̄yn. ³⁰ N̄ēnn a to ddāw k̄ara baa ndō tē kē Ngonn lə dāw a tee n̄n kəm dəwje tē.

³¹ «Dō ndōē t̄ənn, bbo dāw isi dō k̄ə tē ngaā n̄nje laa to mē k̄ə tē a, maji karə n̄-ddisi mba koto ang^b. Bbo dāw ee ndō a, təl aw bbe ang. ³² Oleje m̄se dō d̄n̄n̄n tē lə Lotə. ³³ Dāw kē aw sangə ddāw ta ngəm t̄bbə laa a, t̄bbə laa le a nayn kə k̄r̄. A dāw kē t̄bbə laa nayn kə k̄r̄, a təl kinga t̄bbə laa le. ³⁴ M-pa marəse, mē tile t̄ənn bbo dəwje joo toje dō tira tē k̄ara baa a, dā kunn marē k̄ara, a dā kinya ne kē k̄ara. ³⁵ D̄n̄n̄n̄je

^a 17:29 Sup̄rə to marə n̄n kē kase tokə bu-matə kē aw ɔn puru ngaā aw tunga nya ngaā ətə maji ang. ^b 17:31 M̄tiye 24:17

joo kê aw uruje nêñ birî naan tâ, dâ kunn marê kêra, a dâ kinya ne kê kêra. [³⁶ Dingawje joo kê eeje mæ ndɔɔ tâ, dâ kunn marê kêra, a dâ kinya ne kê kêra.>] ³⁷ Njê-njaje goe tâ dujeje nan: «Əbbə-dəwje, lo kê dda bba nêñjeenn a toje tâ wa?» Jezu ilade tâ nan: «Lo kê niinn to tâ a, malje a mbɔnje naan tâ.»

Gusu-tar kê dɔ nje-gangə sariya tâ kə denên-ndubba tâ

18 Jezu pa marə gusu-tar arə njê-njaje goe tâ ta tɔju nêñ de to, to maji nya ta duju Lubba kə ndɔje tɔyn ddəm kə rɔ-nya ang ddəm. ² Ŋ-pa nan: «Marə təkə bbe tâ, marə nje-gangə sariya ee tənñ, ŋ-bbəl Lubba ang ddəm noo dəwje to nêñ kəmê tâ ang ddəm. ³ A marə denên-ndubba ee mæ bbe tənñ le tɔ. Denên-ndubba le ddee rɔtê tâ gəl banya nya pa arê nan: «Ə-gangə sariya dɔ nje-baan tâ ləm arəm.» ⁴ A nje-gangə sariya le mbətə gəl banya nya. Goe tâ a, nəjə tar mæê tâ nan: «Təkɔrɔ, m-bbəl Lubba ang ddəm moo dəwje to nêñ kəm'm tâ ang ddəm njaa. ⁵ A denên-ndubba nəənn ɔru wurum nya. Mā gangə sariya laa karə ta marə ndɔ a, ŋ-təl ŋ-ddee ŋ-jəkum ang ngaa.» ⁶ Əbbə-dəwje təl pa bbay nan: «Ooje tar kê nje-gangə sariya kê gatə gatə ang le pa nəənn kə majê. ⁷ Lubba a gangə sariya lə dəwje laa kê ŋ-mbərəde kê aw nɔnje nɔn gəlê tâ til kə kar ang wa? Nā karə ŋ-ngəbbə nya wa? ⁸ M-pa marəse, nā gangə sariya ləde kə ngɔru baa. A ndɔ kê Ngonn lə dəw təl dɔ nangə tâ a, nā kinga njê-mə-kunnje njaa wa?»

Gusu-tar dɔ marə Parijinye tâ kə nje-taa nare lambo tâ

⁹ Jezu pa gusu-tar nəənn bbay mba dəwje kê ooje rɔde to dəwje kê gatə gatə, a ooje kəsə dəwje to dəwje kê maji ang. ¹⁰ Ŋ-pa nan: «Dəwje joo awje kəy-polo Lubba tâ ta duju Lubba. Marê kêra to Parijinye, a ne kê kêra ŋ-to nje-taa nare lambo. ¹¹ Parijinye le ar taar ngaa duju Lubba mba tar dɔt njaa nan: «Lubba, mari wooyo mba m-to tokə kəsə dəwje ang. Kəseje toje to njê-bbokoje, njê-nên-ddaje kê gatə gatə ang, njê-ddaje lo-to-majang. M-to tokə nje-taa nare lambo nəənn ang tɔ. ¹² Mə ndɔje tâ kê siri, maw mɔku rɔm nêñ-kusa gəl joo, maw munn dɔ nêñje tɔyn kê minga maw poloi nêñ.» ¹³ A nje-taa nare lambo le ar ddəw əw, naa lo kê darā ang ddəm ngaa nunda karê nan: «Lubba, oo kəm-to-ndoo ləm, əman nje-nên-dda kê maji

ang.» ¹⁴ M-pa marəse, nje-taa narə lambo le ddee to dəw kê gatə gatə kəm Lubba t̄t̄ ngaâ təl kəy laa, a Parijinye le ddee to dəw kê gatə gatə ang. Mba dəw kê ndiki koo r̄ê bo a, Lubba a karə n̄-ddee tən baa ngaâ dəw kê oo r̄ê tən baa a, Lubba a karə n̄-ddee bo.»

Bbe-k̄on lə Lubba to mba dəwje kê toje tokə ngannje kê kasə

¹⁵ Ngannje kê ta mba t̄t̄ njaa kara dəwje aw ddeeje kə de r̄ Jeju t̄t̄, ta karə n̄rude kə jia. Nj̄ê-njaje goe t̄t̄ ooje baann a, aw inj̄e kə dəwje le. ¹⁶ A Jeju arə n̄-bbar ngannje le ngaâ pa nan: «Inyaje ngannje kê mbatə arəje ddeeje r̄m t̄t̄ bbo ɔkujede ddəw ang. Mba Bbe-k̄on lə Lubba to mba dəwje kê toje tokə dede. ¹⁷ T̄ɔk̄r̄, m-pa marəse: Dəw kê taa Bbe-k̄on lə Lubba kə r̄ê t̄t̄ tokə ngonn-kasə ang a, a kandə t̄t̄ ang.»

Tar lə nje-n̄n-kinga

¹⁸ Marə mbay lə Jiipije duju Jeju nan: «Nje-n̄n-t̄ju kê maji, ddi â mâ dda bba mâ kinga n̄n t̄bbə kê to kə nd̄ kə nd̄ wa?» ¹⁹ Jeju il̄ t̄t̄ nan: «Mba ddi bba ə-bbarəm to dəw kê maji wa? Dəw kê maji goto, Lubba k̄ara baa â maji. ²⁰ Ə-gər̄ nduje kê nan: Ə-dda lo-to-majang ang, ə-t̄l dəw ang, ə-bboko ang, ə-pa tar-naji kê to ngəm ang, ə-wal b̄ije kə k̄inje.» ²¹ Dingaw le pa nan: «M-ngəm ndujeenn t̄yn kə kasəm baa.» ²² Jeju oo tar laa le a, pa ar̄ nan: «Marə n̄n k̄ara dui bbay. Ə-labbə n̄nje t̄yn kê inga ta ə-kayn nar̄ dangət̄je a, â kinga n̄n dar̄. Goe t̄t̄ a, ə-ddee unn gom.» ²³ Mbay le oo tar n̄ənn le a, r̄ê n̄əle ang mba ninga n̄n nya. ²⁴ Jeju ɛ̄ a, pa nan: «To ngəng nya kə nj̄ê-n̄n-kingaje karə dand̄je Bbe-k̄on t̄t̄ lə Lubba. ²⁵ Karə jambal andə buwa suwa t̄t̄ ngəng ang wa? Karə nje-n̄n-kinga andə Bbe-k̄on t̄t̄ lə Lubba a ngəng nya bbay.» ²⁶ Nj̄ê kê aw ooje tar laa le paj̄e nan: «Bbo baann a, n̄n bba a kasə kinga kaji wa?» ²⁷ Jeju ila t̄t̄ nan: «N̄n kê nya dəwje nya Lubba ang.»

²⁸ Piyer pa nan: «Oo, jinya n̄nje l̄je t̄yn a jun̄n goi.» ²⁹ Jeju pa nan: «T̄ɔk̄r̄, m-pa marəse, bbo dəw inȳa kəy laa, den̄n laa, ngak̄ênje, k̄ênje kə b̄êje wase ngann̄ mba Bbe-k̄on lə Lubba a, ³⁰ n̄a kinga n̄n nya m̄ nd̄je t̄t̄ n̄ənn ddəm n̄a kinga t̄bbə kê to kə nd̄ kə nd̄, m̄ nd̄je t̄t̄ kê aw ddeeje ddəm.»

Jeju pa tar koy laa kə tar ndol laa

³¹ Jeju bbar njê-kaw-kulaje laa kə daku gire joo kə rəê tē ngaâ pa arəde nan: «Ooje, jaw jawje kə Jerujalem, nu le, nênje tɔyn kə njê-kilaje mbər tar lə Lubba ddaje Makəturu tē dɔ Ngonn lə dəw tē le a ddee to nēn kə təkəɾɔ. ³² Mba dā kilê ji dəwje tē kə toje to Jiipije ang, dəwje a kəjêje koko nēn, dā ddêje maji ang, dā tibbije wənrə dɔê tē. ³³ Dā tundêje kə ndəy ngaâ dā tɔlêje. Ndɔ mota laa a, nā ndol.» ³⁴ Njê-kaw-kulaje le gərəje nēn mə tar tēənn kâra ang. Kandə tarjeenn le iya rəê kə de. N̂-gərəje nēn kə Jeju a ta pa le ang.

Jeju aji nje-kəm-tɔ kə Jeriko arə təl oo lo

³⁵ Jeju ddee ngɔsi kə Jeriko a, marə nje-kəm-tɔ isi mbər ddəw tē aw kɔy nēn. ³⁶ Noo ndu dəwje kə banya kə aw ndayje a, n̂-duju ta gərə gəle. ³⁷ N̂-pa darê nan Jeju kə Najaretə â aw nday. ³⁸ Nje-kəm-tɔ le uru əkii nan: «Jeju, Ngonn lə Dabbiti, oo kəm-to-ndoo ləm bbo!» ³⁹ Dəwje kə aw njaje kete aw injə saa karə nutu tēê, a nuru əkii kə taar bbay nan: «Ngonn lə Dabbiti, oo kəm-to-ndoo ləm bbo!» ⁴⁰ Jeju ar lo kâra ngaâ unn ndu karə n̂-ddee saa. N̂-ddee ngɔsi a, Jeju duje nan: ⁴¹ «Ddi â ə-ndiki karə m-dda mari wa?» Nje-kəm-tɔ le ilê tē nan: «Əbbəmje, arə m-təl moo lo!» ⁴² Jeju pa arê nan: «Ə-təl oo lo, mə-kunn ləi aji!» ⁴³ Kar tēənn njaa n̂-təl noo lo ngaâ nunn go Jeju naw nɔsu gaji Lubba. Dəwje tɔyn kə ooje nêenn le ɔsujə gaji Lubba.

Tar lə Jeju de kə Jase

19 Jeju andə mə bbe tē kə Jeriko ngaâ aw riya mə bbe le. ² Marə dingaw kə ria nan Jase ee mə bbe tēənn le. N̂-to nje-kɔn dɔ njê-taaje narə lambo ddəm nje-nēn-kinga ddəm. ³ Naw sangə ddəw ta koo Jeju le se n̂-to dəw kə baānn wa? A ninga ddəw ta kooe ang, mba dəwje banyaje nya ngaâ n̂-to dəw-gɔju. ⁴ Naayn ngɔru kete naw naal kakə sikəmɔr ta koo Jeju le, mba Jeju a ta nday lo tēənn. ⁵ Jeju tee lo tēənn le a, aa lo kə taar ngaâ pa arê nan: «Jase, ə-ddisi kə təkê, mba to maji karə m-to mə kəy tē ləi bbokənən.»

⁶ Jase ddisi kə təkê ngaâ taa Jeju kə kây laa kə rɔ-nəəl. ⁷ Dəwje tɔyn ooje baann a, nyuruje nan: «Naw to mə kəy tē lə nje-nên-dda kē maji ang.»

⁸ A Jase ar nɔn Əbbə-dəwje tē pa arê nan: «Oo, Əbbə-dəwje, maw kayn nê-nkingaje ləm dannâ maw kayn nje-ndooje. A bbo m-taa narê lə dəw kə ddəwe ang a, mâ təl nê-n karê asə gəl sɔ.» ⁹ Jeju pa arê nan: «Bbokənen Lubba aji dəwje kē kây nəənn, mba Jase to ngonnn lə Abaraham tɔ. ¹⁰ Mba Ngonnn lə dəw ddee ta sangə dəwje kē naynje kə kərô mba kajide.»

Gusu-tar dɔ nje-kulaje tē kē mota

¹¹ Dəwje kē banya le naynje aw ooje tar lə Jeju le bbay a, n̄-pa marə gusu-tar narəde, mba nee ngɔsi kə Jerujalem ngaâ dəwje aw əjəje to dā kooje kɔn-mbay lə Lubba bbasinen nəənn njaa. ¹² Yeenn le bba n̄-pa nan: «Marə dəw aw kə marə bbe tē ddəw əw ta karə dula mbay dɔê tē bba ta təl. N̄-to dəw kē nje kē gəle tē to dəwje kē bo. ¹³ Kete bba karə nɔtu a, n̄-bbar marə nje-kulaje laa dɔku ngaâ dəw kâra a, narê kandə narê kē kərê bo nya. N̄-pa narəde nan: «Ə-labbəje nê-n kə narê nəənn ndərəng ndɔ kē mâ təl ddee.» ¹⁴ A dəwje kē bbeê laa ndikeje ang. Dulaje marə dəwje goe tē darə aw pajə nan: «N-ndiki karə dəw nəənn ddee to təkə mbay ləje ang.»

¹⁵ «Dula mbay le dɔê tē ngaâ n̄-təl bbeê laa le. Nula n̄-bbar nje-kulaje laa kē narəde kandə narê le, ta gərə se baânn â dəw kâra kâra inga dɔ marê tē wa? ¹⁶ Nje-kula kē dɔngɔr ddee ngaâ pa nan: «Əbbəmje, kandə narê ləi le uju marê dɔku.» ¹⁷ Əbbəje le pa arê nan: «Maji, nje-kula kē maji! Mundai to ngonnn mbay dɔ ngann bbeje tē dɔku, mba nê-n kē tən kē dari ə-dda nê-n kula kə dɔgɔlê.» ¹⁸ Nje-kula kē to joo laa ddee ngaâ pa nan: «Əbbəmje kandə narê ləi uju marê min.» ¹⁹ Əbbəje le pa arê nan: «Əi kara mundai dɔ ngann bbeje tē min tɔ.» ²⁰ Marê ddee ngaâ pa nan: «Əbbəmje kandə narê ləi le â nəənn, m-tɔ kə ta-kubbu m-ngəm. ²¹ M-bbəəli nya mba ə-to dəw kē kətərə nya. Nê-n kē ila ang kara unn ddəm nê-n kē ə-dubbu ang kara uja kandê ddəm.» ²² Əbbəje le pa arê nan: «Nje-kula kē maji ang, tar kē tai tē njaa mâ gangə nê-n sariya dɔi tē. Ə-gərə to m-to dəw kē kətərə nya. Nê-n kē mila ang kara munn ddəm nê-n kē m-dubbu ang kara muja kandê ddəm. ²³ Yeenn a, mba ddi bba ila narê ləm le lo ngəm narê tē, ta bbo m-təl a, minga marə narê dɔê tē ang wa?» ²⁴ Goe tē a, n̄-pa narə dəwje kē arje lo tēənn nan: «Ə-taaje kandə narê le jia tē arəje ne kē ninga kandə

narɛ dɔku le.» ²⁵ Dəwje le paje nan: «Dəw kâ bo, ne ninga kandə narɛ dɔku mban.» ²⁶ A mbay le ila tî nan: «M-pa marəse, dəw kâ nê n laa to a, dâ karê marê dɔê tî, a dəw nê n laa goto, nê n laa njaa kara dâ taa jia tî kə ddang. ²⁷ A njê-baanje ləm kâ ndikije karə mən dɔde ang le, ə-ddeeje kə de bbo ujaje gɔsude kəm'm tî nəənn.» ²⁸ Jeju pa tar le baann ngaâ oso kete nən dəwje tî kâ banya aw ər kə Jerujaləm.

Jeju aw kə Jerujaləm

²⁹ Jeju tee ngɔsi kə bbe kâ Betepaje kə Betani, ər kə dɔ ddingiri tî kâ daw bbar nan ddingiri Olibəje a, nula njê-njaje goe tî joo, ³⁰ ŋ-pa nan: «Awje ngonnn bbe tî kâ nɔnse tî yoonn. A ta teeje be a, â kingaje marə ngonnn kororo kâ ŋ-tɔê, dəw nayn isi dɔê tî ang bbay. Ə-tuteje ə-ddeeje saa nəənn. ³¹ Bbo dəw dujuse nan: «Mba ddi bba ə-tuteje wa?» a, ilêje tî nan: «Əbbə-dəwje le â duju kororo le.» »

³² Njê kâ Jeju ulade le awje ngaâ ingaje nê nje le tokə ŋ-pa narəde le. ³³ Daw tutuje ngonnn kororo le a, njêje dujude nan: «Mba ddi bba aw tutuje ngonnn kororo le wa?» ³⁴ Dilaje tî nan: «Əbbə-dəwje le â duju karə jaw kə kororo le.» ³⁵ Ŋ-ddeeje kə ngonnn kororo le darə Jeju. Ŋ-tilaje kubbuje ləde dɔ kororo tî le darə Jeju aal. ³⁶ Ngonnn kororo le aw njə kə Jeju a, dəwje aw tilaje kubbuje ləde dɔ ddəw tî. ³⁷ Ŋ-ddee ngɔsi kə Jerujaləm kə ddəw kâ ta kin nê n dɔ ddingiri Olibəje tî le ddisi a, rɔ njê-njaje goe tî tɔyn kâ banya nəalde ngaâ daw dɔsuje gajɪ Lubba kə taar mba nê n-mɔrije tɔyn kâ dooje le. ³⁸ Ŋ-paje nan: «Lubba bbar tar kâ maji dɔ tɔkə mbay tî kâ ddee kə ri Əbbə-dəwje! Mə-wul-lɔm to mə dara tî, piti to loje tî kâ dduɔu dara tî nu!»

³⁹ Marə Parijinyeje kâ eeje horo dəwje tî kâ banya le paje arə Jeju nan: «Nje-nê n-tɔju, ə-ndangə njê-njaje goi tî arə dutuje tade.» ⁴⁰ Nilade tî nan: «M-pa marəse, bbo dutu tade a, ərje â a kuruje əkii.»

Jeju nən mba Jerujaləm

⁴¹ Jeju ddee ngɔsi kə Jerujaləm ngaâ oo bbe le a nən mbɛê. ⁴² Ŋ-pa nan: «Jerujaləm, bbo to əi njaa kara ə-gərə gusu kâ ta kinga nê n mə-wul-lɔm mə ndɔ tî nəənn a, maji nya! A bbasinen nêenn nê n le iya rɔê arə asə ta koo ang. ⁴³ Mba marə ndɔje aw ddeeje kâ njê-baanje ləi a kila ndoko guku

nên dôi, dâ kiri dôi ngaâ dâ korei kə yo kə nən. ⁴⁴ Dâ rii kə gəlde, ăi ddəm dəwje lăi ddəm ngaâ dâ kinyaje marə ər kâra karə nayn dō marê tē ang, mba Lubba ddee ta kumain kar tē nəənn, a ə-gərə kar nəənn le ang.»

Jeju tubba nje-nên-labbəje kəy-polo Lubba tē

⁴⁵ Jeju andə kəy-polo Lubba tē aw tubba nje-nên-labbəje ⁴⁶ ngaâ pa arəde nan: «Lubba pa Makəturu tē laa nan: «Kəy ləm a to kəy duju Lubba. A sese ə-ddaje kəy le to lo kiya-rō lə nje-bbokoje wa?» »

⁴⁷ Naw tōju nən kə ndō tōyn mə kəy-polo Lubba tē le. Mbayje lə nje-poloje Lubba kə nje-gərəje-Ndu kə təkə dəwje aw sangəje ddəw ta təlê. ⁴⁸ A n-gərəje nən kə ta dda bba ta təlê nən ang, mba dəwje tōyn aw tukaje mbide nya aw ooje nən tar kə tē tē.

Nân â arə ddəw Jeju karə dda nən nənje wa?

20 Marə ndō, Jeju aw tōju nən dəwje kə banya mə kəy-polo Lubba tē ddəm aw ila mbər Tar kə Maji ddəm. Mbayje lə nje-poloje Lubba kə nje-gərəje-Ndu kə təkəje lə Jiipije undaje lo teeje. ² N-dujeje nan: «Nân bba ari singa karə ə-dda nən nənjeenn wa? Nân njaa bba ari singa wa?» ³ Nilade tē nan: «Əman kara mâ dujuse tar kâra tō: ⁴ Ə-paje arəmje moo, batəm lə Jan in dda wa? In rō Lubba tē darâ wase in rō dəwje tē wa?» ⁵ A n-paje horode tē nan: «Bbo jilaje tē n-pa nan in rō Lubba tē darâ a, nâ pa nan: «Mba ddi bba ə-ndikije tē kə Jan le ang wa?» ⁶ A bbo n-pa nan dəwje â ulê a, dəwje tōyn a tilajeje kə ər, mba n-gərəje to Jan to nje-kila mbər tar lə Lubba njaa.» ⁷ Yeenn le bba dilaje Jeju tē nan: «N-gərə dəw kə ula Jan arə dda batəm dəwje le ang.» ⁸ Jeju pa arəde nan: «Əman kara mâ bbar ri dəw kə arəm singa kə ta dda nən nənjeenn le karəse ang tō.»

Gusu-tar dō nje-ddaje kula binyə tē

⁹ Goe tē a, Jeju unn kutu pa gusu-tar nəənn arə dəwje nan: «Marə dəw dda ndō binyə. Ninya kula ndō le ji nje-ddaje kula binyə tē a nōtu naw marə bbe tē mba ndō nya. ¹⁰ Nəyn kuja kandə-ko asə a, nje-ndō le ula marə nje-kula laa rō nje-ddaje kula binyə tē le karə duja kandə binyə le darə ddee nən arê. A duwaje nje-kula le n-tundêje ngaâ n-tubbêje darə

11 *Ŋ-təl jia baa.* 11 *Ŋ-təl nula marə nje-kula kə dang bbay a, duwêje ŋ-tundêje, ŋ-tajêje ngaâ ŋ-tubbêje darə ŋ-təl jia baa.* 12 *Gəl mota laa, ŋ-təl nula marə nje-kula bbay a, darêje do ngaâ ŋ-tubbêje.* 13 *Nje-ndɔɔ le pa nan: «Ddi â mâ dda wa? Mâ kula ngonnam kə m-ndike nya, a du ang, dâ bbəleje.»* 14 *A koo njaa kə njê-ddaje kula binyə le ooeje a, ŋ-paje nan: «Nje-kuwa nēn-ndubba le â nəənn, arəje n-təlêje bba karə ta nēn-ndubba le təl to ləje.»* 15 *Ŋ-ndorêje ŋ-teeje saa mə ndɔɔ tē le kə ddang ngaâ ŋ-təlêje.»* Jeju duju tar nan: «Yeenn, ddi ngaa bba nje-ndɔɔ le a dda kə de wa? 16 *Nâ ddee təl njê-ddaje kula binyə le ngaâ nâ kinya ndɔɔ le ji marə dəwje tē kə dang.»*

Dəwje kə banya le ooje tar le a, ŋ-paje nan: «Maji karə nēenn ddee tokə baann ang!»

17 Jeju ɔru kəmə aade ngaâ pa nan: «Tar kə ŋ-dda Makəturu tē lə Lubba nəənn gəle nan ddi wa?

Tar le nan: «*Ər kə njê-kɔsuje kəy mbətəje le, təl ddee to singa gəl kəy kə dungu nangə.*» »

18 *Dəw kə oso dɔ ər tē le a, a guru rɔê ngaâ dəw kə ər le oso dɔê tē a, a nyarê.* 19 *Kar tēənn njaa mbayje lə njê-poloje Lubba kə njê-gərəje-Ndu aw sangəje ddəw ta kuwê, a ŋ-bbəleje kəm dəwje. Mba ŋ-gərəje to dede â Jeju aw pa gusu-tar nəənn ɔju dɔde.*

Tar kuka lambo karə təkə mbay kə Rəm

20 *Njê-poloje Lubba kə Njê-gərəje-Ndu le undaje kəmdə kə dɔ Jeju tē. Dulaje dəwje kə ddaje rɔde to dəwje kə maji rɔê tē. Dəwje le awje ta duje tar mba nēn nēn, ta bbo dingaje tar kə maji ang tē tē a, kuwê kulê ji njê-gangəje sariya tē kə ji njê-kɔn-bbeje tē.* 21 *Dəwje le dujeje tar nan: «Nje-nēn-tɔju, n-gərə to tar-pa ləi kə nēn-tɔju ləi to kə dɔgɔlê ngaâ ar go marə dəw tē ang. Aw tɔju ddəw lə Lubba təkɔrɔ tē njaa.* 22 *Ndu arəje ddəw karə juka lambo kə təkə mbay kə Rəm wase ndu arəje ddəw ang wa?»*

23 *A Jeju gərə gusu ləde le ngaâ ilade tē nan: 24 «Ə-tɔjuje marə kandə narə kâra arə jooje. Əndaji dɔ dəw nəənn kə makəturu kə ŋ-dda narə tē nəənn le to lə nân wa?»* Dilaje tē nan: «*To lə təkə mbay kə Rəm.*» 25 *Yeenn ngaâ ŋ-pa narəde nan: «Arəje təkə mbay kə Rəm nēn kə to lə təkə mbay kə Rəm, arəje Lubba nēn kə to lə Lubba.»* 26 *Tarje tɔyn kə Jeju pa kəm*

dəwje t̄ənn le, dingaje marə n̄n ta kunda n̄n tar d̄ə t̄ə ang. Tar le dum d̄əde ngā dutuje tade.

Tar ndol lə dəwje k̄ə oyje

²⁷ Sadosinyeje ddeeje r̄o Jeju t̄ə. Sadosinyeje le toje to dəwje k̄ə pajə nan dəwje k̄ə oyje a ndolje ang ngaa. N̄-dujuje tar Jeju nan: ²⁸ «Nje-n̄n-t̄oju, oo, M̄oyijə dda mak̄ətur̄u t̄ə nan: «Bbo dəw taa den̄n ngā inga ngon̄n ang a oy a, maji karə ngok̄ən ta den̄n-ndubba laa uju n̄n ngannje ture t̄ə.» ²⁹ Ləw, marə ngak̄ən-naanje eeje siri. Ne k̄ə n̄-to d̄ərə n̄-taa den̄n ngā ninya ngon̄n ture t̄ə ang, a noy. ³⁰ Nje-goe k̄ə to joo l̄əde taa den̄n-ndubba le ngā nuju saa ngon̄n ang, a noy. ³¹ Mota l̄əde taa den̄n-ndubba le a, to tokə baann t̄o. Dede siri k̄əm njaa n̄-taaje den̄n-ndubba le, a dujuje saa ang a, doyje. ³² Gode t̄ə a, den̄n-ndubba le oy t̄o. ³³ Nd̄o ndol lə dəwje k̄ə oyje a, n̄n horo ngak̄ən-naanje t̄ənn a to nje-den̄n le wa? Mba dede siri t̄əyn njaa n̄-taaje den̄n le.» ³⁴ Jeju ilade t̄ə nan: «Dəwje k̄ə d̄o nangə t̄ə n̄ənn aw taaje den̄n ngā aw taaje ngaw. ³⁵ A dəwje k̄ə oyje k̄ə Lubba a koode to dasəje ta ndol ta kisi k̄əm baa duninya t̄ə k̄ə aw ddee le, dede d̄ə taaje den̄n ang dd̄əm d̄ə taaje ngaw ang dd̄əm. ³⁶ D̄ə kasəje ta koy ang ngaa, mba n̄-toje k̄āra baa k̄ə anj̄əje. N̄-toje to ngann lə Lubba, mba doyje, a n̄-ndolje mban. ³⁷ M̄oyijə t̄oju k̄ə maj̄ə nan dəwje k̄ə oyje ndolje. Mba n̄n k̄ə M̄oyijə oo b̄ər-kam t̄ə k̄ə dda tar̄ə mak̄ətur̄u t̄ə le, M̄oyijə bbar ri Əbbə-dəwje nan Lubba lə Abaraham, Lubba lə Ijakə, Lubba lə Jakobbo. ³⁸ Lubba to Lubba lə dəwje k̄ə oyje ang, n̄-to Lubba lə dəwje k̄ə isije k̄əm baa, mba dəwje t̄əyn isije k̄əm baa k̄əm Lubba t̄ə.» ³⁹ Marə nj̄ə-ḡər̄əje-Ndu il̄əje t̄ə nan: «Nje-n̄n-t̄oju, ə-pa tar maji nya.» ⁴⁰ Yeenn bba n̄-tay n̄-dujeje tar ang ngaa.

Kristə le to ngon̄n lə Dabbiti wa?

⁴¹ Jeju pa ar̄əde nan: «Dəwje a kasəje ta pa nan Kristə le to ngon̄n lə Dabbiti tokə bāann wa? ⁴² Dabbiti njaa pa Mak̄ətur̄u t̄ə lə S̄əmje nan:

«Əbbə-dəwje Lubba pa ar̄ə Əbbəmje nan: Isi d̄o ji-k̄ələm t̄ə

⁴³ nd̄ər̄əng ta mungu nj̄ə-baanje l̄əi k̄ə ḡəli t̄ə.»

⁴⁴ A bbo Dabbiti bbar Kristə le to Əbbeeje mban a, Kristə le a to ngon̄n̄ t̄o b̄bay tokə bāann wa?»

Aaje rōse rō Njê-gərəje-Ndu t̃

⁴⁵ Dəwje k̃a banya aw ooje tar lə Jeju a, Jeju pa arə njê-njaje goe t̃a nan: ⁴⁶ «Aaje rōse rō njê-gərəje-Ndu t̃, mba ñ-ndikije ta kula kubbu k̃a ngal bba ta nja ñn. Ñ-ndikije karə dəwje ddade lapiya nat̃a. Ñ-ndikije ñn-kisije k̃a to kete m̃a k̃ay mb̃on-naan t̃a k̃a ñn-kisije k̃a dunda kete ta ñn-kusa t̃a. ⁴⁷ Daw taaje ñnje lə d̃eñn-ndubbaje t̃ayn jide t̃a, daw dujuje Lubba darə kure əw mba k̃am dəwje. Mba yeenn bba sariya k̃a d̃ode t̃a a ngəng nya kuta lə k̃asə dəwje.»

Ñn-karə-baa lə marə d̃eñn-ndubba

21 M̃a k̃ay-polo Lubba t̃a, Jeju unn k̃am̃e ngãa oo njê-ñn-kingaje k̃a aw ilaje ñn-karə-baa l̃ode m̃a ñn t̃a. ² Noo marə d̃eñn-ndubba k̃a to nje-ndoo aw ila ngann kandə nar̃e joo m̃a ñn t̃a le t̃a. ³ Ñ-pa nan: «M-pa mar̃e, k̃a t̃ak̃ar̃, d̃eñn-ndubba k̃a to nje-ndoo ñənn ila ñn bo uta dəwje t̃ayn, ⁴ mba dede t̃ayn nar̃e k̃a dooje ñn ta d̃da ñn ang â dilaje. A ne, bbay ñn k̃a nayn ta karə ñ-ng̃əm ñn r̃ə̃ â nila.»

Jeju pa tar k̃ay-polo Lubba k̃a d̃a guru

⁵ Marə dəwje aw pajə tar k̃ay-polo Lubba daw pitije ərje k̃a kura k̃a ñnje k̃a kura k̃a dəwje ar̃je to ñn-karə-baa k̃a ñ-dda ñn k̃ay le. A Jeju pa nan: ⁶ «Ñn t̃ayn k̃a aw ooje ñənn marə nd̃oje aw d̃dee k̃a d̃a guru. Marə ər a nayn d̃o mar̃e t̃a ang.»

Ñnje k̃a a d̃deeje kete bba ddutu nd̃o a kas̃ə

⁷ Dəwje le dujeje nan: «Nje-ñn-t̃aju, nd̃o k̃a d̃da bba ñ̃enn le a to wa? Ddi bba a t̃ajuje to ñnjeenn le a toje wa?» ⁸ Jeju ila t̃a nan: «Aaje r̃ose, ar̃je dəw ər̃ase ang, mba dəwje nya a d̃deeje k̃a rim ngãa d̃a pajə nan: «Əman â m-to Krist̃e le.» Mar̃e a pajə nan: «Nd̃o nayn ng̃osi baa ngaa.» Unnje gode ang. ⁹ Bbo ooje tar dd̃oje k̃a tar d̃o-k̃et̃ar̃ k̃a dəwje a ddaje a, ar̃je bb̃əl ddase ang, mba maji karə ñ̃enn le tee d̃ong̃or bba. A njang̃ə baa goe t̃a, a to ddutu nd̃o ang bbay.» ¹⁰ Goe t̃a a, ñ-pa nar̃ade nan: «Marə g̃əl-dəwje a kin ta dd̃o k̃a marə g̃əl-dəwje ngãa marə bbe-k̃on a kin ta

ddo kə marə bbe-kən. ¹¹ Nangə a yəkə to bbəəl nya, bbo a koso, rə-toje kə dəwje a koyje nən nya a koso marə loje t̄. Marə nən-bbəəlje kə nən-mərije a kubbaje darā.»

Nən-singaje kə a kinga njê-njaje go Jeju t̄

¹² «A dəngər bba karə nənjeenn teeje le, dā kuwase ngaā dā kula kəmse ndoo t̄, dā kilase ji dəwje t̄ kəy mbən-naan t̄, dā kilase kəy-kula t̄, dā kaw kə se nən təkə mbayje t̄ kə nən ngann mbayje t̄ mbam. ¹³ Nənjeenn le a karəse ddəw karə ə-paje tar ləm kəm dəwje t̄. ¹⁴ Əjəje tar kete mba tar kə a paje bba ta kəru nən naji ləse ang, ¹⁵ mba mā karəse tar kəm-karə kə a gangə singa njê-baanje ləse ddəm dā kasəje ta mayn ang ddəm. ¹⁶ Kənsese kə bəse, ngakənse kə njê-nujuje ləse kə njê-buwa-kuraje ləse njaa kara a kilase ji njê-baanje t̄ ngaā dā təl marəje nya horose t̄. ¹⁷ Dəwje təyn a mbətəse mba rim. ¹⁸ A biin dəse k̄ara a koso nangə ang. ¹⁹ Uwaje arəje ngəng mba təbbə ləse.»

Nən kə a ddee dō Jerujalem t̄

²⁰ «Bbo ooje njê-ddəje gukuje dō bbe kə Jerujalem a, ə-gərəje to kar kə dā tuju nən Jerujalem ddee ngəsi. ²¹ Kar t̄ənn, maji karə dəwje kə isije nangə Jude t̄ aynje ər kə dō ddingirije t̄. Maji karə njê kə isije dann bbe t̄ kə Jerujalem aynje kə ddang. Maji karə njê kə isije ngann bbeje t̄ andəje mə bbe t̄ kə Jerujalem ang. ²² Mba a to ndo kə Lubba a gangə nən sariya dō dəwje t̄, mba karə nənje təyn kə n̄-dda Makəturū t̄ lə Lubba ddeeje to nən kə təkər. ²³ A to ndoo nya karə dənənje kə uwaje səm kə dənənje kə ngannde aw ilje mba, dō ndəje t̄ənn. Mba nən kəm-to-ndoo kə ngəng a to mə bbe t̄ le, wungu a kən Lubba dō dəwje t̄ kə bbe t̄ le t̄. ²⁴ Dā təlde kə təkə kiya, dā kaw kə de to bbərəje horo dəwje t̄ kə marə bbeje t̄ təyn ngaā marə dəwje kə gəlde to Jiipije ang a mbəynje Jerujalem kə gəlde n̄ərəng ndo kə kar ləde a tunga nən.»

Ndō ddee lə Ngonn lə dəw

²⁵ «Nənje kə dumje dō dəw a teeje kəm kar t̄ ddəm kəm nəyn t̄ ddəm kəm əndətərənɛnje t̄ ddəm. Bbəəl a təl dəwje kə dō nangə t̄ mba ba-katə

kê kôrê a bbar ngaâ a ləngə. ²⁶ Bbæł a təl dəwje kar tē kê daw ngəbbəje nēn nēn kê a ddee dō nangə tē, mba singa-məngu je kê darâ a yəkəje. ²⁷ Kar tēənn, dəwje a kooje Ngonn lə dəw kê a ddee mə mum tē kə singa-məngu laa tōyn ddəm piti laa tōyn ddəm. ²⁸ Bbo nēənn unn kutu ta ddee a, arje njarara dō gəlse tē ta uwaje dōse kə taar, mba ndō kōruse mə bbərə tē nāyn ngōsi ngaa.»

Gusu-tar dō kakə pigə tē

²⁹ Goe tē a, Jeju pa marə gusu-tar arəde nan: «Ooje kakə pigə kə kəsə kakəje tōyn. ³⁰ Bbo ooje daw dunjuje a, ə-gərəje to nēyn nēn-dubbu ddee ngōsi ngaa. ³¹ Ddəw kâra baa, bbo ooje nēnjeenn kê aw toje a, maji karə ə-gərəje to kən-mbay lə Lubba nāyn ngōsi ngaa. ³² Təkwə, m-pa marəse, dəwje kê bbokənən nēənn a koyje tōyn ang bbay a, nēnjeenn tōyn a toje. ³³ Dara kə nangə a ndayje, a tarje ləm a ndayje ndō kâra ang.»

Maji karə undaje kəmse dō rōse tē

³⁴ «Aaje rōse! Arəje məse to kə dō kay koto tē karə uta dōse kə kusa nēn karə uta dōse dōrə ang, arəje kəjə-tar mba nēnje kê nangə nēənn uta dōse ang. Bbo baann ang a, ndō nēənn le a ddee dōse tē busu ³⁵ tokə lə bandə kê aw uwa da, mba ndō le a ddee busu dō dəwje tē tōyn kê dō nangə tē. ³⁶ Maji karə ə-tibbi je ang, ə-dujuje Lubba kə kar tōyn, yeenn bba â kingaje singa ta tee nēn ta nēn tē kê a ta ddee le ddəm ta kar nēn taar nōn Ngonn lə dəw tē ddəm.»

³⁷ Lo arə a, Jeju aw tōju nēn mə kəy-polo Lubba tē ngaâ lo ndul a, naw to dō ddingiri Olibəje tē. ³⁸ Dəwje tōyn awje rōtē tē kəy-polo Lubba tē kə əndō baa ta koo tar laa.

Mbayje lə Jiipije sangəje ddəw mba təl Jeju

22 Ndō kusu mapa kê n̄-dda kə wum ang ddee ngōsi. Daw bbar kusu le nan Pakə. ² Mbayje lə njê-poloje Lubba kə njê-gərəje-Ndu aw sangəje gusu kê ta təl nēn Jeju, a n̄-bbəłje kəm dəwje. ³ Yeenn ngaâ Satan andə mə Judas tē kê daw bbarē nan Iskariyotə. Nee horo njê-kaw-kulaje tē lə Jeju kê dōku gire joo le. ⁴ Judas le aw oo mbayje lə njê-poloje Lubba

kə mbayje lə njê-ngəmje ta-kəy-polo Lubba karə dooje ta naan dɔ gusu tɔ kə nâ kila nêŋ Jeju jide tɔ. ⁵ Rɔde nɛalde ngaâ dunnje ndude ta karê narɛ. ⁶ Judas ndiki tɔ kə de ngaâ aw sangə ddəw kə maji kə nâ kila nêŋ Jeju jide tɔ bba karə dəwje kə banya gərɛje ang.

Jeju ula njê-kaw-kulaje karə ŋ-ddaje muru Pakə

⁷ Ndɔ kusu mapa kə ŋ-dda kə wum ang le asə ngaâ ndɔ tɔl ngann batɛje dda nêŋ muru Pakə le asə tɔ. ⁸ Jeju ula Piyer kə Jan. Ŋ-pa narəde nan: «Awje aw ddaje muru Pakə arɛje jaw jɔŋje.» ⁹ Ŋ-paje darɛje nan: «Lo kə dda bba ə-ndiki karə jaw dda muru Pakə le kə tɔ wa?» ¹⁰ Nilade tɔ nan: «Ooje, bbo andɛje mə tɔkə bbe tɔ toonn a, marə dəw kə oto jo-maann a kingase. Awje goe tɔ mə kəy tɔ kə nâ kandə tɔ ¹¹ ta ə-paje arə nje-kəy le nan: «Nje-nêŋ-tɔju ulaje rɔi tɔ nan: Kəy kə dda â əman kə njê-njaje gom tɔ ja kɔn muru Pakə kə tɔ wa?» ¹² A nâ tɔjuse marə mə kəy kə tatə kə ŋ-gɔl tokə kete mban kə to dɔ marê tɔ taar. Nêŋje tɔyn to məɛ tɔ. Ə-ddaje nêŋ-kusa arɛjeje lo tɔənn le.» ¹³ Dawje ngaâ dingaje nêŋje le tɔyn tokə ŋ-pa narəde le ngaâ ŋ-ddaje muru Pakə le.

Muru mə-kâra

¹⁴ Kar nêŋ-kusa le asə a, Jeju isi ta nêŋ-kusa tɔ le, ne kə njê-kaw-kulaje le. ¹⁵ Ŋ-pa narəde nan: «M-ndiki nya ta kusa Pakə nəənn kə se kete bba ta koo ndoo. ¹⁶ Tɔkɔrɔ, m-pa marəse, mâ kɔn muru Pakə ang ngaa ndərəng ndɔ kə Lubba a tɔju gəle mə Bbe-kɔn tɔ laa.» ¹⁷ Nunn maann-binyə kə əngo tɔ, narə wooyo Lubba ngaâ ŋ-pa nan: «Ə-taaje maann-binyə kə əngo tɔ nəənn ə-kaynje naan ayje. ¹⁸ Tɔkɔrɔ, m-pa marəse, unn kute kar tɔ nəənn, mâ kay maann-binyə ang ndərəng ndɔ kə kɔn-mbay lə Lubba a ddee.» ¹⁹ Goe tɔ a, nunn mapa, narə wooyo Lubba, ŋ-tətə narəde ngaâ ŋ-pa nan: «Mapa nəənn to da-rɔm kə munn marə mba tar dɔse. Ə-ddaje nêŋ nəənn mba kole nêŋ məse dɔm tɔ.» ²⁰ Ŋ-dda tokə baann kə maann-binyə kə əngo tɔ le tɔ. Go nêŋ-kusa tɔ le a, nunn maann-binyə kə əngo tɔ le narəde ngaâ ŋ-pa nan: «Maann-binyə kə əngo tɔ nəənn, to dɔnɔn kə siki kə Lubba ɔsu kə se ddəw məsəm tɔ kə kayn mba tar dɔse. ²¹ A ooje, dəw kə a kunn dɔm isi səm ta nêŋ-kusa tɔ nəənn. ²² Ngonn lə dəw a koy, mba to nêŋ kə Lubba

â ɔju. A, a to ndoo nya karə dəw kê a kunn dɔ Ngonn læ dəw le.» ²³ Daw dujuje naan se nân horode tê â, a dda nê nê kê be le wa?

Nân â to dəw kê uta kəseje wa?

²⁴ Njê-njaje go Jeju tê aw maynje naan tar ta gərə se nân dâ koojeje to dəw kê uta marêje horode tê wa? ²⁵ Jeju pa arəde nan: «Mbay-bbeje aw ɔnje dɔ dəwje ngaâ dəwje kê bo aw ddaje arəje dəwje aw bbarjede to njê-ddaje maji. ²⁶ A əngase to tokə baann ang. Maji karə dəw kê bo horose tê ddee tokə læ ngonnn. Maji karə dəw kê ɔn dɔ njê-marêje to tokə læ nje-kula. ²⁷ Nân â to dəw kê bo wa? Dəw kê isi ta nê n-kusa tê wase dəw kê aw unda nê n-kusa nɔn nje-marê tê le wa? Dəw kê isi ta nê n-kusa tê le â to dəw kê bo ang wa? A əman, mee horose tê tokə læ nje-kula læ dəwje. ²⁸ Sese le ə-naynje səm mə nê n kəm-to-ndoo tê kê ingam. ²⁹ Mba yeenn bba, mâ karəse Bbe-kɔn le tokə Bɔmje arəm le, ³⁰ mba karə usaje nê n ddəm ayje nê n ddəm dɔ tabələ tê ləm mə Bbe-kɔn tê ləm ngaâ karə isije ngende-mbayje tê, mba gangə sariya dɔ gəl-kuju ngann Ijarayelje tê kê dɔku gire joo.»

Jeju pa nan Piyer a mayn tar laa

³¹ Əbbə-dəwje pa nan: «Simɔn, Simɔn, Satan duju ta pərəse tokə daw pərə waa. ³² A əman, m-duju Lubba mba tar læi ta karə mə-kunn læi oso ang ngaâ karə bbo ə-təl rɔm tê a, ə-dda arə ngakɔinje ingaje singa.» ³³ Piyer pa arə Jeju nan: «Əbbə-dəwje, m-to ngɔsi ta kaw səi kəy-kula tê ddəm ta koy səi ddəm.» ³⁴ Jeju ilê tê nan: «Piyer m-pa mari, kete bba karə kuran nɔn bbokənən, â mayn tar ləm gəl mota, â pa nan ə-gərəm ang.»

Maji karə njê-njaje go Jeju tê ddaje singa dɔ rɔde tê

³⁵ Jeju pa arəde bbay nan: «Ndɔ kê mulase marə awje kə narə ang ddəm bbɔl ang ddəm nê n-gɔl ang ddəm le, marə nê n duse wa?» Dilêje tê nan: «Nê n kâra duje ang.» ³⁶ Yeenn ngaâ n-pa narəde nan: «Kê bbasinən, dəw kê narə laa to a, unn, ddəw kâra baa, dəw kê bbɔl laa to a, unn. A bbo dəw kê təkə kiya laa goto a, labbə kubbu-kul laa ndoko nê n təkə kiya.

³⁷ Mba m-pa maræse: Maji karə tar nênje kê n̄-pa dôm tâ mæ Makəturu tâ læ Lubba nænn ingam njaa. Tar le nan: «Dəwje ooje to marə dəw kê maji ang.» Tar kê dôm tâ nænn le ddee ngəsi ta kəsu kənyê baann təkəwə ngaa.» ³⁸ Njê-njaje go Jeju tâ le paje arê nan: «Əbbə-dəwje, təkə kiya â ee joo nænn.» Jeju pa arəde nan: «Yeenn njaa asə.»

Jeju duju Lubba dō ddingiri olibəje tâ

³⁹ Jeju in mæ kəy tâ le tee ngəā aw dō ddingiri Olibəje tâ tokə naw dda kə ndō təyn. Njê-njaje goe tâ awje goe tâ. ⁴⁰ N̄-tee lo tēənn le a, n̄-pa narəde nan: «Ə-dujuje Lubba, mba karə osoje mæ n̄en-nan tâ ang.» ⁴¹ Goe tâ a, n̄ru rəē naw ddəw əw asə kər ər kê dəw ila ngəā n̄su gəlê nangê, n̄-duju Lubba, ⁴² n̄-pa nan: «Bəy, bbo ə-ndiki a, uta əngo kəm-to-ndoo nænn dôm tâ kə ddang. Ə-dda tokə ye kê mæi ndiki bbo tokə ye kê məm ndiki ang.» ⁴³ Karê tēənn njaa marə anjə tee ingê mba karê singa. ⁴⁴ Bbəəl uta dō Jeju arə n̄-duju Lubba nya. Tətə kê rəē tâ təl ddee tokə læ kər məsə ngəā aw gayn nangê.

⁴⁵ Go duju tâ kê n̄-duju Lubba le a, nin taar n̄-ddee rō njê-njaje goe tâ le, a ningade dō bbi tâ mba rəde nəlde ang nyəm. ⁴⁶ N̄-pa narəde nan: «Mba ddi bba aw tibbiye wa? Inje taar, ə-dujuje Lubba, mba karə osoje mæ n̄en-nan tâ ang.»

Duwa Jeju

⁴⁷ Jeju aw pa tar bbay a, dəwje kê banya ddee teeje. Marə nje-kaw-kula laa kâra horode tâ kê dōku gire joo kê ria nan Judas ɔru n̄n dəwje kê banya le. Judas le ddee ngəsi kə Jeju ta to mbia. ⁴⁸ Jeju pa arê nan: «Judas, ə-to mbi Ngonn læ dəw mba kilê n̄n ji dəwje tâ wa?»

⁴⁹ Njê-njaje go Jeju tâ le ooje n̄n kê a ta to le a, n̄-paje nan: «Əbbə-dəwje, n-tuka dəwje kə təkə kiyaje ləje le wa?» ⁵⁰ Marê kâra horode tâ tuka mbi nje-kula læ təkə nje-polo Lubba ti, to mbia kê kəl. ⁵¹ A Jeju pa nan: «Asə baann!» Nula jia n̄ru n̄n mbi dingaw le narə mbia le təl ture tâ. ⁵² Goe tâ a, Jeju pa arə mbayje læ njê-poloje Lubba kə nje-kən dō dəwje kê aw ngəmje kəy-polo Lubba kə təkəje kê ddeeje ta kuwê le nan: «Oomje to dəw kê maji ang bba ə-ddeeje kə təkə kiya kə kakəje bba ta kuwam n̄n wa?» ⁵³ Mee kə se kəy-polo Lubba tâ kə ndō təyn, a dəw uwam

ang. A bbasinen kar nænn to lase ddam to kar la singaje kâ lo ndul tâ karə dənje mbay lade ddam.»

Piyer mayn tar la Jeju

⁵⁴ Dəwje le uwaje Jeju ngaâ awje saa, andaje saa kəy la təkə nje-polo Lubba. A Piyer unn gode aw nja ddaw əw. ⁵⁵ Ŋ-yəlje puru dann lo tâ mə ndoko tâ le disije tēē tâ. A Piyer isi horode tâ. ⁵⁶ Marə nje-kula kâ denēn ooe ta puru tâ le ngaâ ēē a, pa nan: «Dingaw nænn nja kə Jeju tɔ.» ⁵⁷ A Piyer mayn nan: «Denēn, m-gərə ang.»

⁵⁸ Ngaji goe tâ a, marə dəw ooe ngaâ pa nan: «Əi, ee horo njê-njaje go Jeju tâ tɔ.» A Piyer pa arə dəw le nan: «Mee horode tâ ang!»

⁵⁹ Asə gəl kar kâra a, marə dəw pa arə ngəng bbay nan: «Təkərɔ, dingaw nænn nja saa, mba ŋ-to dəw kâ Galile.» ⁶⁰ A Piyer ilē tâ nan: «Ya, m-gərə tar kâ a ta pa nænn ang.»

Piyer aw pa tar bbay a, kar tēnn njaa kuran nɔn. ⁶¹ Əbbə-dəwje turu rɔē ngaâ aa Piyer le. Piyer le ole mēē dɔ tar tâ kâ Əbbə-dəwje pa arē nan: «Kete bba karə kuran nɔn bbokənən, â mayn pa nan ə-gərəm ang gəl mota le.» ⁶² Piyer tee ddaka ngaâ nɔn nya.

Dəwje tajije Jeju

⁶³ Dəwje kâ aw ngəmje Jeju le aw kokeje ngaâ aw tundêje. ⁶⁴ Ŋ-tɔje kəmē kə kubbu ngaâ ŋ-dujeje nan: «Nân â undai wa? Ə-pa arə joo.» ⁶⁵ Ŋ-tajêje nya kə nēn-tajije dang dang.

Daw kə Jeju lo gangə sariya tâ

⁶⁶ Lo arə a, mbɔn-naən la təkəje la Jiipije, mbayje la njê-poloje Lubba kə njê-gərəje-Ndu mbɔnje naan ngaâ arəje ŋ-ddee kə Jeju lo gangə sariya tâ. ⁶⁷ Ŋ-paje nan: «Bbo ə-to Kristə le a, ə-pa arəje.» Jeju ilade tâ nan: «Bbo m-pa marəse a, â ndikije tâ səm ang. ⁶⁸ Ngaâ bbo m-dujuse tar a, â kilamje tâ ang. ⁶⁹ A kunn-kute bbasinən, Ngonn la dəw a kisi dɔ ji-kəl Lubba tâ kâ to nje-singa-məngu.» ⁷⁰ Dede tɔyn ŋ-paje nan: «Yeenn a, ə-to Ngonn la Lubba wa?» Nilade tâ nan: «Sese njaa ə-paje mban, m-to ne le.» ⁷¹ Yeenn

ngaâ n̄-paje bbay nan: «Ddi â ta koo tar lə njê-tar-najije dda n̄n bbay wa? Jeje njaa joo tar kâ tɛɛ t̄ mban.»

Daw kə Jeju n̄n Pilatə t̄

23 Dəwje le t̄yn inje awje kə Jeju n̄n Pilatə t̄. ²Dulaje tar tɛɛ t̄ nan: «Jinga dingaw nəənn, naw n̄su kutu dəwje ta karə n̄-ddaje d̄-ngəng. N̄-pa narə dəwje ta karə dukaje lambo darəje t̄kə mbay kə R̄m ang ngaâ n̄-pa nan ne njaa n̄-to Kristə le, n̄-to t̄kə mbay.» ³Pilatə duju tar Jeju nan: «Ə-to t̄kə mbay lə Jiipije wa?» Jeju il̄ t̄ nan: «Əi njaa ə-pa.»

⁴Pilatə pa arə mbayje lə njê-poloje Lubba kə dəwje kə banya le nan: «Minga marə n̄n kə asə karə munda n̄n tar d̄ dingaw t̄ nəənn k̄ara ang.» ⁵A n̄-təlje n̄-paje darə ngəng nya bbay nan: «Naw t̄ju n̄n naw n̄su n̄n kutu dəwje narə aw ddaje d̄-ngəng nangə t̄ kə Galile t̄yn. Nunn kute nangə t̄ kə Jude ndərəng lo t̄ nəənn.»

⁶Pilatə oo tarjeenn le a, duju ta gərə se dingaw nəənn to d̄w kə Galile wa? ⁷N̄-pa dar̄ nan Jeju in nangə t̄ kə t̄kə mbay Erodə â ɔn d̄ɛ bba ddee. Mba yeenn bba, nula Jeju le narə Erodə. A Erodə le kara ee Jerujalem mə nd̄je t̄ənn le t̄.

Daw kə Jeju n̄n Erodə t̄

⁸Erodə oo Jeju a, r̄ɛ nəle nya, mba ləw baa njaa naw sangə dd̄w ta kooe, mba noo tarje nya kə dəwje aw paje d̄ɛ t̄ ngaâ nunda mə̄ karə Jeju dda marə n̄n-m̄rije arə noo. ⁹N̄-duju tar Jeju nya. A Jeju il̄ t̄ ang. ¹⁰Mbayje lə njê-poloje Lubba kə njê-gərəje-Ndu eeje t̄ənn, daw dundaje tar d̄ Jeju t̄ kə singa singa. ¹¹Erodə kə mbambaje laa ooeje maji ang kəmde t̄. N̄-kokeje ngaâ dul̄je kubbu kə nd̄nren. Goe t̄ a, dul̄je darə Pilatə guku. ¹²Nd̄ɛ t̄ənn njaa, Pilatə de kə Erodə kə n̄-toje to njê-baanje lə naan le, n̄-təlje to njê-buwa-kuraje lə naan ngaâ.

N̄-gangə sariya-yo d̄ Jeju t̄

¹³Pilatə bbar mbayje lə njê-poloje Lubba kə njê-k̄nje d̄ dəwje kə njê-bbeje le, ¹⁴n̄-pa narəde nan: «Ə-ddeeje kə dingaw nəənn kete arəmje ngaâ ə-paje nan: «Naw n̄su kutu dəwje narə dda d̄-ngəng.» Ooje, m-duje

tar kəmse tât. A minga marə majang kâra kâ n̄-dda bba undaje n̄en tar dōê tât le ang. ¹⁵ Erodə kara inga majang kâ n̄-dda kâra ang tō. Mba yeenn bba nulê narəje guku. Dingaw nəənn dda marə n̄en kâra kâ asə yo ang. ¹⁶ Mâ karə dundê kə ndəy, a mâ kinyê.» [¹⁷ Ndō kusu Pakə kâra kâra tōyn, Pilatə aw ɔru dəw kâra kəy-kula tât.]

¹⁸ Dəwje le tōyn pajə kə taar nan: «Ə-təl dingaw nəənn, a ɔru Barabas arəje!» ¹⁹ Barabas le duwê dilê kəy-kula tât, mba nee horo marə dəwje tât kâ ddaje dō-ngəng mə bbe tât ddəm n̄-təl dəw ddəm.

²⁰ Pilatə pa tar arəde bbay, mba n̄-ndiki ta kinya Jeju. ²¹ A duruje əkii nan: «Ə-təlê kakə-dəsə tât! Ə-təlê kakə-dəsə tât!»

²² Pilatə pa arəde kâ gəl mota laa nan: «Majang ddi â n̄-dda wa? Minga marə n̄en kâ n̄-dda kâ asə yo ang. Mâ karə dundê, a dinyê.» ²³ A dəwje le uruje əkii dujeje n̄en nya karə n̄-təl Jeju kakə-dəsə tât. Əkii ləde le uta dō Pilatə. ²⁴ Yeenn bba Pilatə unn ndu ta dda n̄en kâ daw dujuje le. ²⁵ Nōru Barabas kâ dəwje le dujeje karə n̄rê le, ne kâ dilê kəy-kula tât mba dō-ngəng kə dəw kâ n̄-təlê le. A nula Jeju jide tât karə n̄-ddaje saa n̄en tōyn kâ mæde ndiki.

Daw kə Jeju ta təlê

²⁶ Mbambaje aw awje kə Jeju a, dingaje Simōn kâ bbe tât kâ Sirenn, nin ndō naw təl kə bbeê. Duwêje dundaje kakə-dəsə le dōê tât darə noto n̄-nja n̄en go Jeju tât.

²⁷ Dəwje kâ banya kə denênje aw unnje go Jeju le. Denênje le aw undaje karde aw nōnje n̄en mbêê. ²⁸ Jeju turu rōê kə rōde tât ngāa pa nan: «Denênje kâ Jerujalem, ə-nōnje mba sese njaa kə ngannse bbo ə-nōnje mbam ang. ²⁹ Ooje, marə ndoje aw ddeeje kâ dəwje a pajə nan: «Maji arə denênje kâ awje katə, dede kâ dujuje ang bbay kə dede kâ darəje mba ngonni il ndō kâra ang!» ³⁰ Mə ndoje t̄ənn le, dəwje a pajə karə ddingirije nan: «Osoje dōje tât!» Dâ pajə karə dōkubbaje nan: «Ə-dəbbəje dōje tât!» ³¹ Mba bbo dəwje ddaje n̄en kə kakə kâ təbbə tokə be a, kakə kâ tutu a to tokə baänn wa?»

³² Kar t̄ənn, daw daw kə dingawje joo kâ toje to njê-n̄en-ddaje kâ maji ang ta təlde naan tât kə Jeju tō.

Mbambaje bbərəje Jeju kakə-dəsə t̃ə

³³ N̄-teeje lo t̃ə k̃ə daw bbar nan «Ka-də-dəw» a, n̄-bbərəje Jeju kakə-dəsə t̃ə ngaâ n̄-bbərəje njê-nên-ddaje k̃ə maji ang k̃ə joo le kakə-dəsəje t̃ə t̃. Kâra d̃ə ji-k̃əl Jeju t̃ə, a kâra d̃ə ji-g̃əle t̃ə. ³⁴ Jeju pa nan: «B̃əy, ɔru tar d̃əde t̃ə, mba n̄-gərəje n̄n k̃ə daw ddaje ang.»

N̄-ddəje mbari n̄-kaynje n̄n naan kubbuje laa. ³⁵ Dəwje arje t̃əənn aw ooje n̄njeenn le. Mbayje l̃ə Jiipije aw kokoje Jeju nan: «Naji marə dəwje. A bbo n̄-to Kristə k̃ə Lubba mbərə a, maji karə naji da-r̃ê njaa ngaa.» ³⁶ Mbambaje kara kokeje. Dawje ng̃osi saa, dar̃je maann-binyə k̃ə masə. ³⁷ N̄-paje nan: «Bbo ə-to t̃əkə mbay l̃ə Jiipije a, əi njaa aji r̃oi!» ³⁸ N̄-bbərə makəturū d̃ə kakə-dəsə t̃ə le taar nan: «T̃əkə mbay l̃ə Jiipije â n̄ənn.»

³⁹ Marə dəw k̃ə maji ang kâra k̃ə n̄-bbərə kakə-dəsə t̃ə le taji Jeju pa nan: «Ə-to Kristə le ang wa? Maji karə əi njaa aji da-r̃oi bbo ajije!» ⁴⁰ A dəw k̃ə maji ang k̃ə kâra ndangə nje-mar̃ê le nan: «Ə-bb̃əl Lubba ang wa? Əi kara n̄-gangə sariya d̃oi t̃ə tokə laa t̃. ⁴¹ Sariya l̃əje to k̃ə d̃əg̃l̃ê, mba to kuka n̄nje k̃ə maji ang k̃ə n-dda â jinga. A ne, n̄-dda n̄n k̃ə maji ang kâra ang.» ⁴² N̄-pa narə Jeju nan: «Jeju, ole m̃ai d̃om t̃ə nd̃ə t̃ə k̃ə â t̃əl ddee k̃on-mbay.» ⁴³ Jeju pa ar̃ê nan: «T̃ək̃ə, m-pa mari, bbokənen a kisi s̃əm paradis t̃ə.»

Jeju oy

⁴⁴ G̃əl kar aw ng̃osi k̃ə d̃əku gire joo a, lo ndul d̃ə nangə t̃ə le t̃əyn nd̃ər̃əng g̃əl kar mota k̃ə lo-kul t̃ə. ⁴⁵ Kar ɔsu ang ngaâ kubbu k̃ə n̄-gangə n̄n m̃ə k̃əy-polo Lubba tiir dannâ joo. ⁴⁶ Jeju uru əkii pa nan: «B̃əy, minya ndilim m̃ə jii t̃ə.»

Goe t̃ə a, noy. ⁴⁷ Nje-k̃on d̃ə mbambaje oo n̄njeenn le a, ɔsu gaji Lubba pa nan: «T̃ək̃ə njaa dəw n̄ənn to gatə gatə.»

⁴⁸ Dəwje k̃ə banya k̃ə arje lo n̄nje t̃əənn le ooje n̄nje k̃ə toje le ngaâ undaje karde t̃əlje n̄n k̃ə bbeê. ⁴⁹ Dəwje t̃əyn k̃ə gərəje Jeju k̃ə d̃en̄nje k̃ə injə saa Galile t̃ə awje saa arje ddəw əw bba aw ooje n̄nje k̃ə aw toje le.

Jojepə dubbu Jeju

^{50–51} Marə dingaw, ria nan Jojepə, n̄-to dəw kə maji ddəm dəw kə gatə gatə ddəm. N̄-to dəw kə Arimate kə to marə təkə bbe lə Jiipije. Naw ngəbbə kən-mbay lə Lubba. Nee horo njê-gangəje sariya t̄ le. A ne, n̄-mbətə sariya kə njê-gangəje sariya marêje gangəje dɔ Jeju t̄ kə n̄nje kə n̄-ddaje kə Jeju le. ⁵² Jojepə le aw rɔ Pilatə t̄, duju ta kunn yo Jeju. ⁵³ Nɔru niinn Jeju kakə-dəsə t̄ nila nangê, n̄-kə niinn le kə kubbu, naw nila mə buwa-yo t̄ kə duru mə ər t̄. Buwa-yo le dila niinn dəw məe t̄ ndɔ k̄ara ang bbay. ⁵⁴ Ndɔ le to ndɔ gəl n̄n, mba ndɔ-kuwa-rɔ lə Jiipije a ta kunn-kute.

⁵⁵ Denênje kə injə kə Jeju Galile t̄ ddeeje saa le awje kə Jojepə aw ooje buwa-yo le kə gusu kə Jojepə ila n̄n niinn Jeju mə buwa-yo t̄ le. ⁵⁶ N̄-təlje mba kaw gəl ubbu kə yamboje kə ta kuwa n̄n ninn le. Goe t̄ a, duwaje rɔde tokə ndu pa, mba to ndɔ-kuwa-rɔ lə Jiipije.

Jeju kə oy le ndol

24 Ndɔ-kuwa-rɔ t̄ kə əndɔ baa, denênje le teeje awje kə yamboje kə dede njaa n̄-gəlje le buwa-yo t̄ le. ² Dooje a, ər kə dutu n̄n ta buwa-yo le tokə ndubbu kə ddang. ³ Dandəje mə buwa t̄ le a, dooje niinn Əbbə-dəwje Jeju le ang. ⁴ Dəjəje n̄n kə dooje le pin. A ta koo a, dingawje joo kə ulaje kubbu kə ndɔnr̄n undaje lo tee ingajede. ⁵ Bbəl uta dɔ denênje le ngaâ dulaje dɔde kə nangê. Dingawje kə joo le paje arəde nan: «Mba ddi bba aw sangəje dəw kə isi kəm baa horo dəwje t̄ kə oyje wa? ⁶ Nee nənn ang, n̄-ndol mban. Oleje məse dɔ tar t̄ kə n̄-pa narəse, kar t̄ kə n̄-nayn n̄n Galile le. Kar t̄ənn le n̄-pa nan: ⁷ Maji karə dula Ngonn lə dəw ji njê-n̄n-ddaje t̄ kə maji ang. D̄a t̄lêje kakə-dəsə t̄ ngaâ ndɔ mota a, n̄a ndol.»

⁸ Ngaâ doleje məde dɔ tarje t̄ lə Jeju le. ⁹ Dinje ta buwa-yo t̄ le n̄-təlje mba kɔru gəl n̄njeenn tɔyn karə njê-kaw-kulaje lə Jeju kə dɔku gire k̄ara kə kəsə dəwje tɔyn. ¹⁰ Mari kə Magədala kə Jani kə Mari kən Jakəje kə marə denênje â paje tar le arə njê-kaw-kulaje le. ¹¹ A dooje tar lə denênje le to tar mbə ngaâ n̄-ndikije t̄ ang. ¹² A Piyer in aayn ngɔru aw ta buwa-yo t̄ le. Nula gɔsê a, ta-kubbu kə to nangê â noo ngaâ naw t̄l kə k̄ay a, d̄ê ayn mba n̄n kə to le.

Jeju tee inga marə njê-njaje goe tâ ddəw Emawus tâ

¹³ Ndôê tâənn njaa dəwje joo horode tâ awje kə marə bbe tâ kə ria nan Emawus kə əw asə kilometere doku gire kâra kə Jerujalem. ¹⁴ Daw tənje tam nênje tɔyn kə toje le. ¹⁵ Kar tâ kə daw tənje tam le ngaâ daw maynje naan tar a, Jeju ddee ngɔsi kə de ngaâ aw nja kə de. ¹⁶ Daw dooeje, a marə nên ɔkude ddəw karə n-gəreje. ¹⁷ N̂-pa narəde nan: «Tar ddi bba aw paje horose tâ aw njaje nên nəənn wa?» Darje lo kâra, rɔde nəalde ang. ¹⁸ Marê kâra horode tâ kə ria nan Kelewopas ilê tâ nan: «Nênje kə toje mə ndoje tâ nəənn, ɔi kə kari baa njaa ə-to dəw kə Jerujalem kə gərə tarê ang wa?» ¹⁹ Jeju dujude nan: «Ddi wa?» Dilêje tâ nan: «Nên kə inga Jeju kə Najaretə. N̂-to nje-kila mbər tar lə Lubba kə ngəng nya ddəw kula tâ ddəm ddəw tar tâ ddəm nɔn gəl Lubba tâ kə nɔn gəl dəwje tâ tɔyn. ²⁰ Mbayje lə njê-poloje Lubba kə bbeê ləje kə təkə mbayje ləje ilêje ji dəwje tâ arə n-gangəje sariya-yo dɔê tâ ngaâ n̂-təlê kakə-dəsə tâ. ²¹ Jeje, junda məje to nên â nâ kɔru Ijarayel kə bbərə tâ. A n̂ənn kə to le, ndərəng bbokənən to ndɔ mota laa ngaa. ²² Təkɔɔ, marə denênje horoje tâ ddee paje marə tar kə dum dɔje. Dawje kə əndɔɔ baa dɔbarə tâ, ²³ a dingaje niinn Jeju le ang. N̂-təlje n̂-ddee n̂-paje tar lə anjəje kə teeje ingajede ngaâ paje nan Jeju le isi kəm baa. ²⁴ Marə dəwje kə eeje kə je awje ta buwa-yo tâ le. Dooje nênje le tokə denênje le paje, a Jeju le dooeje ang.» ²⁵ Jeju pa arəde: «See njê-dɔ-gotoje! Tarje tɔyn kə njê-kilaje mbər tar lə Lubba paje arəse le, ə-ndikije tâ kə de kə ngɔru ang mba ddi wa? ²⁶ Maji karə Kristə le oo ndoo tokə baann kete bba karə ninga piti ji Lubba tâ ang wa?» ²⁷ Jeju unn kutu kɔru gəl nênje kə Mɔyijə kə njê-kilaje mbər tar lə Lubba tɔyn paje dɔê tâ makəturujə tâ le.

²⁸ N̂-teeje ngɔsi kə bbe kə daw dəwje kə tâ le a, Jeju dda tokə nâ ta nday kaw lo tâ kə ddəw əw. ²⁹ A n̂-gangêje nan: «Ə-nayn kə je, mba lo aw wul ngaâ kar a ta kandə ngaa.» Nandə mə bbe tâ le ngaâ n̂-nayn kə de. ³⁰ Nisi ta nên-kusa tâ kə de a, nunn mapa, narə wooyo Lubba ngaâ goe tâ a, n̂-tətə dannâ n̂-kaynde. ³¹ Yeenn ngaâ kəmde uja dɔê tâ arə n-gəreje. A niki kəmde tâ nyɔm. ³² N̂-paje tar horode tâ nan: «Kar tâ kə naw pa tar narəje ddəw-boð ngaâ naw nɔru gəl Makəturujə narəje le, məje aw unda dɔ binya ang wa?»

³³ Mə kar tâənn njaa dinje n̂-təlje Jerujalem ngaâ dingaje njê-kaw-kulaje kə doku gire kâra kə njê-buwa-njaje ləde le, ³⁴ kə aw

paje aræde nan: «Tǫkǫrǫ, Ǽbbǻ-dǻwje ndol, mba Simǫn ooe kǻ kǻmǣ.»
³⁵ Njǣ-njaje go Jeju tǻ kǻ joo le ǫruje gǻl nǣn kǻ ingade ddǻw-boǫ kǻ
 ddǻw kǻ n-gǻrǻje nǣn Jeju le, kar tǻ kǻ naw kayn nǣn de mapa le.

Jeju tee inga njǣ-njaje goe tǻ

³⁶ Daw paje tar baann bbay a, Jeju le njaa tee ar dannde tǻ ngǻǻ n-pa
 naræde nan: «Mǻ-wul-lǫm ee kǻ se.»

³⁷ Ndilde ǫru ddǻm bbǻel uta dǫde ddǻm ngǻǻ dǻjǻje to uman ǻ dooeje.
³⁸ A n-pa naræde nan: «Mba ddi bba arǻje mǻse aw sangǻse wa? Mba ddi
 bba aw maynje tar mǻse tǻ wa? ³⁹ Aaje jimje kǻ gǻlǻmje ooje, ǻman njaa
 mar nǻenn, ǫrumje ooje, taal rǫ uman to ang ddǻm singa rǫt to ang ddǻm.
 A ǻman, taal rǫm to ddǻm singa rǫm to ddǻm.»

⁴⁰ Naw pa tar le a, n-tǻjude jiaje kǻ gǻlǣje le. ⁴¹ Rǫde nǻelde nya, rǫ-nǻel
 le dda bba dooje nǣn le to nǣn kǻ tǫkǫrǫ ang bbay ngǻǻ dǫde ayn. Yeenn
 le bba Jeju dujude nan: «Eeje kǻ marǻ nǣn-kusa nǻenn ang wa?»

⁴² Darǣje marǻ gǫju kanji kǻ kǫbbu. ⁴³ N-taa nusa kǻmde tǻ. ⁴⁴ Goe tǻ a,
 n-pa naræde nan: «Nǣn kǻ m-pa marǻse kar tǻ kǻ m-nayn kǻ se le ǻ nǻenn.
 Maji karǻ tar kǻ dǫm tǻ kǻ mǻ makǻturu-ndu tǻ lǻ Mǫyijǻ kǻ makǻturu
 tǻ lǻ njǣ-kilaje mbǻr tar lǻ Lubba kǻ makǻturu Sǫmje tǻ ddee to nǣn kǻ
 tǫkǫrǫ.»

⁴⁵ Yeenn ngǻǻ n-tǻǻyn nǣn-gǻrǻ lǫde narǻ n-gǻrǻje nǣnje kǻ Makǻturu
 lǻ Lubba pa le. ⁴⁶ N-pa naræde nan: «Makǻturu lǻ Lubba pa nan: «Kristǻ le
 a koo ndoo ngǻǻ ndǫ mota a, nǻ ndol. ⁴⁷ Dǻ kila mbǻr tar kǻ ri Kristǻ le
 karǻ gǻl-dǻwje tǫyn turuje nǣn mǫde, mba karǻ tar majang lǫde ǫru dǫde
 tǻ. Mbǻr tar le a kunn-kute Jerujalem tǻ.» ⁴⁸ Ǽ-toje to njǣ-tar-naji nǣnje
 nǻenn le. ⁴⁹ Ǽman, mǻ kula nǣn kǻ Bǫy unn ndue ta karǻse le dǫse tǻ.
 Sese, maji karǻ ǻ-naynje Jerujalem nǻenn ndǻrǻng ndǫ kǻ ǻ kingaje nǣn
 singa-mǫngu kǻ in darǻ.»

Jeju tǻl kǻ darǻ

⁵⁰ Goe tǻ a, Jeju ǫrude aw kǻ de ǻr kǻ Betani, nula jia kǻ taar ngǻǻ
 n-bbar tar kǻ maji dǫde tǻ. ⁵¹ Kar tǻ kǻ naw bbar tar kǻ maji dǫde tǻ le a,
 nǫtu ninyade ngǻǻ dunnǣ daw saa darǻ. ⁵² Dede le, n-poleje ngǻǻ goe tǻ

a, ñ-təlje Jerujalem kə rɔ-nəəl. ⁵³Ndɔ tɔyn njaa, deeje mə kəy-polo Lubba
tə daw dɔsuje gaji Lubba.